

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CELAL İLHAN

GREVDEN DÖNENİN!

2008 Abdullah Baştürk
İşçi Edebiyatı Birincilik Ödülü

CELAL İLHAN

**GREVDEN
DÖNENİN!**

Kaynak Yayınları No: 861

Yayıncı Sertifika No: 14071

ISBN: 978-605-182-030-9

1. Basım: Ekim 2016

Genel Yayın Yönetmeni

Erdem Ergen

Editör

Gökçe Şenoğlu

Sayfa Tasarım

Güler Kızılelma

Kapak Tasarım

Bora Gürsoy

Baskı ve Cilt

Ertem Basım Yayın Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi

Başkent Organize Sanayi Bölgesi 22. Cadde No: 6

Malıköy - Temelli / ANKARA

Tel : 0312 640 16 23

Sertifika No: 26886

© Bu kitabın yayın hakları Analiz Basım Yayın Tasarım Gıda Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi

Eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM GIDA TİCARET VE
SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ

Meşrutiyet Cad. 6/3 Beyoğlu 34435 İstanbul

www.kaynakyayinlari.com • iletisim@kaynakyayinlari.com

Tel: 0212 252 21 56-99 Faks: 0212 249 28 92

CELAL İLHAN, 1943'te Yozgat'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini orada, yükseköğrenimini Ankara Tekniker Yüksekokulu'nda tamamladı. Çeşitli sanayi kuruluşlarında yirmi yıl makine bakım teknikeri olarak çalıştı. İşyeri baştemsilciliği düzeyinde sendikacılık yaptı. "Ateşle Dans" adlı öykü dosyası, 2002'de, SES 5. Kültür Sanat Yarışması'nda özendirme, "Altmış Beş Metrede" adlı öyküsü, 2003'te, Abdullah Baştürk İşçi Öyküleri Yarışması'nda birincilik, "Grevden Dönenin!" adlı anı kitabı, 2009'da Abdullah Baştürk İşçi Edebiyatı Yarışması'nda birincilik, "Dili Yüreğinde" adlı öykü kitabı, 2012'de Orhan Kemal Öykü Yarışması'nda mansiyon aldı.

Yayınlanmış kitapları:

Anadolu'da Bir Nokta, 1999, Evin Yayınları (inceleme)

Ateşle Dans, 2005, Kum Yayınları (öykü)

Dokunan, 2007, Ürün Yayınları (öykü)

Grevden Dönenin!, 2009, Kanguru Yayınları (anı)

Dili Yüreğinde, 2012, Kanguru Yayınları (öykü)

CELAL İLHAN

**GREVDEN
DÖNENİN!**

İÇİNDEKİLER

SUNU / 11

NEDEN BİR ANI KİTABI / 13

BİRİNCİ BÖLÜM

HER ŞEYİN BAŞI SAĞLIK / 15

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAMUR, ATANI KİRLETİR / 81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLK VURUŞTA YIKILAN DEV / 141

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AĞACIN KURDU / 151

BELGELEER

YAZIŞMALAR / 167

SUNU

Türkiye işçi sınıfı bugün nüfusumuzun yüzde 60'ından fazlasını oluşturuyor. Kırsal kesimde küçük üreticinin, kentlerdeki esnaf-sanatkârın mülksüzleşme ve işçi sınıfının saflarına katılma süreci, yaşadığımız son krizle daha da hızlandı. Türkiye'nin toplumsal ve siyasal geleceğinin belirlenmesinde işçi sınıfının önemi giderek artacak.

O zaman şu soruyu sormamız gerekecek; işçi sınıfımızı gerçekten tanıyor, sendikalarımızın iç yapısını ve işleyişini yeterince biliyor muyuz?

Bilim insanları araştırmalar yapıyor; saha çalışmaları gerçekleştiriyor; anketler uyguluyor. Ancak bu çalışmalar gerçekliğin kavranmasında yeterli olmaktan çok uzak. Bana göre dışarıdan bir bakışın, ne kadar iyi niyetli olursa olsun bu yapıyı anlaması, kavraması ve anlatması olası değildir.

Celal İlhan, *Grevden Dönenin!* adlı yapıtıyla bu boşluğu dolduruyor işte.

İlhan'ın kitabı, bir yanıyla anı, bir yanıyla bilimsel çalışma özelliği gösteriyor. Bu iki özelliğin birleştirilmesiyle, ete kemiğe

bürünmüş, inandırıcılığı ve anlaşılabilirliği artmış bir yapıyla karşılaşyoruz. *Grevden Dönenin!* bir dönemin işçi sınıfına ve sendikacılık hareketine sevecen bir yaklaşımla ışık tutuyor. Bunu başarabilmek, ancak insanın yaşamının önemli bir bölümünü bu ilişkilerin içinde geçirmesiyle ve siyasal bir bakışının olmasıyla olanaklı.

Deneyimlerime dayanarak şunu söyleyebilirim; Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine ilişkin genel çalışmalar, ancak İlhan'ın çalışması gibi yapıtlarla bütünleştirildiğinde daha yararlı oluyor.

Dileğim, Celal İlhan'ın edebiyattaki ustalığıyla da zenginleşmiş bu önemli çalışmasının, başka fabrikalarda, başka bölgelerde ve başka dönemlerde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi içinde yer alanların aynı nitelikteki yapıtlarıyla sürdürülmesidir.

Yıldırım Koç
ODTÜ İktisat Bölümü
Öğretim Görevlisi

BİRİNCİ BÖLÜM

HER ŞEYİN BAŞI SAĞLIK

1

Şubat 1977

Sabaha karşı, sandalyemde uyuyakalmışım.

Görevi devralacak teknisyen arkadaşım, iğneli sözlerle uyardı beni.

"Uyuma arkadaş, işçiler senden hizmet bekliyor!"

Zaten biz vardiyacıların uykusu kuş uykusu, çıt deseler sıçrarsınız. Teknisyen arkadaşımız gelip, yaptığımız, özellikle tamamlanmamış işleri anlatmadan, odamızı terk etmemiz doğru olmaz. Onu beklerken dalmışım.

Gece boyunca fazla iş çıkmadı. Sabaha karşı çıkan birkaç arızayı giderdik.

Ekibimdeki usta ve yardımcı arkadaşlar, Mustafa Usta (Darıcı) başta, Hasan, Kemal, Bekir ve yardımcıları bana söz gelmesin diye, her zamankinden çok ve dikkatli çalışıyorlar. Darıcı çocukken darı satarak ailesinin geçimine katkıda bulunduğu için o adı takmışlar,

kısa aralıklarla öteki vardiya gruplarında da çalışmış, çıkardığı sorunlar nedeniyle benim vardiyama verilmişti. Biraz başına buyruk, tok sözlü, güçlünün karşısında boyun eğmektense, boynunun kırılmasını göze alabilen biri. Onunla çok iyi anlaşıyoruz. Gideceği başka yerin kalmamış olması da anlaşmamızı kolaylaştırmış olabilir. Benden önce çalıştığı ekibin teknisyeni, "Beni altı ayda sinir hastası etti, bir an önce başından atmaya bak. Sabırla, anlayışla adam ederim dersin kendine edersin. Benden sana dost uyarısı" demişti.

İşyeri baştemsilcisi seçildiğim günden beri, bir dediğim iki edilmiyor. Bu iyi niyet, yeni seçilmiş her baştemsilciye gösterilmiştir. Seçilen kişinin, çalışanlar açısından başarılı ya da başarısız görülmesi, desteğin devamlılığını da tersine dönmesini de sağlayabilir. İşletmede, işçiler tarafından kısıtılıp, kıyasıya dövülen temsilciler, baştemsilciler gördüm.

İşe başladığım günden, sendikamız Petrolİş'in toplu sözleşme yapma yetkisi aldığı güne dek geçen süre, ücretlerde dâhil her şeyin dengesiz olduğu bir dönemdi.

Yeni teknolojiler kullanan işletmelerin, gereksindiği teknik personeli bulması sorun olmuştur hep. İşletmemizde bu sorun, kendinden önce kurulmuş ve halen çalışan işletmelerden, yetişmiş elaman ayartarak aşılmaya çalışılmıştı. Nitelikli elaman, hem de çalıştığı işyerinden koparılıp alınıyorsa, ücretlerin yüksek tutulması kaçınılmazdır. 1970 yılı Ekim'inde işe başladığımda, tekniker ve teknisyenlere verilen ücretin, devlet memuru iki öğretmen ücretinden az olmadığını görerek sevinmiştim. Yanıbaşımızdaki, yabancı sermaye kuruluşu, ATAŞ rafinerisinde ise teknisyeni de işçisi de bizdekinin iki katı ücret alıyordu. Tüm çalışanları ev ve araba sahibiydiler. Onların elde ettiği maddi olanaklar bizim de hedefimizdi. İşkolunda başka sendikalar da olmasına karşın, rafineride yetkili Petrolİş sendikasına üye olmayı hedeflememizin, böyle bir nedeni de vardı.

Şimdi, bir daha bu konuya dönmek üzere; nereden geldiğimi, işe girişimi, ülke sorunlarına nasıl baktığımı kısaca anlatmak istiyorum.

İlkokulu köyümde, ortaokul ve liseyi Yozgat Erkek Sanat Enstitüsü'nde bitirdim. O günlerden anımsadığım, okuma yazma meraklısı biri olduğum için olacak, öğretmen ve arkadaşlarımdan, "Sanat okulunda işin ne? Neden gidip lisede okumuyorsun? hiç olmazsa bir şair olursun" diye takılmalarıdır. Enstitü mezuniyetim 1961-62 ders yılında olmuştur.

Yanılmıyorsam, 1963 yılı ocak ayında, aynı dairede çalışan ağabeyimin yardımıyla Ankara'da DSİ'de laborant kadrosuyla işe başladım. Henüz on sekiz yaşımı bile bitirmemiştim. Yeni kentime ve çevreme alıştıktan hemen sonra da geçerli bir meslek edinmek arzusuyla, Ankara Akşam Tekniker Okulu'na kaydımı yaptırdım. Okumak, kendimi geliştirmek için bundan başka şansımın olmadığını biliyordum.

Tekniker okulunu 1967'de bitirdim. Bizden önce mezun olmuş ağabeylerimizin mücadelesiyle hükümetin, "Size mühendislik diploması vereceğiz" diye açtığı, Tekniker Yüksekokuluna kaydolmakta da hiç duraksamadım. Sözde, üç yıllık Tekniker Okulu'ndan sonra bir yıl daha okuyacak ve mühendis diploması alacaktık. Vermediler tabii.

Ancak, Tekniker Yüksekokulunda okumuş olmanın bir yararını da gördük doğrusu. O okulu bitirmemiş olaydık, askerliğimizi er olarak yapmak zorunda kalacaktık kuşkusuz.

1970 yılı Ekim'inde Antakya Jandarma Er Eğitim Taburu'ndan "terhis" olduğumda, Akdeniz Bölgesi'nde iş bulup kalmayı kafama koymuştum. Çocukluğumun İç Anadolu'da, Yozgat'ın kıraç dağlarında geçtiğini düşünürseniz, neden Akdeniz Bölgesi'ne takılıp kaldığımı anlamakta zorlanmazsınız sanırım. Mersin, bölgenin en tutkun olduğum kentiydi. İş aramaya önce Mersin'den başlamam doğaldı. Akdeniz Gübre Sanayi'ne (AGS) iş için başvurmam

böyle bir seçimin sonucuydu. İşletme, uzaktan bakıldığında beton binaların, kulelerin, tankların boy attığı, çok geniş bir alan görünümündeydi. Söylendiğine göre, montaj işlerinin de sonuna yaklaşmıştı. İş için gelenlerin eline bir form tutuşturuluyor, en kısa zamanda çağırılacağı söyleniyordu.

Bir hafta sonra çağırıldık. Teknikerlerin "mülakatı", montaj ve bakım şefi makine mühendisi, Ahmet Güney adındaki bir yetkili tarafından yapılıyordu. Sabahtan sıraya girdik. On kişiden az değildik. Benim en sona kalmama bir anlam veremiyor, kaygı içinde sıranın bana gelmesini bekliyordum. İçerden biri çıktı, sonuçların ertesi gün öğleden sonra açıklanacağını söyleyip kapıyı kapattı. Nasıl işti bu? Bir ben kalmıştım içeri çağırılmayan. Neler oluyordu burada? İçeri girip çıkan arkadaşların kimilerini tanıyordum. Çoğunluğu Mersinliler oluşturuyordu. Ben dışardan geldim diye devre dışı mı bırakılmıştım?

Bunu asla kabul etmeyecektim.

Kapıyı vurup içeri girdim. Neden çağırılmadığımı sordum.

Ahmet Bey, önündeki formları karıştırıp benimkini buldu. Bir süre sessizce okudu. Sonra başını kaldırıp küçümser bir havada, "Sen" dedi, "mühendisten bir kademe düşük bir ücretle çalışabileceğini söylemişsin, ne demek bu?" Şaşırmıştım. Bir süre susup düşündükten sonra, "Orada, ne ücret istediğimizi soruyorsunuz, ben de bir rakam söylemekte zorlanmıştım. Aklıma öyle bir çözüm geldi o an için" dedim. Mühendis Bey , "O konuda ısrarlı mısınız?" diye bir soru daha sordu. "Hayır, öteki arkadaşlara ne veriliyorsa benimkinin de öyle olmasını isterim" dedim. Kararlılıkla kendimi savunmam hoşuna gitti her halde. Sorular sordu, kendince yoklamalar yaptı. Ahmet Bey solcuydu sanırım, benim de o yolun yolcusu olduğumu anlamıştı.

"Üç kişi alınacak, biri sensin, git hazırlıklarını yap bir hafta sonra burada ol" dedi.

Kendimi çok iyi hissettiğimi söylemeliyim. Teşekkür edip ayrıldım.

Fazla değil yirmi gün önce birliğimde, solculuk yaptığım, er ve erbaşlarla ilişkilerimde bunu saklamaya gerek görmediğim, akşam derslerinde erlere yaptığım konuşmalarda yine aynı tutumu sergilediğim için tabur komutanı emriyle bir hafta katıksız hapis yattığımı anımsadım. Nereden nereye gelmiştim!

Sanırım artık özgürdüm ve beni anlayan kişilerle çalışmanın mutluluğunu tadacaktım.

İşe girişimden yaklaşık altı ay sonra evlendim.

Eşim, kendi köyümden hatta akrabadan biriydi. Evlendiğimizde ben yirmi yedi yaşındaydım, eşim on yedi yaşındaydı.

Düğünden    dört ay önce, Camii şerif Mahallesi'nden tuttum evimizi.

Eski Mersin evlerinin en yoğun olduğu mahalleydi burası.

Merkeze ve deniz kenarına çok yakındı. İki dakikada Atatürk Parkına ulaşabiliyor, balık sürülerinin su yüzünde zıplayarak, yakamozlar saçarak oynaşmalarını izleyebiliyordum. Yanılmıyorsam nüfusu elli bin civarındaydı Mersin'in. Portakal limon bahçeleri kentin içine değin uzanıyordu. Benim gibi kıraç b lge çocuğu olan eşimin de buralara bayılacağını düşünüyor, onun, çevresine hayranlık dolu bakışlarını görür gibi oluyordum.

Bu hayaller güzeldi ama düğünden önce evin dayanıp döşenmesi de gerekiyordu. Kimseden parasal destek alma olanağıım yoktu. Evimizi nasıl dayayıp d şeyeceğimi düşünürken, bir Alman imdadıma yetişti. İşletmede  alışan yabancı teknik elemanlardan biriydi Mr. Schroder. İşleri bitmişti ve birer ikişer Almanya'ya dönüyorlardı. Lojmanlarındaki kullanılmış eşyalarına müşteri bulup uygun bir ederle satmak istiyorlardı. Bu kaçırılacak bir fırsat değildi. Parasını arkadaşların yardımıyla toplayıp Mr. Schroder'den eşyaları aldım. Koltuk takımı, yatak odası takımı, buzdolabı, fırın ve birkaç parça halı. Gerisi kolaydı. Eşimin bu eşyaları kabul edip etmemesi söz konusu değildi. Tamtakır bir eve bile getirsem, kaşını kaldırmayacağını biliyordum. O tarafta hiçbir sorun yoktu.

Böylece yaşam yolunda önemli bir aşamayı kolayca gerçekleştirmiş oluyordum. Şimdi yaşamak ve gelecekte önüme çıkacak engelleri aşmak daha kolay görünüyordu bana.

İşletmenin temelinin atılmasından işbaşı yaptığım güne değin yaklaşık beş yıl geçmişti. O beş yıllık dönem, bugün burada, yarın başka bir kentte çalışmaya yazgılı montaj işçilerinden oluştuğu için görünürde, örgütlenme diye bir şey yoktu. Yüklenici firmalarda çalışan işçilerin ilişkileri, omuz omuza mücadele verme yerine, birbirlerinin ayağını kaydırma kültürüne dayanıyordu. Ne zaman ki montaj sona erdi; işletmeye teknik, idari, yetişmiş elemanlar alınmaya başladı, örgütlenme çalışmalarının fitili de o zaman ateşlenmiş oldu. Yeni gelenler, işlerinde olduğu gibi örgütlenme alanında da deneyimliydiler. Ustalar, teknisyenler ve büro personelinin oluştuğu bu eğitilmiş kitle, kendilerini örgütleyecek kişileri bulmakta zorlanmadı.

Önce, gerçek örgütlenmenin önünü kesmek için işverenin desteği ile sözde bağımsız AKSEN (Akdeniz Gübre Sanayi İşçi Sendikası) kuruldu. Bu büyüklükteki işyerlerinde, yerel sendikaların, hele de işveren destekli olanlarının işçiler için gerçek bir mücadeleye girmesi olanak dışıydı. Ulusal düzeyde örgütlenmiş bir sendikaya ihtiyaç vardı. Bu arayış AKSEN'in örgütlenmesinden önce de vardı, örgütlendikten sonra da sürdü.

Aranan sendikanın, bölgede başarılı toplu sözleşmelere imza atmış, üyeleri tarafından sevilen Petrol İş sendikası olduğunu hepimiz biliyorduk. Bu bağlantıyı kurmak için birçok kişi öne çıkmaya çalıştıysa da ipi, muhasebe bölümünde yeni işe başlamış Münip Tepeci adında bir arkadaş göğüsledi. Tepeci, güleryüzlü, güzel konuşan, kararlı, ne yaptığını bilen biriydi. Geçmişte bir darbe girişimine katıldığı için (21 Mayıs 1963) askerlikten uzaklaştırıldığı söyleniyordu. Suçunun cezası neyse çekmiş ve normal yaşama dönmüş olmalıydı. Onun öncülüğünde yapılan bir toplantıda Petrol İş'e katılma kararı alındı. Bu geçiş sırasında, 650 kişinin çalıştığı işlet-

mede, tek işçinin bile burnu kanamamıştı. İşbaşı yapar yapmaz bu çalışmaların içinde buldum kendimi. Henüz işe başlamış olmama ve M.Tepeci'yi yeni tanımış olmama karşın onun yanında yer almakta bir an bile duraksamadım.

Birkaç tatsız olaydan sonra, yasal gereklilikleri yerine getiren Petrolîş, toplu sözleşme yapma yetkisini alarak işletmeye yerleşti. 25 Nisan 1971'de yapılan genel kurulda başkanlığa M. Tepeci seçildi.

Başkan Tepeci, ilk işyeri temsilcilerini oluştururken, işçinin haklarını koruma konusunda kararlı, birikimli kimseler yerine – bunlar kimlerdi, henüz o da bilinmiyordu çevrede tanınan, o yörede yetişmiş, sözü sohbeti dinlenen kimselere öncelik tanıdı. Bu yaklaşım birkaç dönem değiştirilemedi. Gerçekten, işçiye söz geçirmekte başarılı temsilcilerimiz, yakınlarını işe almaktan, kendi çıkarlarının gereğini yapmaktan başka bir de bolca anti komünistlik yapmakla yetindiler. Milliyetçi, mukaddesatçı ve memleket çocuğuydular(!) Bu dönemlerde, işçinin sendikadan beklentileri öyle sarsıldı ki istifa edenler bile oldu. Yapılan yanlışların görülmesi zaman aldıysa da sonunda beklenen oldu. Mafyalaşan grup, şube başkanının cesaretli tutumuyla temsilcilikten uzaklaştırıldı. Kendilerini yörenin öncüleri olarak gören bu küme hemen pes etmedi, arkalarına işverenin desteğini de alarak, şube başkanı Tepeci'ye saldırmaya değin vardırırdılar işi. Şube yönetimine iki kez aday oldularsa da başaramadılar ve birbirlerine düşerek dağıldılar. Başkan Tepeci, deneyimi, işçi sınıfına inancı ve cesaretiyle, ağırlığını kabul ettirmeyi başardı. Her seçimden galip çıktı.

Başarılı çalışmalarıyla birkaç yıl içinde kendini kanıtlayan, yüzlerce işçi ailesinin desteğini arkasına alan Tepeci, 1973 genel seçimlerinde, CHP'den milletvekili adayı oldu. O dönem, CHP İl Gençlikkolü Başkanı olmam, Tepeci'nin aday olmasında önemli rol oynamıştı.

Benden, en çok on yaş büyüktü. Esmer, hantal; kızdığını, gözlerini sonuna dek açıp, alt dudaklarını sarkıtarak belli eden, iyi içen,

güvenilir bir dosttu. Ona inanıyor, onun için çalışmaya gönülden katılıyordum.

Önseçim dalaverelerini yeterice bilmediğimiz ya da benimsemediğimiz için seçimi kıl payı kaybettik. Milletvekilliğine aday olmak için sendika başkanlığından istifa etmesi gerekmediğinden, hemen işine dönerek çalışmalarına yeniden başladı.

İkinci ve üçüncü kuşak işyeri temsilcileri, genellikle sağ görüşlü, saf, birikimsiz, işçi sınıfı sözcüğünü ağızına almaktan korkan yöre gençlerinden oluşuyordu. Bu grupta yer alan temsilciler, öncekiler gibi arkadaşlarına asla ihanet etmediler. En başta gelen özellikleri, suya sabuna dokunmadan durumu idare etmek, işverene karşı da 'itaatkâr' olmaktı.

Yetmişli yılların ortalarında, sol hareketler alabildiğine gelişip genişlemiş, özellikle gençler arasında yaygınlaşmıştı. Büyük kentlerde işçileri de içine alan bu gelişmeler taşrada, fabrikalarda fazla bir varlık gösteremiyordu. Bulunduğumuz kentte, TİP, TSİP gibi sosyalist partiler ve sayısı belirsiz solcu gençlik örgütü vardı. Partilerinin, işçi sınıfına fazla bir katkısı olamayacağını düşünen benim gibi CHP'liler, başka arayışlar içine giriyor, sosyalist partilerle dirsek temasımızı sürdürüyorduk. Solcu gençlik örgütleriyle de arada buluştuğumuz oluyordu.

Bir toplantılarına katıldığım DEV YOL militanı gençlerle hiçbir konuda anlaşamadığımı görerek şaşırmışım. O tartışmadan çıkar-dığım sonuca göre ya benim sosyalistlikle ilgim yoktu ya da onların. İşyerimizde yaşanmış hangi sorunu açsam, daha ne dediğimi anlamadan, "Hoca yanılıyorsun o öyle değil" diye, sözüm kesiliyor, içeriğini anlayamadığım bir dolu gevezelik ediliyordu.

O gruplarla bir daha görüşmedim.

Öte yandan, işletmede, Türkiye Komünist Partisi (TKP) adına, gözükara üç beş arkadaş, gizli gizli çalışmalar yapabiliyorlardı. İlerici Kadınlar Derneği, İlerici Gençlik Derneği gibi TKP'nin yasal yan örgütleri, arkadaşların çalışmalarıyla canlanmıştı. Bu çalış-

malar sonuç vermiş, kimi işçilerin eş ve çocukları evlerde yapılan toplantılara katılmaya başlamışlardı. Onlara gönülden yakınlık duymakla birlikte, ülkenin en büyük partisi CHP'nin gençlik kolu başkanı olarak, uzaktan izleme yolunu seçmiştim. Bu çevrelerin yabancı ve bebeğimizi büyütmekten başka şeyle ilgilenmeyen eşimin tutumu da daha fazla yakınlaşmamı engelleyen nedenlerden biriydi.

Son baştemsilci ve temsilciler, Ankara'da hükümet düze yinde sürüp giden cepheleşmenin, fabrikamızdaki yankılarına bağlı olarak yine sağ kesimden seçildiler. Özellikle baştemsilci, siyasi düşüncelerindeki belirsizlik nedeniyle her iki taraftan da destek almayı başardı. O güne değin gözden ırak yaşamış, Asım Özçetin adında laborant bir arkadaşta bu.

Akıllı, temkinli ve çalışkan biri olduğunu kısa sürede kanıtladı A. Özçetin.

Onunla da yetinmedi, bir yıl gibi kısa bir sürede sendikanın genel siyasetine (merkez yöneticiler arasında, TKP'nin günden güne güçlendiği söyleniyordu) ayak uydurarak, sağdan sola öyle bir dönüş yaptı ki herkesi şaşırttı diyebilirim. Bu geçişlerde, önce ortalarda bir yerde biraz soluklanmak gerekmez mi? Hayır öyle olmadı. Arkadaş, kendini birden solda, solun da en solunda, TKP'nin içinde buluverdi. O arada, genç eşi de İlerici Kadınlar Derneği'nin en gözde elemanlarından biri oluvermişti. Ailece, dönüşümünü tamamlamış hızlı ve atak bir baştemsilci ile karşı karşıyaydık. Bu yüksek uyum yeteneği, onu, iki dönem baştemsilcilikten sonra, kimsenin karşı çıkamayacağı bir hızla şube sekreterliğine taşıdı.

Benim baştemsilciliğime gelince:

Bu görevi üstlenmeden önce de işçi sorunları ile yakından ilgilendiğimi herkes bilir. Teknisyen olmama karşın, öteki meslektaşlarım gibi, "kendimi kabul ettirip" aynı bölümde yıllarca kalamamış, Darıcı Usta gibi üretim birimleri arasında mekik dokumuşumdur.

İşbaşı yaptığım günlerden beri yanıma gelip yakınan, yardım isteyen işçilerle ilgilenmeyi, onlara doğru bildiğimi söylemeyi görev bildim hep. Bunu yaparken, işveren ne der acaba diye fazla düşünmediğimi de söyleyebilirim. Gece saat yirmi dörtte işbaşı yapıp, sabaha değin çalıştıktan sonra, dört beş saat daha çalışmaya zorlanan biri, size gelip dert yanıyor. Rengi sararmış, gözleri kanlanmış, ayakta durmakta güçlük çektiğini görüyorsunuz. Ne yaparsınız?...

O günlerde yaşadığım, unutamadığım bir olay da şu:

Sendikalaşmamızı henüz tamamlayamamıştık ama örgütlenme çalışmalarımız hız kesmeden sürüyordu. İki numaralı asit ünitesinin, yüksekliği 45 metreyi geçen, soğurma kulesinin tepesinde bir kaynak işi varmış. İşe yeni girmiş, genç bir kaynakçının kuleye çıkması istenmiş. Duraksamadan merdivene yönelen genç kaynakçı, on beş yirmi metre tırmandıktan sonra korkuyor, geri inmek zorunda kalıyor. Teknisyeni, ille de çıkacaksın diye diyor. Daha da ileri giderek, bunu yapmazsa işten atılacağını söylüyor. Yanıma geldiğinde eli ayağı titriyordu kaynakçının. "Biraz daha çıksaydım bayılıp düşebilirdim" diyordu. Asla yapılmaması gereken bir zorlama. Montaj işlerinde çalışmış deneyimli kaynakçılar varken, dene yimsiz biri niçin zorlansın, olacak şey mi bu? Yüksekte çalışmak zamanla öğrenilmesi gereken bir durum.

O kulenin tepesine, beşinci denememden sonra, yine de bacaklarım titreyerek, midem bulanarak ancak çıkabilmiştim. Çıkmam için biri tarafından zorlanmış olsaydım, eminim hiçbir zaman başaramazdım. Bana göre, kaynakçıdan önce teknisyen arkadaşımızın eğitime ihtiyacı vardı.

Birlikte çalıştığımız insanların çoğunun makineyi, motoru, tankı, buhar kazanını, kırıcıyı, karıştırıcıyı, taşıma bantlarını, asidi, gazı ilk kez gören, genç ve orta yaşlı köylüler olduğunu bilmemiz gerekiyordu.

Her şeyden önce, sendika böyle durumlar için gerekliydi.

Örgütlenmenin ne olduğunu, sendikanın kimin işine yaradığını bile bilmiyorlardı ilk zamanlar. İşverenin kulağına gider korkusuyla, çok iyi tanıdıkları kimselere açılabiliyorlardı ancak. Sorunlarını, sendika aracılığıyla çözebileceklerini anlatıyorduk onlara. Ne ki sendika işyeri temsilcilerinin, her koşulda işçinin çıkarlarını savunduğundan emin olmak da mümkün değildi. Bunun aksinin, sıkça karşılaşılan bir durum olduğunu da bilmek gerekiyordu. Eline geçirdiği gücü, kendine çıkar sağlamak, bir üst konuma sıçramak için kullanan temsilciler az değildi.

İşe girdikten hemen sonra fark ettiğim ve hep rahatsızlığını duyduğum ücret dengesizliği, yapılan toplu sözleşmelerdeki "seyyane zamlara" karşın, üç dönemden beri bir dengeye oturtulamamıştı. Teknikerler, teknisyenler, ustalar ve usta yardımcılar iyi ücret alırken, düz işçi dedikleri, çalışanların yüzde sekseninin aldığı ücret oldukça düşük düzeydeydi. Temsilcileri belirlerken bu durumu dikkate almış, aramızda her gelir düzeyinden bir kişinin bulunmasına özen göstermiştim. Teknisyenleri Erol, ofis çalışanlarını M. Beldek, ustaları M. Akbay, düz işçileri Y. Yıldırım ve M. Durna temsil ediyorlardı. (belge 1)

İki ay önce üstlendiğim bu görevin bana verdiği erinci ve mutluluğu, daha önce hiç tatmadığımı söylemeliyim. İnanılması zor ama iş bitiminde, herkesin bir an önce evinin yolunu tutma isteğine karşın ben; uykusuzluğa, yorgunluğa aldırıyor, işyerinde birkaç saat daha kalıp, sorunlarımıza çözümler aramaktan mutlu oluyorum. Oysa evde yolumu gözleyen, henüz yirmi üç yaşında bir eşim, sarılıp koklamak istediğim bir küçükğüm benim de var.

2

Bir haftadan beri görüşmek için fırsat kolladığım genel müdür Yakup Neyaptı'yla bugün kesin karşılaşmak, bu gerçekleşmezse başka önlemlere başvurmak; sabaha değin kafamı meşgul eden düşünce bu oldu.

Genel müdürün adı ilginç değil mi? Yakup Neyaptı.

Şimdiye değin yaptıklarına bakılırsa güzel şeyler yaptığı söyle-nemez ama...

Bundan sonraki yazdıklarımda genel müdürün adını kullanmak istemiyorum. Kendisinden hep genel müdür diye söz edeceğim.

Bürodaki temsilci arkadaşımдан, genel müdürün gelip gelme-diği konusunda haber bekliyorum. Saat dokuz buçukta bekledi-ğim haber geldi. Genel müdür mersedesiyle gelmiş, şanına yakı-şır biçimde karşılanmış ve makamına henüz yerleşmişti. Ofisteki temsilci arkadaşımız Mustafa Beldek, "Yalakaları adamın kafasını bulandırmadan hemen gel. İlk konuşan sen olmalısın" diyordu.

Beş dakika sonra, tüm gerginliğime karşın, karşısında yüre-ğimin yumuşamasına engel olamadığım genç sekreterin odasın-daydım. Güzelliği için söylenenlerin az bile olduğunu düşündüm. Dedikodular, böyle bir güzel için yapılmayıp da kim için yapıla-caktı?... Odanın şatafatlı görünümü ise çalışma koşullarımızın zorluğunu, yıpratıcılığını, verdiğimiz savaşımın haklılığını kanıt-lar gibiydi

Adını bildiğim halde, resmiyet olsun diye, "Günaydın hanıme-fendi" dedim. Şaşırmış, bu şaşkınlığını gizlemeye de fırsat bula-mamıştı. Benim bu sıradan kıyafetim, gösterişten yoksun fiziğimle o makamda ne aradığımı sorguluyordu sanki. Takındığı tavrın, gü-zelliği ve inceliği ile uzaktan bile ilgisi yoktu. Azarlamaya yakın bir ses tonuyla, "Ne var, ne istiyorsunuz efendim" dedi.

Bu kez sesimin tonunu hafifçe yükseltip, "Ben sendika işyeri baştemsilcisi Celal İlhan, genel müdürümle görüşmek istiyorum" dedim.

Kim olduğumu bilmiyor gibiydi. Kısa bir duraklamadan sonra, randevu istesem verecekmiş gibi, "Ama böyle de pat diye gelinmez ki! Önce randevu almanız gerekir" dedi. Tartışmaya girmek isteme-diğimi belli ederek, "Siz lütfen isteğimi aktarın, görüşüp görüşme-mek kendilerinin bileceği bir şey" dedim.

Kızı zor durumda bırakmıştım. Genç ve güzel bedeni kararsız devinimler içindeydi. Telefona uzandı. Yanmış gibi geri çekti elini. Genel müdürün deri kaplı, üstü altın renkli metal düğmelerle süslü kapısına bakıyor, sonra bana göz atıyor, yeniden telefona bakıyordu.

Sonunda, "Lütfen" dedi, "önce personel müdürüyle görüşün, o size ne yapmanız gerektiğini söyler."

"Daha önce onlarla konuştum, sonuç alamadım" dedim. "O nedenle buradayım, ciddi sorunlarımız var."

Heyecanımdan ve söylediklerimden etkilenmişti.

"Ne sorunları, öyle olsa bizim haberimiz olmaz mı?" diyerek, yerinden kalktı. Benden kolay kurtulamayacağını anlamıştı. "Ama bir genel müdürle sabah erken kalkan, aklına esen görüşemez ki!" diyordu. Bana değil duvarlara söylüyordu sanki.

Alınganlık etmiş görünerek, "Ben herhangi biri değil, bu işyinde yetkili Petrol İş sendikanın baştemsilcisiyim hanımefendi. Acil sorunlarımız olduğunu söylüyorum" dedim.

Son sözlerim, kararsızlığını ortadan kaldırmış olmalıydı. Yüzüme bakmadan yürüdü, incitmemeye özen göstererek açtı kapıyı. İçeri girdi.

İçerden çıkacak sonucu üç aşağı beş yukarı biliyordum. Bir işyeri baştemsilcisiyle görüşmek, yapabileceği en son özveriydi genel müdürün. Ama bizim bu yolu da denemiş olmamız gerekiyordu. Temsilciler olarak öyle karar vermiştik.

Genç sekreter, yaklaşık iki dakika önce özenle girdiği kapıdan, yine aynı özenle çıktı. Yüzünde, önceki ikircikli durumdan eser kalmamış, içerde kendisine kararlılık ve güven aşılanmıştı sanki. Direnmeye kalkarsam, gözünü kırpmadan beni dışarıya atırdı. Parıldayan, tamamı cam masanın arkasındaki döner koltuğuna yerleşti. Yine gözlerini yüzüme dokundurmadan konuştu. Sesinin tonunda, umutlanabileceğim küçük bir yumuşama bile yoktu.

"Genel Müdürümüz, iş yoğunluğu nedeniyle size zaman ayırmasının olanaksız olduğunu, dilerseniz yardımcısı Sami Bey'le görüşebileceğinizi söyledi" dedi.

Orada daha fazla kalmanın bir yararının olmayacağı sonucuna vardım.

"İstediklerimizin listesini Sami Beye vereli bir hafta oluyor. Ayrıca personel müdürüyle de görüştüm, burada bulunmamın nedeni o görüşmelerden hiçbir sonuç alamamış olmamdır" dedim. Hoşçakal demeden ayrıldım.

Bundan sonraki aşamalarda nasıl davranmamız gerektiğini kararlaştırmak üzere, temsilcilik odasında beni bekleyen arkadaşların yanına gittim. İkisi benim gibi gece vardiyasından çıkmış uykusuz ve yorgun, üçü sabah işe gelmiş, beş temsilci arkadaş merakla bekliyorlardı.

Bir saat tartıştık.

Bize, gelinen noktayı bildiriyle işçiye anlatmaktan başka seçenek bırakılmadığı konusunda birleştik. Arkadaşlar, bildirinin yazılması için beni görevlendirdiler.

Bu görevi bana vermelerinin tek nedeni, baştemsilci olmam değildi. Ta çocukluk yıllarıma uzanan, okuma yazma merakımla ilgiliydi daha çok. Gerek işyerimizde ayda bir yayımlanan *İşletmemizden Haberler* adlı küçük dergide, gerekse kentimizde yayımlanan haftalık gazete, *Son Haber*'de arada bir yazısı yayımlanan sınıfımın tek örneğiyim. Bu konudaki becerim, şube başkanımızca anlaşıldığından bu yana, kimi şube bildirilerini de ben yazıyorum. Övünçle söyleyebilirim ki ana başlıkları başkan tarafından belirlenip, yazımı bana bırakılan bildirilerin çoğu, tek sözcüğü bile değiştirilmeden yayımlanmıştır.

Vardiyamın bitmesine daha iki günüm vardı. Bu süre içinde gece gündüz demeden, bildiriye tamamlayacağımı söyleyerek ayrıldım yanlarından.

Sabah çıkışta, iki saat gecikmiş olarak kart basmaya hazırlanırken, personelden bir arkadaş yanıma yaklaşıp, "Müdür Bey, iki dakika kendisine uğramanızı rica ediyor" dedi.

Yorgunluktan ayakta duracak halim yoktu, şu anda yatağında uyuyor olmalıydım. Geri döndüm. Personel müdürünü, odasında huzursuzca dolaşır buldum.

Babacan idareci olmaya özenen, ellili yaşlarında, hafif karadenizli şivesiyle konuşan biri. İçeri girer girmez, "Yahu ne yapmak istiyorsun kardeşim! Hem kendinin hem de benim ekmeğimle oynadığının ayırdında değil misin?" diyerek, el kol hareketleriyle, iyice bunaldığını anlatmaya çalışıyordu.

"Biz burada eşek başı mıyız? Senin muhatabın mı genel müdür? Önce bana uğrayıp konuşup danışman gerekmez mi?" Soluklandığı bir boşluktan yararlanarak, "Müdürüm, sizinle görüşeli kaç gün oldu, neden bir cevap vermediniz acaba? Bu bir. İkincisi, siz nasıl genel müdürünüze karşı sorumlu iseniz, benim de sekiz yüz kişiye karşı sorumluluk taşıdığımı bilmeniz gerekir. Her gün yeni sağlık sorunlarıyla karşılaşılıyor, hastanelerde yatan arkadaşlarımızın durumlarını siz de biliyorsunuz. Verem Savaş Derneği Başhekiminin, acilen önlem alınması için vilayete ve genel müdürlüğe gönderdiği rapordan haberiniz vardır herhalde? Israrla istemimize karşın, kaliteli koruyucu malzemeler, maske ve elbiseler bir türlü alınamıyor. Alınanlarınsa işe yaramayan, koruyucu olmaktan uzak malzemeler olduğunu herkes biliyor" dedim.

Dinlemeye daha fazla dayanamayan müdür, sözü ağızından kaptı, "Yahu bu işletmede hiç mi sendikacı görmedik kardeşim! Senden önceki baştemsilci böyle mi yapıyordu? Çocuk gelirdi, oturur konuşurduk. Ne gerekiyorsa söyledim. Teşekkür eder kalkar giderdi. Ben böyle şey görmedim. Her gün yeni bir sorun, her gün yeni bir olay, bu ne yahu! Hem sen ne raporundan söz ediyorsun, yemin ederim böyle bir raporu ne duydum ne de gördüm" dedi.

Uzun boylu tartıştık. Onun, söz konusu rapordan haberi bile yoktu.

Genel müdürünün bu gidişi kabul edemeyeceğini, kısa zamanda ciddi yaptırımlarla karşılaşacağını, sonucun benim için çok kötü olabileceğini, babacan tavrını koruyarak saydı döktü.

Başıma gelebileceklerin, beni çok fazla korkutmadığını söyleyince şaşırdı. Asıl korktuğum şey yüzlerce işçinin, çalışma koşullarının günden güne kötüye gitmesiydi. Temsilcileri olarak, bu duruma bir çare aramak benim değilse kimin sorumluluğuna giriyordu? Personel müdürüne, korksam bile başka türlü davranamayacağımı söyledim son olarak.

3

İki gecedir, yazımını üstlendiğim bildiriye tamamlamaya uğraşıyorum. Ağzımdan kızgınlıkla çıkacak bir sözün, başımıza iş açmaması için sağduyusuna güvendiğim arkadaşlara okuyor, gerekiyorsa biraz yumuşatıp, kenarını köşesini törpülüyorum. Üretim birimlerinin sorunlarını oradaki teknisyen ve ustalarla, hammadde ve mamulmadde depolarında, paketleme biriminde çalışanların sorunlarını, bölümlerine gidip yerinde konuşup tartışıyoruz. Yakınmaların çoğu depo işçilerinden geliyor.

Depodaki durum gerçekten yürekler acısı. Konuşmak için yanlarına gittiğimde iki dakika içerde duramıyor, dışarı çıkmak zorunda kalıyorum. Orada çalışan işçilerin, sık sık dışarı çıkıp hava alması ise yöneticilerce hoş karşılanmıyor. Sertleşmiş gübre yığınlarını taşlaşmadan kırmak, ufaltmak zorundalar. Ellerinde balyoz, kazma, kürek ve ağızlarında maskeleri var. Uzunluğu üç yüz metreden az olmayan deponun içinde, iş makinelerinin en güçlülerinden dev bir dozer de onlarla birlikte çalışıyor. Gaz ve toz yoğunluğunun oranı katlanılır gibi değil, çok yüksek. Göz güzü görmüyor içerde.

Çalışanları ve biz temsilcileri sürekli rahatsız eden, kullanılan maskelerin yetersizliği, kalitesizliği. Bu sorun, fabrikadaki en ciddi sorun bence. Uykularımı kaçırıyor.

Verilen maskeyi kullandıkları halde, süzgeçlerinin (filtrelerinin) kalitesizliği yüzünden, soluk alamadıkları için bayılan, hastaneye kaldırılan arkadaşların adları sayılıp dökülüyor her konuşduğumuzda. Takacağımız maskeler, ileri teknoloji ürünü olmalı ki bizi hem tozdan, hem de zehirli gazlardan koruyabilsin. Bu özellikleri taşıyan maskeler var, hem de çeşit çeşit. Burnumuzun dibinde, on yıldır çalışan rafineride bunlar kullanılıyor. Gidip gördük ve gerekli yerlere söyledik. Duyan kim, dinleyen kim!

Asit ünitelerinde kullanılan koruyucu giysilerle ilgili sorumuz ise kumaşının ya da kauçuğunun gereğinden fazla kalın olması. İçinde kolayca hareket edilememesi ve çok kolay yırtılıp parçalanıyor olması. İşverenin bu konuda gösterdiği özür, memlekette üretilen en iyi marka malzemenin bunlar olduğu, ithal malzemeninse çok pahalı olduğu biçiminde. "Özrü kabahatinden büyük" deyimine bundan daha güzel bir örnek bulunabilir mi?

Bazen de bildirideki ifadelerin yumuşatılması yerine, tam tersi, yetersiz ve ılımlı olduğu uyarısıyla karşılaşıyorum. Bu gibi durumlarda, bildirinin altına imza atanın ben olacağımı, genel müdürlüğün oklarına öncelikle benim hedef olacağımı bildikleri için, "Yine de sen bilirsin başkan" diye, bitiriyorlar sözlerini.

Sabah yine toplandık temsilci arkadaşlarla. Çok önemseydiğimiz, neredeyse iki tam sayfa tutan bildiri taslağını özenle tartışıp sonuçlandırdık.

Genel kanı, bildirinin sert olduğu yönünde.

Kimse biraz yumuşatalım demiyor. Başka seçeneğimizin olmadığına birleşiyoruz.

Son değerlendirmeyi yapacağımız yer üst örgütümüz, şube başkanlığı.

Başkan Münip Tepeci, bildiriye okuduktan sonra beğendiğini şu sözlerle anlattı, "Tek sözcüğünü bile değiştirmeden, noktası

virgüülü ile yayımlamalısın. Bu konuda seni sonuna değin destekliyorum. Kendini büyük tehlikeye atıyorsun ama değer."

Daha birkaç yıl önce, kelle koltukta darbe girişiminde bulunmuş, idamdan dönmüş bir asker emeklisinden başka nasıl bir tepki beklenebilir ki?

Teşekkür edip, özgüvenim artmış olarak ayrıldım şubeden. Şimdi, deliksiz bir uykuyu hak ettiğimi düşünüyorum. Yarına, Allah kerim.

4

Bugün hafta tatilim. Bir buçuk sayfadan biraz fazla tutan bildirimizi, dün akşam şubede çoğaltıp, harmanlayarak zımbaladık. Dağıtılmaya hazır. Yarın sabah saat sekiz buçukta, fabrikanın giriş kapısının dışında, hem vardiyadan çıkanlara, hem de işbaşı yapanlara dağıtacağız. Tatsız olayların çıkabileceğini düşünüyor, huzursuz oluyorum. Bazı arkadaşlar olay çıkmasının, işçinin derlenip toplanması açısından faydalı olabileceğini söylüyor. Buna katıldığımı söyleyemem. Yaptığımız işin ses getirmesini, özellikle genel müdürümüzün, emekleri ile saltanat sürdüğü insanların sorunlarına daha duyarlı olmasını, ben de çok istiyorum...

Göreve başladıktan sonraki ilk işimiz, tüm çalışanların sağlık taramasından geçirilmesi için harekete geçmek olmuştı. Şu ana değin o konuya değinmediğimi fark ettim.

Geri dönüp onları kısaca anlatmalıyım.

Birlikte sorumluluk taşıdığım temsilci arkadaşlarımla her yönden sağlam, tutarlı ve güvenilir olması, kendimi iyi hissetmemi sağlamakla kalmıyor, işçiyle iletişimi de kolaylaştırıyor. Bugünlerde her an, her yerde olabilmek gerekiyor. Ortak amaçlarımıza elbirliği ile ulaşmanın kıvancını yaşamak çok güzel.

Ülkenin en büyük gübre üretim tesislerinin başında yer alan işletmemizde, işçi sağlığı başta gelen sorunumuz. Sendika olarak, işverenin işçi sayısını artırarak çözmesi gereken sorunları, işçiyi

fazla çalışmaya zorlayarak aşmak istemesine karşı çıkıyoruz. Fazla çalışma bir yana; kimya sanayisinin kaçınılmaz atıkları, zehirli gazlar, sürekli gürültü, soluk almayı zorlaştıran tozlu ortam, günlük çalışma süresini sekiz saatin altına çekmemizi gerektiriyor. Fazla çalışmalarla ilgili madde, önceki toplusözleşme görüşmelerinde en çok direndiğimiz maddelerden biriydi. İşveren, sendikanın direncini kırmak için, işçilere ödenen fazla çalışma ücretini iki kat artırmak zorunda kalmıştı. Önümüzdeki toplusözleşme görüşmelerinde, o konuda geri adım atmamak için şimdiden kararımızı verdik. Sağlık sorunlarımızın bu ölçüde artmasının en önemli nedeni, yapılan fazla çalışmalardır diye düşünüyoruz.

Daha geçen yıl, DAP (di amonyum fosfat) ünitesinde gaz zehirlenmesinden otuzlu yaşlarında bir arkadaşımızı, Cevdet Beyi kaybettik. Teknikerdi. Dördüncü katta, kapağını açarak kontrol etmek için üstüne eğildiği tankta, hesapta olmayan bir gaz dalgası kendinden geçmesine neden oluyor. Bir süre öylece baygın kalıyor. O anda, yanında birinin olması, biri tarafından görülmesi yaşamını kurtaracakken, az insanla çok iş yaptırma politikasının kurbanı oldu.

Yaşları, dörtle on arasında değişen üç küçük çocuğu ile kaldı eşi.

Onun acısı tazeliğini korurken, sülfürik asit ünitesinde, deneyimli teknisyenlerden biri, yıprandığı halde değiştirilmesine izin verilmeyen bir asit borusunun patlaması sonucu, baştan aşağı yandı. Üç ayı hastanede, altı aydan beri kıpırdamadan sırtüstü yatmak zorunda kaldı. Asit yanığının nasıl zor sağaltıldığını, kouruyucu giysilere asla güvenmememiz gerektiğini bu acı deneyim öğretti hepimize.

Ağrılar, acılar içinde günden güne eriyen, sürekli sırt üstü yattığı için başka rahatsızlıklarla yüz yüze gelen arkadaşımızı, üç hafta önce Ankara'ya götürdük. Hacettepe Hastanesi'nde yeni bir sağaltım yöntemi denenecek. Vücudunun ön yüzü baştan aşağı el kalınlığı kabuk bağladı. Aylardır o kabukların kuruyup dökülmesini boş yere bekledik. Ankara'dan aldığımız habere göre, hasta ilaçlı

bir banyoya sokulup, yara kabukları yumuşatılarak kazınacakmış. Böyle bir yöntem vardı da daha önce neden uygulanmamış acaba? İşkenceden farksız bu işlemin, birkaç kez yineleneneğini duymak bizi çok üzdü.

Bugün, değişik hastanelerde yatan beş arkadaşımız var. Beşi de akciğerlerinden rahatsız. Dördü tüberküloz hastası. İki Ankara'da, Keçiören Sanatoryumu'nda yatıyor. Gittiğimde onları da ziyaret ettim. İlerde neler olur bilemem, şimdilik iyi görünüyorlardı.

Durum böyle olunca, ilk yapacağımız işin tüm işçilerin akciğer taramasından geçirilmesi olduğu sonucuna vardık. İl Verem Savaş Dispanseri'ne gidip başhekimle görüştük. Davranışımızı çok yerinde ve anlamlı bulan başhekimin, "Sendikaların böyle anlamlı, güzel bir talebiyle ilk kez karşılaşıyorum" dedikten sonra teşekkür etmesi bizi çok mutlu etti.

Sendikalar, sendikacılar bu konulara neden eğilmiyorlardı? Asıl sorumluluğun işveren tarafında olması, sendikaların, üyelerinin sağlığıyla ilgilenmemesi için bir neden olabilir miydi? Bizim gibi duyarlı sendikacılara çok ihtiyaç vardı çok.

İşin doğrusu böyle içten karşılanmayı beklemiyorduk. Her iki taraf da heyecanlıydık. Çalışmalar hemen başlatıldı.

Sekiz yüz kişinin akciğer taraması üç haftayı aşan bir süre aldı. İşlemi bizim başlatmamıza, işveren tarafından ufak tefek hoşnutsuzluklar duyulduysa da açıkça karşı çıkmadılar. O günlerde, başka bir nedenle karşılaştığımız personel müdürü, söz arasında, "Madem bir sağlık taraması yaptıracaktınız, bize neden haber vermiyorsunuz a kardeşim?" diye, sitemde bulunmuştu. Ben de "Herkesin öncelikleri başka, siz üretime geçişin beşinci yılını kutlamaya hazırlanıyorsunuz, biz ise sağlık sorunlarımızla boğuşuyoruz" diyerek, söz konusu kutlama çağrısına, işçinin hiç de sıcak bakmadığı uyarısında bulunmuşum. Müdür, böyle bir karşı tavrın yıkım olacağını söyleyerek, yalvarırcasına, "Aman Celal, sakın bu işin içinde sen yer alma" demişti.

Gerçekten, yedi sekiz gün önce, Genel Müdür imzalı bir bildiriyle, "Şehrin en seçkin eğlence mekânı Soli'de gözlerden uzak ve unutulmayacak bir geceye" katılmaya çağırılmıştık. Büyük çoğunluğun değil eğlenmeye, ayakta durmaya mecali yok. Önceki yıllardan farklı olarak, genel müdür bu kez, ayırimsız tüm çalışanların geceye katılmasını ve katılanların da tüm hünerlerini göstermesini "hasseten" rica ediyordu.

Genel Müdür, şairane bildirisinde, "Akdenizin vefakâr evlatları, işçi arkadaşlarımla ak gönüllerine ak dileklerle hitap etmek istiyorum" diye tumturaklı bir tümce kullanmıştı. Biz de bildirimizde o tümceye gönderme yaparak, "Sayın Genel Müdürümüzün, röntgen filmlerinin açıkça ortaya koyduğu, akciğerlerimizdeki hastalık belirtilerini 'tagayyürleri' de görmesini istiyoruz" diye bir vurgu yapmayı da ihmal etmemiştik.

Sağlık taramasından sonra, sonucun ne olduğunu öğrenmek istedik. Taramanın yapılmasını isteyen sendika olarak bizim en doğal hakkımızdı bu. Verem Savaş Derneği'ne uğrayıp, hazırlanan raporu istedikse de başhekim tarafından, anlaşılmasız nedenlerle geri çevrildik.

Başhekimin tutumu, çoğu zaman namuslu olmanın yetmeyeceğine, baskılara ve kuşatmalara karşı da direnebilmek gerektiğine az bulunur bir örnekti. Belli ki genel müdürlük, bir yolunu bulup teslim almıştı adamcağızı. Sonunda, dernek çalışanlarından birinin yardımıyla; bir kopyası genel müdürlüğe, diğeri de vilayete, "Gizlidir" başlığı ile gönderilmiş raporu ele geçirmeyi başarabildik.

Raporda, acil önlem alınmasına vurgu yapılıyor, tüm çalışanların akciğerlerinde, işyeri koşullarından kaynaklanan olumsuz belirtilerin, "tagayyürlerin" saptandığı ifade ediliyordu.

Başhekim raporunu, ondan bu hizmeti talep eden Petrolîş'e değil, ihmalleri ve duyarsızlıkları yüzünden çalışanlarını hasta edenlere, işveren tarafına vermeyi seçmişti. Daha çok bu nedenlerden dolayı, işi sıcağı sıcağına çözmek amacıyla kaleme aldı o bildiri. Başımıza gelebilecekleri göğüslemeyi de göze alarak.

Yazdıklarımı okuyunca, bizim fakirhanede kimse yokmuş gibi davrandığımı görerek irkildim. Oysa, o cephede de yeni şeyler var. Hem de, kara kara düşünmemi gerektiren şeyler.

Dünden bu yana, aralıklarla gelen doğum sancıları çeken eşim, işyerinden izin alıp sürekli yanında olmamı istiyor.

O denli haklı ki...

Yozgat'ta yaşayan anamı çağırdım yardım için, bakalım gelebilecek mi?

5

Olanlar oldu. Daha uzun süre bitecek gibi de görünmüyor.

Öngördüğümüz gibi, 12.02.1977 sabahı saat sekiz buçukta, üçü temsilci, ikisi bu işlerde bizden yardımını hiç esirgemeyen yiğit ve korkusuz beş kişi ile bildirimizi dağıtmaya başladık.

Servis otobüsleri art arda geliyordu. Otobüsten inenler, kuyruğa girip hevesle alıyorlardı bildirileri. Hem sabah işbaşı yapanlara, hem de gece vardiyasından çıkanlara dağıtıyorduk. Bildiriyi alan, "Haydi hayırlısı, sonuna değin yanınızdayız" diye rek, hemen okumaya başlıyorlardı.

İlk dağıtım şölen havasında geçti.

Çinde, temsilci olmayan işçi arkadaşların da yer aldığı bir grupta, temsilcilik odasında toplandık. Mis gibi çaylarımızı yudumlayarak kutladık başarılarımızı. Sonucun neler getirebileceğini, yüreğimiz kabarak ve kuşkularımızı yatıştırmaya çalışarak bekledik.

Saat dörde değin, genel müdürlükte ne olup bittiğine ilişkin bir bilgi edinemedik. Neler olup bittiğini telefon tellerinden sormak gerektiğini söyleyen arkadaşlar hepimiz keyifle güldük.

Ben, vardiyamı devralmak için teknisyen odasına giderken, yine beş kişilik bir grup, bildiri dağıtmak üzere fabrika girişine, servis otobüslerinin bulunduğu yere gitti.

Odama girdim, telefon çalmaya başladı. Soluk soluğa bir ses, kapıda saldırıya uğradıklarını, hemen oraya gelmemi istiyordu.

Kısa bir şaşkınlıktan sonra sesin sahibi ve olup bitenler kafamda aydınlandı. Henüz iş giysilerimi bile giymemiştım.

Giriş kapısına ulaştığımda atı alan Üsküdar'ı geçmişti.

Biri çam yarması eski boksör, üç koruma görevlisi, arkadaşlarımıza saldırıda bulunmuşlar ve üç dakika içinde toz olmuşlardı. Otobüsten inen işçilerce kurtarılan iki arkadaşımız, coplarla başlarından yaralanmıştı. Yüzleri kan içindeydi. Çevresinde toplananlara saldırının nasıl olduğunu anlatıyorlardı. Üçüncü yaralımız ise sağlam bir dişini kaybetmiş, ağzından kanlar saçılarak ha bire sövüp sayıyordu.

Ortalık toz dumandı. Yaralı arkadaşlar arabaya bindirilerek kentteki hastaneye götürüldüler. Orada kalanlar kızgınlık içinde, "Kaçmasalardı analarını belleyecektik" diye, söyleniyor, kümeler halinde tartışmayı sürdürüyorlardı.

Çevreye saçılmış bildiriler toplandı, elden ele dağıtıldı. Bitince yenileri getirildi. Bildirisiz kimse bırakılmadı. Şimdilik bir diş yiti miyle saldırıyı atlattık. Ama bunun hesabını bir gün soracağımız bilinmeli. Bu saldırının, korumacı gorillerin bir işgüzarlığı olmayıp, emir komuta içinde gerçekleştirildiğini biliyoruz.

Her iki taraf da tetikte, karşısındakinin son hamlesini bekliyor. İşletmede durum çok gergin.

6

Ofisteki arkadaşımız M. Beldek, "İki gündür genel müdürün yanına girip çıkanının sayısı belli değil" diyordu.

Tanımadığımız insanlar, Ankara plakalı lüks arabalarla, gruplar halinde geliyor, genel müdürün odasına giriyor, saatlerce kalıyorlardı. Sızan haberler, gelenlerin ünlü hukukçular olduğu, bildirimizi mercek altına alarak inceledikleri, eğer suç unsuru bulabilirlerse hemen işimizi bitirecekleri yönündeydi. Yine sızan haberlere göre, bildirimizin altına tüm temsilciler değil de yalnız başıma imza atmam, hedeflerini daraltmak açısından yerinde bulunmuştu.

Gerçekle ilgisi tartışılır bir söylenti de bildiride, devlete ağır hakarete bulunduğumuz yönündeydi.

Biz de boş durmuyoruz, akşam işten çıkan tüm arkadaşlar geç vakitlere değin sendikamızın şube binasında toplanıp, haberleri değerlendiriyor, çözümler üretmeye çalışıyoruz. Şube Başkanımız M. Tepeci ve hukukçu arkadaşlarımız, ortaya atılan savların iler tutar tarafının olmadığını söylerken, "Aslolan kışkırtmalara karşı uyanık olmaktır" diye, özetliyorlardı durumu.

Bir kez, bildirimizin altına imza, "İşyeri Temsilcileri Adına Celal İlhan" diye, atılmıştı. İmzanın baştemsilciye ait olması, yazılanların yalnızca onun fikirleri olduğu anlamına asla gelmezdi.

İkincisi; bildiride devlete hakaret edildiğini savlayan tümce-nin hakaret diye yorumlanabilmesi, uzman hukukçu olmakla de-ğil, hukuktan hiç anlamamakla bile mümkün değildi. Suçlu diye, yakasına yapışmaya çalıştıkları tümce şöyle:

"Gerekli gereksiz binlerce tüketim maddesinin dışalımının ölçüsüzce yapıldığı ülkemizde, kimse bizi Makine Kimya Endüstrisi'nin, sözde koruyucu malzemelerine mahkûm edemez."

Karşı tarafın uzman hukukçuları bu sözlerimle, devlet kuruluşu Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna, ağır bir hakarete bulunduğumu, bu nedenle işten atılmayı hak etmiş olduğumu gündeme getirmişlerdi.

Bizim tahminimize göre genel müdür, düştüğü bu zor durumdan ancak kapsamlı bir karşı saldırıyla kurtulabilir, ağırlığını koruyabilirdi.

Bekleyip göreceğiz.

7

Bir saldırı, iğrenç bir saldırı daha.

Bu kez hedefi hayli büyük ve ses getirecek düzeyde seçmişler. Şube Başkanımız M. Tepeci'ye saldırdılar. Başta yine o boksör bozuntusu. Kapı önünde bildiri dağıtan arkadaşlara saldırdıktan

sonra senelik izne ayrıldığı söyleniyor, ortalarda görünmüyordu. Üçlünün en azgını olan bu adam kısa zamanda belasını bulacak. (belge 2,3)

Başkan, oturduğu eve yüz metre uzaklıktaki bir bakkaldan sigara alıyormuş. Dönüşte arabasının kapısını açmak üzere uzanırken, üç profesyonel yumrukla yere serilmiş. Sağ gözü kan çanağı, göz çevresi mosmor. Burnunda ciddi bir kırığı var. Arabada bekleyen eşi ve on yaşındaki kızının feryatları daha çok yaralamış onu.

Kendisi için korkacak, pusacak biri değildir başkan. Onun eski bir asker, üstelik ihtilalci bir girişimde yer aldığı için ordudan uzaklaştırılmış biri olduğunu unutmamak gerekir. "Kızım çok korktu, kızım çok korktu" diyor, başka bir şey demiyor. Saldırıyı gören kiminle konuştumsa, başkandan çok küçük kızın durumuna üzüldüklerini söylüyorlardı. Babasının yere düşmesiyle birlikte arabadan fırlayan küçük, "Babam ölüyor, babamı öldürdüler" diye, bağırarak koşarken kaldırıma takılıp yere yuvarlanmış, ağzı burnu kan içinde kalmıştı.

Boksör eskisi alçak, yine kaçmayı başarmış ama en az beş kişi tarafından görülmüş. O beş kişiyle ayrı ayrı görüştüm. Çevrenin esnafları hepsi de. Tanıklık edeceklerini söyleyip adlarını, soyadlarını yazdırdılar. Önceki saldırı için yaptığımız kovuşturma başvurusundan henüz bir sonuç alamamıştık. Bu kez, akşama varmadan yakalandı saldırgan. İçerde kaç gün tutabileceklerini merak ediyorum. Savcılık, başvurmuzu, önceki saldırı ile birleştirerek işleme koydu.

8

Birlikte çalıştığımız, aynı sorunları paylaştığımız, ancak bizler gibi düşünmeyen, daha doğrusu, hep işverenin yanında yer alan işçilerden söz etmek bana acı veriyor. Her işyerinde, her dönemde olduğu gibi bizde de var öyleleri. Yer yer temsilci arkadaşlara sa-

taşmalar oluyor. Sendikayı destekleyenler çoğunluğu oluşturduğu için fazla ileri gidemiyorlar.

İşletmede gerginlik inanılmaz boyutlarda.

Dün, gece vardiyasında tatsız bir tartışma yaşanmış. Tartışmayı başlatan kişi; yaşı kırk civarında, Kore'de savaşmış, 'Gazi' olmuş, kendini komünizmle savaşmaya adanmış söyleyen çenesi düşük, ağzı bozuk biri.

Tanıdığım Kore Gazilerinin hiçbirinde, bedensel bir eksikliğe rastlamadım, sakın ola o uğursuz kavgaya katılan her askere, Gazi sanı verilmiş olmasın?

Vinç operatörü olarak çalışan bu adam, sendikaya ve sendikacı-lığa karşı tavırlarıyla bilinir. Bildirimizi savunan, işverenin işçi sağlığı sorunlarına karşı ilgisizliğini anlatan bir arkadaş, "Baştemsilcim diye, arkasında koştüğün adamın kim olduğunu biliyor musun? O komünist, daha beş altı yıl önce, Türk bayrağını yakıp, onunla da yetinmeyip Kuranı Kerim'i yırtarak üstüne tövbe haşa işeyen adam. Yalan söylüyorsam, anamla zina etmiş olayım. Ben bu olayı, gözle-riyle görmüş bir hemşerisinden dinledim" demiş.

Arkadaş, "Herifin yüzüne tükürsen, elhamdülillah Yarabbi şükür diyor, kovdum yanımdan" diye, anlattı.

Başka bir tartışmanın konusu ise daha da haince seçilmiş: Yönetimin üstüne üstüne gidişimizin nedeni, işçinin sağlık sorunları falan değil, genel müdürden şantajla çıkar sağlamaya yönelikmiş. Eğer idareden, baştemsilciye iyi makam bir de iyi ücret teklif edilirse, o zaman işçinin mi yoksa kendi çıkarının mı peşinde koştüğünü görürlermiş. Bunu söyleyen, işe gireli altı ay ancak olmuş, ülkücü olduğunu uluorta her yerde övünerek anlatan, genç biri. Tartışma büyüyünce, da yak yiyeceğini anlayan sözde ülkücü, kuyruğunu kıstırıp sessizce sıvışmış oradan. Daha bize duyurulmayan, onlarca tartışma ve kavganın sürüp gittiğine kuşku yok.

Genel Müdür, çözümü, karşı bir bildiri yayınlamakta bulmuş görünüyor.

Böyle bir çıkış yapabileceğini umuyor ve bekliyorduk.

Çok yüksek beklentilerle kaleme aldığı bildirisini, akşam iş çıkışında dağıttırdı.

Şöyle sesleniyor,

"Sevgili Arkadaşlar,

'Her şeyin başı sağlıktır' diye, başlayan, ancak dokunduğu hiçbir konuyu sağlıklı ele almayan, saygıdan, nezaketten uzak bir bildiriyi birlikte okuduk. Yirmi yıllık iş hayatımda, seçimsizlerle de geçimsizlerle de çalıştım. İtiraf edeyim ki böylesine kanun nizam tanımayan, geleneklerimize göreneklerimize aykırı bir davranışla karşılaştığımı hatırlamıyorum. Tecrübelerime dayanarak söyleyebilirim ki verebileceğim hiçbir şeyi asla esirgemediğim siz kıymetli arkadaşlarım, bu haddini bilmez kişinin, demokratik yolla haddini bildirecek, yıllardır sürdürdüğümüz barışçı ortamı bozmasına izin vermeyeceksiniz.

Sizler, ülkemizin bu en büyük gübre işletmesinin ayakta kalmasını ve büyümesini, nasıl istiyor ve elinizden geleni fazlasıyla yapıyorsanız, ben de varlığımı bu işletmenin büyümesine, üretiliminin her yıl biraz daha artırılmasına adanmış bulunuyorum. Hiç şüphesiz, işletme büyüdükçe, maddi olarak güçlendikçe, sizler de büyümeden nasibinizi alacaksınız. Ancak, bu yolda karşımıza çıkacak pürüzleri temizlemek, benim olduğu gibi siz arkadaşlarımda görevleri arasında olduğunu bilmeniz gerekir. Adınıza bildiriler yazıp, makama hakaretler yağdıranların, tarafınızdan seçilmeyip yukardan atandıklarını unutmayınız. Bu arada, önemle belirtmek istediğim başka bir husus da şudur. Geçen birkaç gün içinde meydana gelmiş saldırı hadiselerinin, yönetimimizle uzaktan yakından bir ilişkisi bulunma-

maktadır. Olayları kimin, ne maksatla çıkardığını bilmiyoruz. Esasen hadise adalet makamlarına intikal etmiş olup, bu hususta ne gerekiyorsa yapılacaktır.

...

Değerli Arkadaşlarım,

Ortamın daha fazla gerilmesini istemediğim için en halisane niyetlerle tertip etmeyi düşündüğüm, üretime geçişimizin 5. yılını kutlama çağrımı geri alıyorum.

Baştemsilci için kullanabileceğim birçok yasal yaptırım olmasına rağmen, bu yetkimi işletmemde olmasını istediğim huzur ve barış ortamına feda ediyorum. Baştemsilci Celal İlhan'ı; kendisinin vardiyasız, rahat bir işte çalışma talebini de dikkate alarak, her fırsatta eleştirdiği ve çok iyi bildiği anlaşılan bir konuda, hizmet vermesine olanak tanımak için, İşçi Sağlığı İş Güvenliği Mühendisliği emrine atıyorum."

Bildirisini, niyetini gizlemeye çalışarak, kucaklamalarla, öpücüklerle tamamlıyor.

Benim bu bildiriden anladığım şu:

Bir: Genel müdür, iş akdimi feshetmek için bir yol aramış, ancak bulamamış.

İki: Sendikanın işçi üzerindeki etkinliğini kabul ederek, üretim gecesi kutlamaları için yaptığı çağrını geri almak zorunda kalmış.

Üç: Baştemsilciyi harcamanın tek yolu olarak gördüğü bir uygulama başlatıyor. Yaptığı atamayla, vardiyasız ve rahat bir işte çalışma isteğini yerine getirdiğini söyleyerek, suçlamada bulunuyor.

Son olarak: İşçiye demokratik haklarını anımsatıyor; Temsilcilerinizi siz seçmediğinize göre, savunmanız için bir nedeniniz de olamaz. Onları başınızdan atın. Yeni seçim yaparak gerçek temsilcilerinizi belirleyin, demeye getiriyor.

Bakım Onarım Müdürlüğü'ndeki görevimden alınıp, İşçi Sağlığı İş Güvenliği Mühendisliği emrine verilmek istenmem, böyle masum nedenlere dayandırılıyor işte.

Rastlantı sonucu olacak(!) atandığım bölümün başındaki kişi, yaklaşık sekiz ay önce işe alınan, eski bir Ülkü Ocakları Başkanı. Geldiği günden bu yana, asli görevi olan işçi sağlığı iş güvenliği konusunda ahkâm kesmenin ötesinde, en küçük çabası görülmemiş bir militan. O, işletmedeki asıl işinin, ülkücü örgütlenmeyi gerçekleştirmek, durumu kontrol altına almak olduğunu saklamıyor bile. Aylardır, önceki temsilci arkadaşlar gibi biz de işçinin sağlığını olumsuz etkileyen, onlarca sorunu kendisine taşıyıp duruyoruz.

Yakınmalarımıza, "Demeyin yahu! O derece kötü mü durum? Vallahi her gün söylüyorum yukarıdakilere, ne duyan ne dinleyen var. Bu adamlarda din iman hak getire. Geçen gün teknik müdüre rest çektim. Bu insanlar Moskova'dan mı geldi arkadaş dedim! Ama kime anlatacaksın!" gibi ipe sapa gelmez, bir yönüyle de kışkırtma kokan söylevlerle geçiştiriyor.

Senden çok işçi hakları savunucusu adam.

Anlaşılan o ki beni, onun emrine vererek, bilinen yöntemlerle işimi bitirmek, bir taşla iki kuş vurmak peşinde genel müdür.

İlgili atama yazısı, şubeye bildiriden önce ulaşmıştı. Uygulamaya anında karşı çıkıldı.

Genel Müdür'ün, altında imzasının bulunduğu toplu sözleşme-de, temsilcilerin çalışma koşulları ve iş güvenliği ile ilgili madde aynen şöyle:

"Bu sözleşmenin işyerinde uygulanmasından sorumlu baştemsilci ve temsilciler, kendi istekleri dışında, hangi nedenle olursa olsun, çalıştığı bölümden başka bir bölüme atanamaz." Aynı maddenin ikinci paragrafında ise baştemsilcinin vardiya çalışıyor olması halinde, en kısa zamanda, kendisinin de uygun göreceği, gündüzcü bir işe atanacağı yazılı. Şube Başkanlığı, bu gerekçeleri ileri sürerek, yapılan atamaya uyulmayacağını, ilgili makama yazılı olarak bildirme kararı aldı.

Aynı gün saat on altıda, kart basma kuyruğunda sıramı beklerken, bir arkadaş personel müdürünün beni beklediğini söyledi.

Kuşkularım artmıştı. Son derece temkinli olmam gerekiyordu. Odasına girdiğimde müdürü, eski babacanlığından eser kalmamış, huzursuz, asık bir suratla önündeki dosyaları karıştırırken buldum. Beni görünce yerinden fırladı.

"Ne yaptın Celal? Nasıl çıkacaksın bu işin içinden? Ben sana olabilecekleri kaç kez söyledim, neden anlamadın be kardeşim?" diyerek, içini döktü. Üzüntüsünü gizlemediği gibi göstermek ister bir hali var.

Atanmama ilişkin yazıyı önüme koydu, imzalamamı istiyor.

Cebimde taşıdığım toplu iş sözleşmesi kitapçığını çıkarıp, 10. sayfadaki 7/C3 maddesini, okuması için önüne koydum. Ezbere bildiği maddeyi okumadan, "Biliyorum yahu, biliyorum! Ama o maddenin seni kurtarmayacağını da senin bilmen gerekir! Karşına aldığı adamın genel müdür olduğunu unutuyorsun sen!" diye yakan ses tonuyla, kendince yardım etmeye çalışıyor.

Şubede kararlaştırdığımız gibi, "Bu belgeyi imzalamam söz konusu olamaz. İlgili yanıt şube başkanlığınca yazıldı, sanıyorum yarın elinize geçer" dedim. Yüzünde yansıtmaya çalıştığı ifadelere bir de şaşkınlık eklenmişti şimdi. Yazı elinde öylece kaldı.

"Yani sen şimdi verilen işe gitmiyor musun? Celal, yapma gözünü seveyim! Yahu, bu ne cesaret kardeşim! Duyduğuma göre eşin doğum yapmak üzereymiş. Ne yapacak, neyle geçineceksin? Bunları düşündün mü Allah aşkına?"

Aklımdan geçenleri kısaca söylüyorum Personel Müdürü'ne.

"Sayın Müdürüm, beni atadığınız birimin başındaki adamın, Ülkü Ocakları eski başkanlarından biri olduğunu hepimiz biliyoruz. Geldiği günden beri yaptıklarını da. Genel müdürlük beni, çalışayım diye değil, bitirmek için atıyor oraya. İti ite boğdurmak peşinde. Atamaya uyarsam başıma neler geleceğini tahmin bile edemiyorum. Uymazsam, verilen işi yapmadım diye işten atılacağım. Akıllarınca, iyi bir plan yaptıklarını sanıyorlar. Ama ne ben ne de sendikam bu oyuna gelecektir. Kimse boş hayallere kapılmasın.

Bizi, yasadışı işlere bulaştırmaya da kalkışmasın. İşten çıkarılırsak, yasal yolları sonuna dek kullanır ve işimize geri döneceğimiz günü sabırla bekleriz." Meydan okuyuşum çok şaşırtmış olmalıydı. Sözlerime yanıt vermedi, aval aval yüzüme bakmakla yetindi.

Eşimin, doğum yapmak üzere olduğunu nereden öğrendiğini anlayamadım. Bu içten davranışlarına tepkisiz kalmayıp, "Yine de beni düşündüğünüz için teşekkür ederim müdürüm. Başımın çaresine bakarım" diyerek, çıktım odasından.

Gerçekten bakabilecek miyim başımın çaresine? Bilmiyorum.

Gece yarısına değin, sekiz saat boyunca, olabilecekleri düşündüm. İşletmedeki her birimi dolaşıp, arkadaşlarla gelinen noktayı tartıştım.

Genel kanı: İşçinin birliğini korumak, işveren tarafının kafa karışıklığı yaratmasına izin vermemek ve genel merkezimizi hızla devreye sokmak noktasında birleşiyor.

Şube ile yaptığımız ortak değerlendirmeye göre, hakkımda bir atama kararı yokmuş gibi davranmam gerekiyor.

Vardiyamı, her zaman olduğu gibi saat yirmi dörtte, gelen teknisyen arkadaşına teslim ettim. Çıkışta, kart basma sırası bana geldiğinde, kartımın yerinde olmadığını gördüm. Sorumlu arkadaş, personel müdürlüğünce akşamdan alındığını söyledi. Bir tutanakla durumu saptayıp görevliye imzalattım.

Temsilci arkadaşlarıma, işçi arkadaşlarıma, sendikama öyle bir güvenim var ki olup bitenlerin, beni korkutmadığı gibi tatlı bir heyecan yaşattığını da söyleyebilirim. Buna çılgınlık mı, yüreklilik mi denir, emin değilim.

10

Annem hızır gibi yetişti imdadımıza, hem de babamla birlikte. Sırtımdan büyük bir yük de böylece kalkmış oldu.

Az şey mi bu? Ben şimdi iki cici kız babasıyım. Küçüğümüzün dünyaya gelişi, ablasına kıyasla çok daha sorunsuz ve kolay oldu.

Adını Zeynep koyduk. Zeynep güzel bir isim bence. Dilerim adı gibi huyu da kendi de güzel olur kızımızın. Eşimin ilk doğumunda çektiği sıkıntıları anımsayınca içim burkuluyor hep.

Şimdi durumu çok iyi.

Henüz yirmi üç yaşında olduğunu düşünüyorum da... Usta bir anne olmuş güzelim. Annemin yardıma gelmesi onu çok rahatlatmış görünüyor.

Dileğim, iki kızımızın da insan gibi, duyarak, anlayarak dolu dolu yaşamasıdır. Bunun için elimden geleni yapmaya kararlıyım. Haberin iyisi bu.

Kötü habere gelince:

İş Kanununun 17. Maddesine dayanılarak iş akdim feshedildi. Bu maddenin bir adı da suçlu çıkarma. Sözde, verilen işi yapmamışım.

Genel Müdür, altına imza koyduğu toplusözleşmeyi yok sayıp, beni işten attığını sanarak bir süre rahatlayabilir. Bu konuda nasıl büyük bir yanlışlığında olduklarını kısa zamanda görecekler.

Dışarı değil, özgürlüğe atıldığımı düşünüyorum.

Haberi ilk öğrendiğimde, böyle uçuk bir düşünce sardı beni. Kendi kendime, "Özgürüm, özgürüm" diye, yüzlerce kez yineleyip durdum. Bu koşullarda, işçi arkadaşlarımin ve sendikamın, beni yalnız bırakmayacağından adım gibi eminim çünkü.

İşten atılmış olmamın bir güzel yanı da vardiyalı çalışmaktan kurtulmuş olmak. Vardiyalı çalışmamış birine bu işin zorluğunu anlatmak güç. Yaklaşık yedi yıldır vardiyalı çalışıyorum. Dile kolay... İnsan doğasına, baştan sona aykırı bir çalışma vardiya. Hafta boyunca gün ışığında yatakta olacak, gece karanlığında uyanık kalıp makinelerle, tanklarla, borularla dans edeceksiniz. Vücudunuz, tam gece vardiyasına uyum sağlamaya başlarken hafta bitecek, gündüz çalışmaya başlayacaksınız. Bunun, çıplak birini sıcak sudan çıkarıp buz gibi suya, sonra yeniden sıcak suya sokmaktan hiç farkı yok. Bu yedi yıl içinde, vücudumda işlevi bo-

zulmayan organım kalmadı desem yeridir. Sindirim sistemi hasta, uyku bozuk, kulaklarda ağır işitme ve sürekli çınlama...

İşten çıkarılmış olmama seviniyor değilim ama içinde bulunduğum ruh halinde, ne pişmanlık ne de korkunun olduğunu söyleyebilirim. Daha çok kendimi bir savaş alanında, ön saflarda, arkasına güvenen, biraz da komutanca bir sorumluluk içinde görüyorum, hepsi o.

Kendimi iyi hissetmemde karımın ne denli etkili olduğunu düşündüğümde; başına ne gelirse gelsin, kocasının seçimiyle bağlantılı olduğunu anlarsa gık bile demediğini görüyorum. Onun bu tavrının beni nasıl güçlendirdiğini ve mutlu ettiğini anlatamam.

11

Şube Başkanım, öğleye değin çalışarak bildirimizin çatısını çattık. Hem temsilcilere hem ona yapılan iğrenç saldırıyı kınayacak, genel müdürün yasa tanımayan işten uzaklaştırma girişimine yanıt olacak bildirimiz. Taslağı hazırladıktan sonra başkan, "Bundan sonrası senin işin Celal, tüm hünerini kullan, bildirimiz kusursuz olmalı" diyerek, yazma yeteneğime güvenini bir kez daha yineledi.

Onu düş kırıklığına uğratmamak için gece boyunca çalıştım.

Metnin tümünü yazmayacağım buraya. Önemli gördüğim paragraflar şöyle:

"Dostlarım, Sevgili Kardeşlerim,

Bir sendikacı, bir temsilci, sorumlu olduğu işçilerin çalışma koşullarını iyileştirmek, varsa sağlık sorunlarını çözmek için uğraşmaz da neyle uğraşır?

İşveren, şubemizin de onayı ile böyle bir çalışmayı başlatan baştemsilcimizi, her türlü kuralı çiğneyerek işten çıkarmıştır. Onunla da yetinmemiş, suçluların telaşı içinde, kiralık adamlarını üstümüze saldırtmaktan çekinmemiştir. Belli ki işçiyi ve sendika yöneticilerini

kışkırtmak, bizi haklıyken haksız konuma düşürmek istemektedir. Bunu asla başaramayacaktır. Son günlerdeki davranışları, kızgın bir boğanın bilinç dışı saldırılarını andırmakta, sonunda başlarına gelecek felâketi hesaplamaktan uzak bir görünüm arz etmektedir. Kendilerine, girdikleri bu yanlış yoldan en kısa zamanda dönmele rini, akıllarını başlarına toplamalarını öneriyoruz. Üstümüze saldıkları boksör eskileriyle ilişkilerinin olmadığını söylemeleri, kargaları bile güldürecek tutarsızlıktadır.

...

Değerli arkadaşlar,
Sabırlı, bilinçli, sakın ve güven içinde olmanızı istiyoruz.
Sonunda kaybeden biz olmayacağız.
İnanarak söylüyoruz ki yarınlar bizim olacaktır.
İçten saygılarımızla."

Başkan İdari Sekreter
M.Tepeci A. Özçetin

Bildiri basılıp dağıtıldı. İşçinin tepkisi çok olumlu oldu. İşveren tarafında tıs yok.

12

Sorunun boyutları hızla genişledi. Petrol İş genel merkezini de içine aldı.

Şubeden İstanbul'a çekilen telgrafta, yaşanan son olaylar sayılıp döküldükten sonra, "Gelişmeler vahimdir. Şubemizin yetkile rini aşan mahiyet taşımaktadır. Genel merkez yönetiminin acilen kentimize gelerek, işçiye güven vermesi şarttır.

...

Gereken hassasiyetin gösterileceğine güvenimizi belirtir saygılarımızı sunarız" deniliyordu.

Yazının altında tüm şube yönetim kurulunun imzası var.

Genel merkezin İstanbul'da olması olaylara anında, sert karşılıklar verilmesini güçleştiriyor. Baştemsilcisi işten atılmış, şu be başkanı saldırıya uğramış bir sendikanın yalnız yasal yollara başvurmakla yetinmesi, bölgedeki ağırlığını tartışma konusu yapabilir. Genel merkezin, sürüp giden küçültücü durumu hemen sonlandırması, yetinmeyip işverene, kiminle dans ettiğini göstermesi gerekir.

13

Genel merkez Mersin'de.

Deneyim zenginliği ve ustalığı ile tanınan genel başkanımız İsmail Topkar, ülkenin önde gelen sendikacılarından sayılıyor. Dün kentimizde, yalnız genel başkanı değil, hem genel sekreterini, hem de genel mali sekreterini ağırladık.

Üyelerle yüz yüze gelmeden önce, şubede kendi aramızda bir değerlendirme toplantısı yapmaya karar verilmişti. Toplantıda, genel başkanın bir yanında ben, öteki yanında şube başkanı oturuyordu. Diğer iki genel sekreter, şube yönetim kurulu ve temsilci arkadaşlar da masada yerlerini almışlardı.

Kısa bir süre, genel müdürle genel başkanımızın yüz yüze görüşmesinin yararlı olup olmayacağını tartıştık. Böyle bir dileğin, karşı taraftan gelmesi halinde bile reddedilmesi fikri ağır bastı. Onu, karşımıza alıp görüşmeye kalkarsak, yaptığı tüm yasa tanımazlıkları, mafya yöntemlerini, hoş gördüğümüz anlamı çıkabilirdi. Şimdiden sonra yapabileceğimiz iki şey kalmıştı. Biri, sonuna dek yargı yolunu izlemek, diğeri, üretimle oynayarak, etkin ya da pasif direnişlere başvurmak.

Genel Başkan'ımızın tavrı, hiçbir biçimde, taşkınlık yapılması yönündeydi. Şimdiye değin yeterince taşkınlık yapılmıştı zaten. Artık ne gerekirse kendisi yapacaktı. Bundan kimsenin kuşkusu olmamalıydı. Tüm işçinin katılımıyla yarın düzenlenecek büyük toplantıda önce ben, sonra şube başkanımız konuşacaktı.

Kışkırtmalardan kaçınacaktık. Eğer işçiyi coşturmak, eyleme geçirmek, hatta kışkırtmak gerekiyorsa onu kendisi yapacaktı.

Önündeki kırmızı kapaklı, kapağında çok iri harflerle Petroliş yazılı dosyayı açtı. Dosyadaki ilk belgeden, kıpırdadığını özellikle göstermek istediği dudaklarını oynatarak en az bir paragraf okudu. Yan gözle bakınca, saman sayfaya yazılmış "*Her şeyin başı sağlıktır*" diye başlayan bildirimizi tanımakta hiç zorlanmadım. Başkanın yüzünde, ne düşündüğünü ele vermemek için taktığı bir maske var sanki. Çın çın öten mikrofonik sesi ve sözcükleri gevelemeden, tane tane söylemesi belki de en önemli özelliğidir onun.

Önündeki dosyayı evirip çevirdikten, birkaç kez açıp kapattıktan sonra:

"Genel merkez olarak, şube başkanımızı ve baştemsilcimizi elbette sonuna değin savunacağız" dedi. Masada bulunanları, kimseyi atlamadan bir bir gözden geçirdi. Yüzlerindeki çizgilerden ne düşündüklerini okumaya çalışıyordu koca kurt.

"Onlar" dedi, "kahramanca bir mücadele vermekteler. Şimdi birlik ve dayanışma zamanıdır, kusur arama ikircikli davranma zamanı değil."

Başkan'ın, beklentilerimizi karşılamaktan uzak, farklı şeyler söylemesinden korkmuyor değilim. Ağzından, 'Kusurları var, hem de pek çok,' sözleri de dökülebilir. Ancak, masadaki durumun buna uygun olmadığını saptadığı anlaşılıyor.

Genel müdürü kastederek, "Dünyanın her yerinde, haddini bilmeyen yetkililer vardır" dedi. Kısa bir duraklamadan sonra, "Yine dünyanın her yerinde onlara haddini bildirecek birileri de çıkar, bu kez sert bir kayaya çarptıklarını görecekler" diyerek, hepimizi rahatlatı.

Toplantıyı bitirirken, "Yargı olanaklarını ya da direniş haklarımızı kullanarak, kesinlikle baştemsilcime işbaşı yaptıracağım. Patron efendinin saldırgan uşakları da o işyerine bir daha dönemeyecek, söz veriyorum" dedi. Bu sözlerden sonra ne yapılır? Alkışlanır.

Biz de öyle yaptık.

Şimdi sıra, tüm işçinin katılacağı, ses getireceğinden emin olduğumuz gövde gösterisinde. Sendikamızın örgütlü olduğu üç büyük fabrikada, yapacağımız toplantıyı duymayan kimse kalmamalı. Haberleşmeyi sağlamak için zaman yitirmeden çalışmaya başlamalıydık. Dağıldık.

14

Toplantıyı akşam saat on yedi otuzda, kentin en büyük sinema salonunda yaptık. Yalnızca bizim işletmenin işçileri değil, Petrol İş sendikasına bağlı diğer işyerlerinden arkadaşlar da katıldılar. Altı yüz kişilik salonda boş koltuk kalmamıştı. Bugüne değin böylesine coşkulu bir kitle görmediğimi söyleyebilirim. Neden orada olduğunu ve ne yapılması gerektiğini bilmeyen yoktu. En çok atılan savsöz kendiliğinden ortaya çıktı:

"Grevse grev! Direnişse direniş!"

Kürsüye çağırıldığımda, yürek atışlarım vücudumun dengesini bozacak düzeydeydi. Mikrofonu tutan elim gibi sesim de titriyordu.

Kısa bir konuşma yaptım.

"Siz arkamda olduktan sonra, hiçbir gücün beni yıldıramayacağını bilin. İçimden bir ses, varlık nedenimin bugünlerde direnmek olduğunu söylüyor. Verdiğiniz güven ve güçle, uzun koşucu atletler gibi durup dinlenmeden koşabilirim. Yaptıklarımın doğru, insanlık için yaralı işler olduğundan en küçük bir kuşku yok. Kendimle ve sizlerle gurur duyuyorum."

Tam olarak böyle mi söyledim emin değilim. Öyle bir coşku içindeydim ki o andan aklımda kalanlar bölük pörçük şeyler.

Çok alkışlandığımı sanıyorum...

Sonra şube başkanımız konuştu. Konuşması etkileyici ve tutarlıydı. O yüzden, atılan savsözlerle sık sık kesildi. Daha çok işverenin despotluğundan, işçiye tepeden bakma alışkanlığından, istediği amaca ulaşmak için baskı ve dayatma yönteminin dışında bir yol bilmediğinden söz etti.

"Sıkıştığı zaman emrindeki boksör eskilerini, mafya artıklarını kullanmaktan geri durmuyor" dedi. "Şunu iyi bilsinler ki eğer biz o yöntemleri kullanmaya karar verirsek, değil bu kentte, bu ülkede kalmaları bile mümkün olmayabilir."

Güçlü olanların böyle yasa dışı yöntemleri benimsememele-ri gerektiğini, bu yöntemlerin haksız ve güçsüzlerin kullandığı yöntemler olduğunu da ekledi. Daha çok ve güzel şeyler söyledi. Büyük alkış aldı konuşması.

Elimde yazılı belge olmadığından, konuşmaları tam olarak aktaramamaktan rahatsızım. Şube Başkanım da ben de nereden edin-dikse, kısa notlar alarak kürsüye çıkma alışkanlığı edinmişiz.

Son konuşmacı olarak genel başkanımız kürsüye davet edildi

Briyantınli, özenle taranmış seyrek saçları, devetüyü kadife ta-kım elbisesi ve tavırlarıyla hayli göz dolduran Genel Başkan İsmail Topkar kürsüye çıktı. Bol ışıqla aydınlatılmış kürsüde, gözlerinin altındaki şişlik ve mor halkalar yaşlılığını ele veren tek belirtiydi. Konuşmasına başlamadan, yanına çağırıldığı arkadaşlara bir şeyler söyledi. Komutlar verdi. Davranışları, kürsü ustalığını ve duruma hâkimiyetini açıkça gösteriyordu. Altı yüz kişilik salonda çıt yoktu. Herkes, başkanın sorunları kökten çözecek mucize sözlerini, onun ağzından duymayı bekliyordu.

"Yiğit dostlarım, değerli arkadaşlarım" diye, başladı konuşma-sına.

"Sizler neden burada olduğumu, ben de ne yapmam gerektiğini çok iyi biliyoruz. Birlikte neler yapmaya muktedir olduğumuzu da en kısa zamanda birilerine göstereceğiz."

Güçlü bir alkış rüzgârı esti içerde.

Evet tok, pürüzsüz, mikrofonik bir sesi var genel başkanımızın.

"Yirmi seneyi bulan sendikacılık, sekiz seneyi bulan genel başkanlık yaşamımda yapamayacağım bir işi yaparım dedi-ğim olmamıştır. Yapacağım dediğim işi de Allah'a bin şükürler

olsun ki yarım bıraktığımı kimse söyleyemez. Yaşımızın biraz ilerlemiş olmasına bakarak yanlış hesap yapanlara, sillemiz pek sert olacaktır."

Bu sözlerinin alıcısının, daha çok Petrolîş'in yönetimindeki muhalifleri olduğunu ben bile anladım. Altı ay sonra yapılacağını bildiğimiz genel kurulda, başkanın yeniden seçilmesi hayli zor görünüyordu. Kulağımıza gelen dedikodulara göre, kendisinden en az on beş yaş daha genç genel sekreteri, seçimlerde onu emekliye ayırmayı kafasına koymuştu. O yüzden başkan, hem nalına hem mihına vuruyordu.

"Bugüne değin sizler üstünüze düşeni yaptınız. Şimdi sorumluluk bizim omuzlarımızda. Genel Başkan'ınızın daha ölmediğini göreceğiz, alacağımız sonuçla gurur duyacaksınız."

Alkışlar, alkışlar, alkışlar.

Yüzünde biriken ter damlalarını silerek ateşli söylevini sürdürüyor başkan:

"Sizleri esir, kendisini esircibaşı gibi gören bu zihniyete ders vermenin zamanı geldi. Beyefendiler, yumuşak deri koltuklarının kucağında, havalandırma cihazlarıyla donatılmış odalarda oturup, işçi için yaşamsal önem taşıyan koruyucu malzemelerin pahalılığından söz edebiliyorlar. Bu nasıl bir ahlâk, nasıl bir insanlık anlayışıdır!?" Başkan'ın, nasıl sözcüğünün üstüne öyle bir basışı var ki alkışla çınlıyor salon.

"Değerli dostlarım, ben sendikama ve kendi gücüme olduğu gibi ilahi adalete de inanırım. Unutmasınlar ki gün gelecek, yaptıklarının hesabını yukarıdakine de vermek zorunda kalacaklardır. Unutulmaması gereken diğer bir husus da temsilci arkadaşlarımızın, ne istedikleri ve kimden istedikleri noktasında bilinçli davranmalarıdır."

Dinleyenlerin bir çoğu da benim gibi, 'Ne demek istiyor bu adam?' diye, düşünmüş olmalı. Genel Başkan konuşmasını tökezlemeden sürdürüyor.

"Bizim, ne onların konforlu çalışma odalarında, ne de lüks içindeki özel yaşantılarında gözümüz vardır. Bu memlekette, kedi köpek mamalarına değin bin türlü lüks tüketim maddesinin dışalımını hesapsızca yapılabilir. O zaman çalışanların, üretenlerin, yaşamsal önemde ihtiyaç duyduğu koruyucu malzemelerin pahalılığından söz etmeye ve dışalımından kaçınmaya kimin ne hakkı var? Bu ahlak dışı tutumu bir anlayan varsa beri gelsin."

Hem nalına hem mihına vuran başkan, freni patlamış araba gibi kendini bir türlü durduramıyor.

Bu kez de başka işyerlerinde yaptıklarını, pehlivan tefrikaları anlatır gibi sayıp dökmeye başladı.

Konuştukça açılıyor, açıldıkça konuşuyor.

Bu konuşmalardan muradımız bir noktaya yoğunlaşmak olduğu halde, dinleyenlerin sıkıldığını az da olsa salonu terk edenler olduğunu gördük. Eski kurt, durumu anlamış olacak ki konuşmasını bir iki parlak tümceyle tamamladı.

İyi başlamıştı, ama iyi bitiremedi.

Ön koltuklarda yan yana oturduğumuz ve sıkıldığını sürekli kıpırdanmalarla, saklamak bir yana belli etmek isteyen şube başkanını, topluluğun böyle dağıtılmasının yıkım olacağını görmekte gecikmedi. Davet edilmediği halde, toplantıyı kapatmak için aceleyle kürsüye çıktı.

İkinci kez, kısa ve coşturucu bir konuşmayla durumu kurtardı.

Ak Gübre işverenin yasa tanımazlığını sürdürdüğünü bir kez daha vurguladı. İşçi tarafının ise örgütüne duyduğu güven ve yasalara saygısı nedeni ile şimdiye değin sesini çıkaramadığını saptadı.

"Bu sorumluluktan kimse kaçmasın, kaçmaya kalkışan karşısında bizi bulur" diyerek, alkışlar arasında kürsüden indi.

Genel Başkan, sendikadaki geleceğini gözeterek sözlerinin arasına serpiştirdiği dokundurmalarla; halen ağızyla kuş tutabileceğini, engin deneyimlerini hizmetimize sunmak için yanıp tutuştuğunu, kolay kolay kendisi gibi birini bulamayacağımızı anlatmak için çırpınmış durmuştu. Ama tüm çabalarına karşın çaptan düş-

müş olduğunu gizleyemedi. Sanıyorum, kendisi de sonun başlangıcında olduğunu bu toplantıda anlamış oldu.

Toplantı dağıldıktan sonra, çoğunluğu dün yaptığımız öngörüşmede yer alan arkadaşlardan oluşan bir grupla şubeye gittik. Hemen hemen aynı düzende, salondaki büyük masanın çevresindeki yerlerimizi aldık.

İlk sözü alan genel başkan, işçinin tepkisinin İstanbul'a yansıttığı gibi önü alınamaz bir noktada olmadığını, kendimizi abartılara kaptırarak bir yere varılamayacağının bilinmesi gerektiğini söyledi. O arada ağzından kaçırdığı talihsiz bir söz, hepimizi karşısında bulmasına neden oldu. Kulağına kaçırılan kar suyunun, kimlerin marifeti olduğunu daha sonra anlayacaktık. Kendini toparlayınca, hiç değilse zamanlama yönünden yanlış yaptığını kabul etmek zorunda kaldığı söz, şöyle bir şeydi.

"Arkadaşlarım, kusura bakmayın ama ben Allah'a inanırım."

Bu garip tümceye ilk tepki şube başkanımızdan geldi.

"Başkan" dedi, "Anadolu'da bir deyim vardır. 'Bayram değil seyran değil eniştem beni niye öptü,' derler. Ben de şimdi size soruyorum, ben Allah'a inanırım kusura bakmayın demek ne demek oluyor? Burada bulunan arkadaşların, Allah'a inanmadığına dair elinizde bir belge mi var? Bizim yaptığımız kavganın inanmakla, inanmamakla ne ilgisi olabilir? Bugün verdiğimiz sınıf mücadelesinin içinde, kimilerince inançlarından kuşku duyulan arkadaşlarımız varsa, onları savunmayacak, kaderine mi terk edeceğiz? Soruyorum size, bunu kabul edebilir misiniz?"

Başkan Topkar, denetimi elden kaçırdığını anladığında iş iştten geçmişti. Bir iki sözcükle de olsa ona vurmayan kalmadı masada.

Durumuna üzülmeydim dersem yalan olur.

Öğleden sonra sendikanın avukatları geldiler. İşten atılmamla ilgili olarak hazırladıkları dava dilekçesini hepimizin önünde okuduktan sonra, genel başkan ve genel sekreterlerle birlikte iş mahkemesine giderek, başvuruda bulundular.

Genel Başkan, şube başkanımıza, burada kendini baskı altında hissettiğini ima ederek, İstanbul'da konuşup tartıştıktan sonra nasıl davranmamız gerektiği konusunda bizi bilgilendireceklerini söylemiş.

Bir gece daha kalmaları için zorladıkça da yoğun işlerinin olduğunu söyleyerek gece 22 sularında kentimizden ayrıldılar.

15

Arada bir çıkarılan dedikoduları saymazsak günlerim umutlu bekleyişler içinde geçiyor. Yaklaşık iki ayı bulan bu sürede neler oldu, kısaca onlardan söz etmek istiyorum.

Biz yalnız annemi beklerken, babamın da birlikte geldiğini yazmıştım. Buna çok sevindiğimizi söylemeliyim. Başıma gelenleri öğrendiklerinde, sağlıklı bir torunu bağrılarına basmanın sevincini tam yaşayamamışlar, beklemedikleri bir acıyla karşılaşmışlardı. Yaptığımız kavganın ne denli önemli olduğu konusunda verdiğim söylevler, anamın bir kulağından girip ötekinden çıkıyor, aynı soruları yineleyip duruyordu. Babam, görmüş geçirmiş biri olarak, annemin anlayışsızlığına kızıyor, "Sen ne anlarsın da çocuğun iki ayağını bir pabuca sokuyor, bunaltıyorsun. Bir bildiği vardır elbet, otur oturduğun yerde" diye, azarlıyordu onu. Anneme öyle söylemesine karşın, babamın beni baştan sona desteklemediğini de biliyorum.

Evde pek duramıyor, sabah çıkıyor akşam geç vakit dönüyorum. Daha çok gelişmeleri izliyor, şubede yazı çizi işlerine yardımcı oluyorum. Aylığım kesilince, şube başkanımız durumun önemini kavramış, işyerinde aldığım ücretin yarısından az olmamak üzere, sendikadan aylık bağlanması için başvuruda bulunduğunu söylemişti. Bunu başaracağından kuşku yok. (belge 4)

Sıkıldığım zamanlar da olmuyor değil. O zaman eşimi de alıp çevre köylerde oturan arkadaşlarımı ziyarete gidiyorum. Bahçelerini, bağlarını gezdiriyorlar bize. Genç eşlerinin yakınmalarıyla da karşılaşıyorum ara sıra. Fabrikada çalışıyorum diye tüm

sulama, ekip biçme, derme işlerinin onlara kaldığını söylüyor kadınlar. "Fabrikada bu denli yorulacak ne iş yapıyorlar Allah aşkına abi? Evde ellerini ılacaktan soğuğa sokmuyorlar vallaha" diye söyleniyorlar. Dönüşte, narenciyeden sebze ye de ğin ne ekiyorlarsa, nasıl taşıyacağını düşünmeden yüklüyorlar. En az on beş günlük gereksinmemizi karşılayacak erzakla eve dönüyoruz. Bu gezmelerden ve yükünü tutmuş olarak dönmelerden en çok eşim mutlu oluyor.

Ay sonu gelmiş, elimdeki para suyunu çekmişti. Babamın olanakları, ailemin geçimini birkaç aylığına da olsa üstlenip sıkıntıya düşmemi önleyecek düzeyden uzaktı. Memlekette belki üç beş kurusu vardı ama oğlunun iyi para kazandığını düşünerek, yanına yol parasından başka para almayı gereksiz görür, aklına bile getirmezdi. Doğrusu da buydu. Yanında parası olsa bile, ona beş kuruş harcatmayacağını iyi bilir.

İşten çıkarılmamın üstünden yaklaşık bir buçuk ay geçmişti. Fabrikadaki arkadaşlarımın aylıklarını aldıkları günün akşamı kapım çalındı. Kapıyı ben açtım. Gelenlerden ikisi temsilci, biri de görevi olmadığı halde, hepimizden daha temsilci, Darıcı Ustaydı. İçeri girmelerini istedim. Sıkıntılı bir halleri vardı. Yutkunuyorlar ama söylemek istediklerini söyleyemiyorlardı. "Ne oldu, yine bir yaramazlık mı var?" diye, sormama bile karşılık veremediler. Sonra, Darıcı gülererek elini cebine attı. Çıkardığı bir tomar parayı uzattı. "Al bunu" dedi. Temsilci arkadaşları göstererek, "Bunların parayla hiç alakası yok, biz kendi aramızda üçer beşer biriktirdik, işe dönünceye de ğin de böyle sürecek." Erol'la Yusuf, "Başkan valahi bu işte bizim hiç suçumuz yok, para toplamaları için kimseye en küçük bir imada bulunmadık" dediler. Kendilerine çıkışabileceğimi, onur meselesi yapıp üzülebileceğimi düşünmüş olmalılar.

Bir süre tıkaandım, konuşamadım.

Sonra kendimi toplayıp, "Bu parayı bir biçimde geri ödeyeceğime söz veriyorum. Gösterdiğiniz dayanışma için ayrıca teşekkür ederim" dedim ve parayı aldım. Darıcı, ötekilerin konuşmasına fır-

sat vermeden, "Sen o parayı çoktan ödedin başkan" diyerek, boynuma sarıldı. İçeri girmelerini istedimse de girmediler.

Giderek artan bir ilgi odağı olmaktan rahatsız değilim. Ek iş olarak ya da zevk için balıkçılık yapan, M. Karakurt, M. Uzmansel gibi arkadaşlar balığımızı eksik etmiyorlar. Uzmansel, çok iyi dalabilen, zıpkınla avlanma ustası bir arkadaş, Karakurt'sa, oltada rakip tanımayan biri. Narenciye bahçesi olan arkadaşlar da sık sık evimize uğruyorlar. Zaman zaman evin her yanının, yaprakları üstünde portakal limon torbalarıyla dolduğunu görüyorum. Üst üste geldiği zaman komşulara dağıtarak ancak altından kalkabiliyoruz. Yedi katlı, yirmi sekiz daireli apartmanımızın tamamı Akdeniz Gübre çalışanlarından oluşuyor.

1970-73 yılları arasında; SSK'nın verdiği ve inşaat maliyetinin yüzde seksen beşini karşılayan kredi olanağı ile yalnız bizim fabrikada onlarca yapı kooperatif kurulmuştu. Kredinin faizi oldukça düşük ve geri ödeme süresi yirmi yıla değin uzanıyordu. Kooperatiflerin büyük çoğunluğu başarıyla sonuçlanmıştı. En son, "Ak Kent" adıyla anılan ve 200 kişiyi konut sahibi yapan bir kooperatif uygulaması gerçekleştirilmişti. Müthiş bir dayanışma ve yardımlaşma vardı işçiler arasında. Kooperatiflerin başarılı olmasında, sendikamızın, Başkan Tepeci ve öteki yöneticilerin önemli katkıları vardı.

Arkadaşlarımı evimin kapısında her gördüğümde, o unutulmakta olan dayanışma bilincini yeniden eyleme geçirmiş olmaktan dolayı içim kıvançla doluyordu.

İkinci ay, sendikamızın tüzük gereği bağladığı, işyerindeyken aldığım ücretin yarısı tutarındaki (altı bin beş yüz lira civarındaydı aylığım), üç bin üç yüz lirayı da almaya başlayınca, parasal sorunum tümüyle ortadan kalkmış oldu. Kimi aylarda küçük aksamalar olsa da Darıcı, ayın herhangi bir gününde, sendikanın verdiği yakın bir parayla evimin kapısını çalıyordu. Bu destek, geçim sıkıntısı çekmemi önlediği gibi kimselerin veremeyeceği bir özgüven de veriyordu bana. (belge 4)

Son üç ay, ömrüm oldukça unutamayacağım güzel dayanışma örnekleriyle dolu geçti.

İl Hakem Kurulu'nun başvurumuzu, yarın sonuçlandırmasını bekliyoruz.

Sayıllı gün tez geçer diye boşuna dememişler. Karardan bir gün önce, Temsilciler ve şube yönetimi birlikte toplandık. Toplantıda avukatımız Uğur Yürekli, "Nereye kaçarlarsa kaçsınlar bu kez elimden zor kurtulurlar" demiş, hepimizi bir beklenti içine sokmuştu. Aslında bugün yazdıklarımı, bir gün daha bekleyerek, İl Hakem Kurulu kararını aldıktan sonra da yazabilirdim. İstedim ki zaferimiz için ayrı bir başlık atıp, onu tek başına anlatmanın erincini yaşayayım.

Bir gün sonra başıma gelecek güzel işleri düşünmek için burada kesiyorum.

16

Sabah vardiyadan çıkan arkadaşlar evlerine gitmeyip şubeye geldiler. Kararı sıcağı sıcağına duymanın tadını varmak istiyorlardı. Adliye binasından avukatımızın gelmesini beklerken, başımızdan kimsenin kuşkulaması söz konusu değildi. Şube başkanı, şube yönetim kurulu ve temsilciler, İl Hakem Kurulu'nun kararını elimize alıp fabrikanın kapısına dayandığımızda, genel müdürün yerinde olmayı kimsenin istemeyeceğini söylüyordu. Daha da ileri gidenler, "Ben olsam o fabrikada bir gün durmam şerefsizim, basarım istifayı giderim arkadaş" diyordu.

Saat on buçukta, önce şube başkanı görüldü kapıda. Yüzünde savaş kazanmış bir komutan görüntüsünün olmayışı hepimizi şaşırttı. Arkasından, elinde çantasıyla Uğur Yürekli girdi içeri. Meraklı bakışlarımızın söze dökülmesini beklemeden, "Arkadaşlar beklediğimiz karar çıkmadı. Davayı kaybetmiş falan değiliz, salona geçelim de ayrıntıları konuşalım" diyerek, toplantı salonuna yöneldi. Uğultu giderek sövüp saymaya, masa, duvar, yakınında ne varsa yumruklamaya dönüştü.

Avukatımızın söylediğine göre, İl Hakem Kurulu aczini ilan etmiş, davayı karara bağlamak yerine, Özel Hakem'e havale etmişti. Toplusözleşmemizde Özel Hakem olarak, Yüksek Hakem Kurulunu benimsemiş olduğumuz için dava yine Ankara'da görülecekti. İşletme yönetiminin, toplusözleşmeyi çiğnediği gün gibi ortadayken, bu karar olacak şey miydi? Avukat Yürekli, "Yirmi yıllık avukatım böyle saçma bir karar görmedim" diyordu. (belge 5)

Orada bulunan işçi, sendikacı herkes, kurulun, işveren tarafının baskısına dayanmayarak topu bir üst makama attığını düşünüyordu. Her kafadan bir ses geliyordu:

"Sattılar bizi."

"Genel müdür yaptı yapacağını."

"Süreci uzatmak, bizi usandırmak istiyorlar."

"Biz de işi durduralım, direnişler yapalım" diye, yüksek sesle tartışmaya başladılar.

Kırk kişiden az değildik. Salon doluydu. Böyle zamanlar için yaratılmış şube başkanımız ayağa kalktı.

"Bir dakika arkadaşlar! Öfke ile kalkıp zararlarla oturmayalım. Yapılan bir acizlik, dahası teslim olma eylemidir"dedi. Başkan'dan, kurulun yedi kişiden oluştuğunu öğrendik. Bunlar; ikisi sendikadan, ikisi işverenden, kalan üç üye de İş Mahkemesi Hâkimi, Vali Muavini, Bölge Çalışma Müdür Vekili'nden oluşuyormuş. Bölge Çalışma Müdürü Vekili bizden yana oy kullanmış olmasına karşın, oturum, dörde üç aleyhimize sonuçlanmıştı. Bölge Çalışma Müdürlüğü'nün temsilcisi, avukat arkadaşımıza, "Endişe etmenize hiç gerek yok. Özel Hakem Kurulu haklılığınızı en kısa zamanda karara bağlayacaktır" demişti.

Herkes ağzına geleni söylüyor ama Darıcı yırtınıyor, "Başkan, bu nasıl şerefsizlik! İnsanlık öldü mü? Hak, hukuk diye, bir şey kalmamış mı?" Hepimizin gözü Darıcı'nın üstünde. O bizim keskin kılıcımız sanki. Elindeki toplu iş sözleşmesi kitapçığını bayrak gibi sallayarak, "Bunun altına ben mi imza attım? Sorun hesabını arka-

daş, sizi bugünler için seçip başımıza getirdik" diye, bağılıyor. Ana avrat basıyor kalayı.

Arkadaşların, içini iyice dökmesini bekledik.

Biz bize kaldıktan sonra, önümüzdeki süreci değerlendirmek için avukatımız, şube yönetimi ve temsilci arkadaşlar bir toplantı yaptık. Enine boyuna tartıştık geldiğimiz noktayı. Yapacağımız tek şey vardı. Özel Hakem'e başvurmak. Hepimizin merak ettiği, hakemden sonra da genel müdürün yapacağı bir şeyin olup olmadığıydı.

"Ne yazık ki yapacağı bir şey daha var" dedi avukat Yürekli. "Hiç kuşku yok, kararı temyiz edecek, bir süre de öyle oyalayacaktır."

"Özel Hakem, haklılığımızı onarsa, işverenin bunu hemen uygulaması gerekmez mi? Yargıtay'a başvuracaksa yine vursun" dedi, şube başkanımız.

Avukatımız, "Yasaya göre uygulamak zorunda ama" dedikten sonra boynunu bükte.

Başkan, "Arkadaşlar, ben size bir şey söyleyeyim, bu adam, Yargıtay'ı da kazansak Celal'i yine de içeri almayacak. Sonunda işçinin zoru çezecek bu düğümü.

"Grev yapacağız, grev! O gün geldiğinde grevden dönenin boynu kırılınsın" diyerek en son söyleyeceği sözü söyledi.

Söyledikleri umutsuzluk değil büyük bir coşku yarattı. Münip Tepeci'nin o inançlı haykırışını uzun uzun alkışladık. Toplantı dağılırken, "Greve çıkmamış işçi, işçi değildir bunu bilirsiniz!" dedi, başkan. İçimizde bir sıkıntı büyüse de daha çok umutla dolu ayrıldık sendikadan.

17

Şube yönetimi, genel merkezle aralarında bazı rahatsızlıklar olduğunu söylemese de ben işin ayırdındayım. Öteden beri her şeyi büyüttüğümüzü düşünen genel merkez işi ağırdan alıyor hep. Yasalarda ve toplu sözleşmelerde, taraflar arasından çıkan ya da

ıkabilecek sorunların çözümü için yerine göre; altı, on beş, ya da otuz gün içinde, yetkili makamlara başvurulması gerektiğinden söz edilir. O arada başvuru yapılmazsa, haksızlığa uğrayan taraf tüm haklarını yitirmiş olur. İl Hakem Kurulu'nun kararsızlık kararını, zel Hakem'e götürmek için şube üstüne düşeni yaptığı halde, genel merkezin işi savaşkladığını duymuş, rahatsız olmuştum.

şube Başkanlığı, bu durumu belgeleyen bir yazıyı İstanbul'a, genel merkeze göndermekten çekinmedi. Oldukça ağır sözler yer alıyordu bu yazıda.

"... şubemizin meselelerine, Genel Merkezimizin bakış açısı ve duyarsızlığı artık dikkat çekici olmaya başlamıştır. Sendikamızda işçinin meseleleri kişisel sürtüşmelere alet edilmemelidir. Akdeniz Gübre Sanayii'de başta Genel müdür olmak üzere, yığınak yaptığı faşist mühendis ve yandaşları direkt olarak sendikamızı hedef almışlar, buna karşı dirneden Baştemsilci ve Temsilcilerimizin hakarete maruz kalmaları karşısında Sendikamız Genel Merkezi sessiz kalmıştır.

Baştemsilcimiz haksız yere işten atılmıştır. Uyuşmazlık prosedürü şubemizce yürütülüp Genel Merkezimize gönderilmiş, başta Genel Başkan ve Genel Sekreterimize ve ilgili servislere konu üzerinde hassasiyetle durulacağı görülmüş karara bağlanmış olması na rağmen, Toplu İş Sözleşmesindeki on beş iş gününün dolmasına bir gün kala, İdari Sekreterimiz İstanbul'a geldiğinde Yüksek Hakem Kuruluna Uyuşmazlığın götürülmediğini görmüş, son gün içinde yetiştirilebilmiştir.

...

1 Akdeniz Gübre Sanayii A.ř iş yeri Sendika Baştemsilcimizin sorununun acilen üzülmesi ve işbaşı yaptırılması..."

Başkan İ. Sekreter
Münib Tepeci Asım Özçetin

Kutlanan ya da anılan her günün, toplumsal bellekte kendine göre bir anlamı vardır kuşkusuz..

1 Mayıs, o günlerin en anlamlısı. Emegün bayramı.

1 Mayıs'ın, yüz binlerin katılımıyla, hiçbir bayramla kıyaslanmayacak coşkuyla kutlanması kıskançlıklar yaratıyordu bilinen çevrelerde.

Dün yaşanan kıyım önceden biliniyormuş gibi gazetelerde, saldırılar olacağına dair haberler görölüyordu. Karşı yorumlarda ise, katılımın yüksek olmasını önlemeye yönelik caydırmalar, gerçekten saldırmak isteyip de cesaret edemeyenlere, "İşte size bulunmadık terör olanakları" der gibi değerdendirmeler yapılyordu. Emek ve alinteri düşmanlarının gemi azya aldığını çoktandır biliyoruz da İstanbul'da dün yaşananlar kudurma dönemine girdiklerini gösteriyor.

Gazetelerde, Taksim Meydanı'nın halini görünce, aklıma ilk gelen Yunus Emre oldu.

Ne diyordu büyük ozan:

"Yiğit iken ölenlere

Yanar içim göynür özüm

Gök ekini biçmiş gibi"

O koca meydan biçilmiş genç insanların, emekçilerin bedenleriyle dolmuştu. Gazetelerin çoğu, 1 Mayıs öncesi yaptık ları gibi yine hedef şaşırtma, kargaşayı büyütüp her şeyin karanlıkta yok olmasını sağlama yönünde yayınlarla dolu.

Manşetlerden bazıları şöyle:

"Kızıklar Kudurdu."

"Solcular Kırk İşçiyi Katletti."

"Komünistler Birbirini Yedi."

"Maocu Vatan Hainleri, İşçi Bayramını Kana Buladı: 39 Ölü Var."

"DİSK Mitinginde Komünistler Birbirini Yedi, 40 Ölü."

Kimi gazetelerde yüzlerce ölü, binlerce yaralı olduğundan söz ediyor.

Bundan sonra Bir Mayıs'ları emeğin bayramı olarak mı büyük bir acıyı anma günü olarak mı anacağımızı düşündüm.

Sendikanın yol paramızı veremeyeceğini söylemesi üzerine İstanbul'a gitmekten son anda vazgeçmiştik. Bu bir şans mıydı acaba?

Unutulmamalı bu kıyımlar! Er ya da geç bu olanların hesabı sorulmalı!

19

Yüksek Hakem Kurulu'nun kararını beklerken, oyalandığımızı biliyorduk. Kurulun vereceği karar bizi heyecanlandırmıyor artık. Ardından Yargıtay'ın geleceği, ondan sonra da işbaşı yapıp yapmamamın, genel müdürün insafına kaldığını hepimiz anlamış bulunuyoruz. Adam, Milliyetçi Cephe iktidarının büyük ortağı partinin, bilmem hangi bölgeden seçilememiş milletvekili aday. Bu dev fabrikanın genel müdürlüğü ona üzülsün, kendini avutsun diye verilmiş. Siyasi kişiliğinin verdiği rahatlık içinde, hukuk mukuk dinlemiyor. Hükümet, sendikalara haddini bildirmekte korkusuz davranan genel müdürünü, yiğitliğinden dolayı Ankara'ya çağırıp, 'Hiç korkma arkanda biz varız' diyerek, yüreklendiriyor olmalı.

İktidar partilerinin kendi içlerindeki çıkar hırlaşmaları, dağılma sinyalleri vermeleri, çözüm için tek umudumuz haline geldi. Onların yıkılıp gitmeleri halinde, bizim partinin iktidar olabileceğini düşününce heyecanlanıyorum. İki yıl öncesine değin il gençlik kolu başkanlığını yapmışım o partinin. Sevinmek hakkım değil mi benim?

Gün doğmadan neler doğarmış. Savaşacağız. Bekleyeceğiz. Göreceğiz.

Gün ola, harman ola.

En geç hafta sonunda, Yüksek Hakem Kurulu'ndan kararın çıkmasını bekliyoruz. Bu Yüksek Kurulun bile, topu atacak bir yer olsa, atmaktan çekinmeyeceğini düşünüyoruz. İyi ya da kötü, karar vermek zorunda olmaları sevindirici.

Bir hafta daha bekleyeceğiz. Hepsi bu...

İlerde, yazdıklarımı okuyan birilerinin, "Adamın hiç mi özel yaşamı yokmuş? şöyle candan bir iki arkadaşıyla deniz kıyısında oturup, hiç mi ekmemişler kafaları? Ya da bir adım ötesindeki Toroslara, doğa harikası yaylalara uzanıp, felekten bir gün alma-mışlar mı hiç?" desin istemem.

İkiyle, kafa çekmekle pek aram yok. Arkadaşların zoruyla bir iki kadeh atsam, o gece ne uyku, ne tünek. En az bir hafta süren ülser ağrılılarıyla boğuşmak da cabası. Doğayla haşır neşir olmak mı ona her zaman varım. Hem de doludizgin.

Öyle günler de yaşamıyor değiliz. Hem bir iki arkadaşla da değil, en az on kişilik gruplar halinde. Bugünlerde bir araya gelmemiz, benim açımdan kır gezintisi yapma, dinlenme, eğlenmenin ötesinde anlamlar taşıyor. Arkadaşlarımı yanımda, yakınımda görmek g veriyor, umut açılıyor bana. Orta Anadolu'nun kıraların-da yetişmiş biri olarak, orman gezileri kültüründen yoksun bymşsem de son altı yılımı geçirdiğim bu kentte, dostlarıma uyum göstererek bir eksiğimi daha tamamladığımı düşünürüm hep.

Birkaç hafta önce, toplam dört aile,  özel otomobille, Toros Dağları'nın epeyce yükseğinde kurulmuş, Aslanköy Beldesine ıktık. Bende, gümrükten hurda alıp toplattığım bir Opel, teknisyen Erol ve Tahsin'de (onlara, muradına ermişler diyoruz) kampanya rzgrına kapılıp, uzun vadeli borçlanarak aldıkları birer Murat 124 var. Ali'nin henüz arabası yok. O bize göre daha ge. Takılmak istediğimiz zaman, "Hele şu sözleşmeyi bir bitirelim, alacağın toplu parayla, sen de muradına erer, hepimizi toza boğarsın Ali" diyoruz.

Tahsin yalnız eşini, Ali eşini ve üniversite öğrencisi baldızını, Erol, yanından asla ayırmadığı oğlunu, biz de üç yaşındaki kara elmasımızı, Akgün'ümüzü almıştık yanımıza. Öncülük yeni araba sahipleri arasında değişiyor. Kâh biri, kâh öteki geçiyor başa.

Amacımız Aslanköy'e çıkmak değildi. Yol boyunca bir su başında durup, karnımızı doyuracak, buz gibi su içecek, bol çam havası soluyacağız. Çoğumuz köy çocuğu olduğumuz için oynayacak yer bulduk mu çelik çomaktan kovalamacaya, uzuneşekten güreş tutmaya değin özlediğimiz ne varsa, ye niden yaşamaya koyuluyoruz.

Bazen oyunla yetinmediğimiz, doğaya omuz vermek için harekete geçtiğimiz oluyordu. Tırtılların baskınına uğramış çam ağaçlarını kurtarmaya karar verip saatlerce, tırtıl torbası topluyor, çoluk çocuk orman şarkıları eşliğinde bitkin düşene değin daldan dala koşuyorduk.

"Çamlar göklere yükselir / İnce bir uğultu gelir.

Karşı yamaçlar ses verir / Orman ah sevdiğim orman."

Denizden yüksekliği bin metreden az olmayan Aslanköy çevresi ve kıvrılarak yükselen yolun her kilometresi, eşsiz güzelliklerle bezenmişti. Yol kenarlarında kurulmuş köyler; Yeniköy, Solucak, Bekiroba, Kızılbaş, Sunturas, Yavuca seyretmeye doyamadığımız doğal manzaralar oluşturuyor.

Gittikçe gidesi geliyor insanın. Adım başı önümüze çıkan çeşmeler, suyundan içmeden geçerse kadir kıymet bilmediğimizi düşündürecek güzellikte. Kılavuzluk eden, öyle bir yanlışlık yapar, su içmeye durmazsa, yola tek başına devam ediyordu. Bir süre sonra yaptığı yanlış anlıyor, kenara çekilip uzun süre bizi beklemek zorunda kalıyordu. Sözü uzatmadan söylemek gerekirse, birbirini izleyen güzelliklerin peşinde yükseldikçe yükseldik. Daha yukarılara doğru tırmanma arzumuzu, yolların bozuk olmasının yanında, uzaktan görünüşüyle bizim oraların, Orta Anadolu'nun dağları gibi çıplak, ürkütücü görünümü söndürmüştü.

Kütür kütür akan buz gibi suyu, şeftali bahçeleri, doyumsuz balı, çelik gibi havası, çiçek türleri, kokusu dağları dolduran kekiğine değin her şeyiyle olağanüstü bir doğa içinde Aslanköy.

Beldenin çarşı merkezinde kısa bir gezintiden sonra geriye döndük. Yavuca Köyü yakınında düz bir alana obayı kurup yayıldık. İlk işimiz, bir arkadaşımızı hanımların yanında nöbetçi bırakarak çevreyi tanıma gezileri yapmak oldu. Bahçeleriyle uğraşan köylülere karıştık. İkram edilen meyveleri yiyip, ayranlarını içtik. Aşağı indiklerinde, bitirebileceğimiz işleri olursa, aramakta duraksamalarını söyleyerek, dostlukla ayrıldık yanlarından.

Döndüğümüzde obada her şey hazırды. Büyükçe bir çember oluşturacak biçimde yerleştirilmişti sofa. Koca bir tepside, özenle yapılmış çoban salatanın çevresinde dolmalar, börekler, patlıcan salataları, haydariler ve tatlılar sıralanmıştı. Hanımların yeteneklerini yarıştırabileceği sınırlı alanlardan biriydi kır sofralarımız. Aramızda mangal düşkünü arkadaşlar olmasına karşın, directmem sonucu bu kez ne içki ne et almıştık yanımıza. Muhabbet ve dostlukla yenilip içildi. Çocukluğu köyde geçmiş erişkinler, en uzağa taş atma konusunda hep iddia sahibi olmuşlardır. Birinci geleni, geride kalanlar onar metre sırtımızda taşıyarak ödüllendirdik. Arkasından ağaca tırmanma, güreş, koşu derken, güneşin karşı tepelere doğru eğildiğini görünce toplanma zamanının geldiğine karar verdik. Bu yükseklikte, gündüz ne denli sıcak olursa olsun, akşama doğru serinliğin çökeceği hepimizin bildiği bir iklim cilvesiydi.

Toparlanmamız uzun sürmedi. Gölgeler her yanı egemenliği altına henüz almışken, korku içinde, kıvrılarak çıktığımız hatırı sayılır yokuşları, döne döne inmeye başladı.

Bu kez, eski Opel arabamla öncülüğü üstlenen bendim. Camlarımız açık, denizden gelen serinlik dolduruyordu her yanımızı. Türkü söylemek, şarkı söylemek geliyor içimizden. Ben daha çok şarkıya meyilliyimdir. Kendi çapımda kanun çalan biriyim. Duruma uygun şarkı aramaya gerek kalmıyor. Günbatımı kızıla kesmiş.

Başıyorum:

Batan gün kana benziyor, yaralı cana benziyor.

Aaah ediyor bir gül için, bu bülbül bana benziyor.

Sadettin Kaynak'ın muhayyer şarkısı. Dinleyenler de ben de beğeniyorum sesimi.

Yanımda oturan Ali, Sunturas uçurumlarının vahşi güzelliğini doya doya seyrederken, ben arada bir göz atmakla yetinmek zorundayım.

Bu durum giderek canımı sıkıyor.

İçine düştüğüm yoksunluğa daha fazla dayanamayarak işaret veriyor, uçurumun kenarına park edip, iniyorum. Arkadan gelenler de uyuyor bana. Araçlarını park ederken en büyük özeni gösteriyorlar. Bana da, "Biraz daha yanaşsaydın bari, kalkarken havalanman kolay olurdu" diye, takılıyorlar. Arabanın ön tekerinin uçuruma dokunmak üzere olduğunu görünce, park edişimi ben de beğenmiyorum.

Kimi arkadaşların, bu görkemli şöleni izlemek için arabasından bile inmediğini görünce, onları zevksizlikle suçluyoruz Ali'yle. Onlar da, "Siz istediğiniz gibi seyredebilirsiniz, bizim burarlarda büyüdüğümüzü unutmayın" diyerek, burun kıvrıyorlar bize. Sol yanımızda duvar gibi yükselen kayanın ucunda, gözümüzün içine bakarak gülümseyen bir demet sarı çiçeğe takılıyor, Ali'yle yardımlaşarak tırmanıyoruz. Almayı başarınca herkes bizi alkışlıyor. Çiçekten, birer dal dağıtıyoruz hanımlara.

Gölgenin iyice koyulaştığı, bir an önce hareket etmek gerektiği uyarısını alıyoruz hanımlardan. Yılan gibi kıvrılan dar yolda, karanlığa kalınca dönüşlerin nasıl tehlikeli olduğunu bilmeyen mi var?

"Hadi herkes arabaya" diye, emreden Erol'du. Koltuklarımıza yerleştik, harekete hazırız.

Nasıl yaptım bilmiyorum.

Kontak anahtarını yerine taktıktan sonra, motora yol vermeden el frenini indirmişim.

Araba yürüyor...

Kontağı çevirmeye çalışıyorum...

Kilitlenmiş olmalı, çevrilmiyor. Durumu gören Ali, el frenine asılıyor, ancak arabayı durdurmayı başaramıyor. Yol eğiminin fazla, frenin yetersiz oluşu, çabasını sonuçsuz bırakıyor Ali'nin. Bağırıyor tüm gücüyle:

"Ayağımı frene bas Celal Abi! Uçuruma gidiyoruz, görmüyor musun!?"

Hayır!... Hiçbir şey görmüyor, duymuyorum.

Yalnızca uçurumun dipsizliği ve yüksekliği var bilincimde.

Ha bire kontak anahtarına yükleniyorum. Anahtarın koparak elimde kalmasından korkuyorum. Dönüyor anahtar.

'Bitti, her şey bitti,' diye, söyleniyor beynim.

Ali'nin, babam ve annemden sonra hayatımı borçlu olduğum tek kişi olduğunu nasıl unutabilirim. Ya, yanımdaki koltukta oturma hakkı onun olduğu halde, hakkını Ali'ye vermek için ısrar eden eşimin sağduyusu? O günden sonraki yaşamımı, bu iki sevgili insanın armağanı olarak düşünürüm hep.

Ali, benden umudu kesince, ayağını yandan uzatıp fren pedalına tüm gücüyle basarak durduruyor ölüme gidişi.

O andan sonra duyabiliyorum arka koltukta oturanların çığlıklarını.

Hepimizin vücudu suya kesmiş.

Sol kapılar dikkatle açılıyor. Önce arkadakiler, sonra ben iniyorum arabadan. Akgüncük, annesine sarılmış şaşkın, neler olduğunu anlamaya çalışıyor. Küçüğü, Zeynep'i evde bırakmışız, annem bakıyor.

Ali'nin eşi ve baldızı ağlıyor, onların henüz çocukları yok.

Arkadaşlar, neye uğradığını anlayamamış insanların şaşkınlığı içinde çırpınıyorlar. Yüzümdeki ifadeyi gören, "Ne yaptın böyle Celal!" demek hakkını bile kullanmıyor.

Ali, yay gibi gergin, gözleri sonuna değin açılmış bekliyor arabada. Toparlanmamız için bir iki dakika yetiyor. Erol, fabrikada kendi eliyle yaptığı çekme halatını çıkarıp bir ucunu benimki-ne, diğer ucunu kendi arabasına takıyor. Yanlış bir hareketle, iki

arabanın birden uçma olasılığı, Erol'un alnında ter damlalarının birikmesine neden oluyor. Çaresiz, arabasını çalıştırıp geri vitesine geçiriyor. Başlıyor yavaş yavaş çekmeye.

Ali... Yürekli kardeşim... Ayağını büyük bir dikkatle kaldırıyor fren pedalından.

Uçuşa hazır bekleyen araba yolun ortasına doğru çekilirken, yaşadığımızı duyumsuyoruz hep beraber. Alnı domur domur ter, gömleği bir yana pantolonu su içinde kalmış Ali'nin. İndikten sonra ilk ben sarılıyorum, büyük bir yıkımı sağduusuyla  onlemeyi başaran arkadaşıma.

Bana yöneltilebilecek eleştiriler, ilerde dile getirilmek üzere saklanıyor.

"Olur böyle şeyler."

" ok şükür kurtuldunuz."

"Verilmiş sadakanız varmış."

En güzel teselli Erol'dan geliyor, "Allah seni işçilere bağışladı. Bundan sonra yalnız onlar için yaşamalısın."

Erol'a söz veriyorum, "Yalnız onlar için" diyorum, tüm içtenliğimle.

Aradan iki hafta geçti, aklıma geldikçe vücudum ter içinde kalmayı sürdürüyor.

21

Bugün elimize geçen Yüksek Hakem Kurulu kararında, bir dolu madde sayılıp döküldükten sonra: "Temsilci ve Yöneticilerin İş güvenliği"başlığı altında yer alan, (Mad.7.C3) 'İşyeri Sendika Temsilcileri temsilcilikleri süresince, rızaları hilafına çalıştıkları işten başka bir işe nakledilemezler,' hükmünün, işveren tarafınca açıkça ihlal edildiği oy birliğiyle tespit edilmiştir" denilmekte.

İşte hepsi bu, diyebilmek isterdim.

Ama olmuyor. Biri bitiyor, öteki başlıyor güçlüklerin.

Efendim, bu yalnızca bir saptamaymış. İşe iade anlamına gelmiyormuş. İşe iade, daha önce kararsızlık kararı veren, İl Hakem Kurulu'nun yetkisindeymiş.

Peki yetkisindeymiş de neden kararını vermeyip topu başka bir kurula atmış? Uğur Bey'e bunu sorduğum zaman, ya hiçbir şey söylemiyor, boynunu büküyor ya da "Bu memlekette hukukun varlığından söz etmek için köprülerin altından daha çok suların akması gerekir" diyerek, yanıtlıyor beni.

Bense, köprülerin altından suların akmasıyla, hukuka kavuşmamız arasında bir bağlantı kuramıyor, edilgen olmamak, etkin olmak, savaşmak gerektiğine inanıyorum.

İşverenin, Yüksek Hakem Kurulu'ndan çıkan kararı, bizden önce ele geçirdiğini ve avukatları aracılığıyla Yargıtay'a itiraz başvurusunu bile yaptığını öğrendik. Kuruldan, çıkabilecek en iyi kararı almış olmamıza karşın, içimizde büyüyen burukluk rahat vermiyor bize.

22

Her çıkmaza girdiğimizde yaptığımız gibi şubede, geniş katılımlı bir toplantı yapacağız. Fabrikada umutlu bir beklenti var bu kez. Benim bugünden yarına işbaşı yapmam olanaksız ama işçiye her şeyi açık açık söylemek kolay olmuyor. Onlar, Yüksek Hakem Kurulu'ndan olumlu karar çıkması halinde, Baştemsilcilerinin hemen işbaşı yapacağını, genel müdürün yenilgiyi hazmedemeyerek, pılsını pırtısını toplayıp, makamını terk edebileceğini bile düşünüyorlar. İşverenin, karara karşı Yargıtay'a başvuracağını bilenlerin sayısı çok değil.

"Davayı kazandık kazanmasına da Celal İlhan'ın işbaşı yapması şimdilik olanaksız" diyebilmek, şube yönetimi için hiç de kolay bir iş değil. İşçiye düş kırıklığına uğrutup, sendikasına güvenini sarsmadan anlatabilmek için, genel merkezden, İstanbul'dan gelecek yönetici ve hukukçuların desteğine ihtiyac var. Kazanılmış bu hakkın, uygulamasını gerçekleştirmek, şubenin değil, genel merkezin sorumluluğunda bence.

Darıcı'nın dediği gibi, "Akla fikre gelmedik eylemler yapmak, işvereni korkutmak lazım, korkutmak!"

Ona hak vermemek mümkün mü? Adamlar ne yasa, ne sözleşme tanıyor.

Şube Başkanı, telefonla yetinmeyip bir de tel çekerek durumu merkeze bildirdi.

Bekliyoruz...

Fabrikada, Petrolîş'in başarısını gölgelemek isteyenler de boş durmuyorlar. Son bir yıl içinde işe alınan, kendilerini ülkücü olarak tanımlayan bir grup var ki sayıları yirmiyi geçmiş durumda. Paketleme bölümünde kavga çıkarmışlar. İşveren yanında görünmeyi "marifet" sayan bu kişiler, kendilerine sızdırılan bilgilere dayanarak, patronlarının Yargıtay'a başvuracağını söylemiş, bizimkilerin sevinçlerini kursaklarında bırakmaya yeltenmişler. Ağız dalaşıyla başlayan sürtüşme, kısa zamanda büyümüş.

Bu kez dayağı yiyen patronun adamları.

Akıllanırlar mı? Hiç sanmıyorum.

Aynı adamlar, verilen işi yapmadığım iddia edilerek kapının önüne konulduğumda; genel müdürlerinin talimatıyla, içerde kalan temsilcileri düşürmek için imza toplamaya kal kıışmamışlar mıydı?

Fabrikada olanları duyunca, "Kör olasin demiyorum, kör olma da gör beni" diyen ozanımız Hasan Hüseyin Korkmazgil'in, o dostu düşmanı kucaklayan şiirini bir kez daha okuyarak rahatlamaya çalışmıştım.

İşverenin yanında yer alan, onun paralı askeri gibi davranan, sendikamızın üyesi işçileri anlamak zor. Bazı arkadaşlar, "Onlar işçi filan değil satılmış hainler" diyorlar. Doğrusu, bu bana yeterince açıklayıcı gelmiyor. Babam da "Gâvurun ekmeğini yiyen, gâvurun kılıcını çalar oğlum" der de ekmeği veren kim? Her türlü güçlüğü karşı üretimi sürdüren, asitle yanan, gazla boğulan, fazla çalışmaları yıpranan, ezilen biz değil miyiz? Bizim ürettiklerimizden bolca nasipleneler patronlar değil mi?

Geçenlerde onlardan biriyle tartıştık. Darıcı, kolundan tutup şubeye getirmiş. Aynı köyden, uzaktan akrabalıkları bile varmış.

Darıcı olmasa sendikaya gelmesi düşünülemez biri. Adı Bekir. Daha çok ben konuştum Bekir'le.

Konuşmanın bir yerinde, "İşverenin yerinde sen olsan ne yaparsın? Sendikanın her istediğine evet mi dersin?" diye, bir soru sordu. Düşündürücü bir soru. Hemen yanıtlamadım, bir süre düşündüm.

Sanırım, "Evet, sendika ne isterse veririm" dememi bekliyordu. Umduğunu bulamadı.

"Ben işçiyim Bekir" dedim, "Kendi sınıfımın çıkarlarını düşünürüm, karşı tarafın çıkarlarını düşünmek benim işim değil. Onların, çıkarlarını korumak için sınırsız olanaklara sahip olduklarını bilmiyor olamazsın. Para onlarda, yetişmiş hukukçular onlarda, yaşamak, eğlenmek onlarda. Biz çalışanlarsa tüm çabamıza karşın karınımızı zor doyuruyoruz. Akli başında bir işçinin, kendini işverenin yerine koyup mücadelesini gevşetmesi düşünülebilir mi?"

Ne söyleyeceğini şaşırdı bizimki.

Vatan, Millet, Sakarya gibi sözler etmeye başladı.

Garibin, sorunu kavramakta zorlandığı öylesine açık ki. Tarih boyunca halkların, yurtlarını savunmak için ölümüne mücadele ettiklerini, sonra da yüzüstü bırakıldıklarını bilip bilmediğini sordum. Bekir, benzerleri gibi içi boş kahramanlıklara sığınmaya çalışıyordu.

Gözlerinin içine bakarak, "Kurtuluş savaşını kimler yaptı Bekir?" dedim. "Çanakkale'de kimler öldü? Hiç düşündün mü? Tüccarların, toprak ağalarının, yüksek kademe devlet yöneticilerinin, yabancılarla ticaret yapan işbirlikçilerin çocukları mı? Onların, cephenin yakınından bile geçmediklerini duymamış olamazsın. Şimdi karşımıza çıkan milyonerlerin çoğu yine onlar ya da onların çocukları ve torunları. O zamanlar ve şimdi, cephe- de savaşan, tarlada, fabrikada, amelelikte ter dökenler kimler? Parasızlıktan ilkokula bile gidemeyen, yüksekokulları hiç göremeyen, işsiz güçsüz sokaklarda gezenler, hep aynı kökten gelen

yoksul aile çocukları değil mi? Çevrendeki insanları bir gözden geçir, göreceksin ki işçi ve köylü çocuklarının, çok küçük bir bölümü okuyup meslek sahibi olabiliyor. Onların kimileri de patronuna yaranmak ya da üç kuruş fazla alabilmek için, içinden çıktığı sınıfa saldırebiliyorlar. Kusura bakma Bekir. Sizlerin yaptığı biraz da öyle bir şey bana göre" diyerek, bitirdim söylevimi.

Uzun süre yere, ayakkabılarının ucuna baktıktan sonra, hiçbir söz etmeden kalkıp uzaklaşması içime dokundu.

Bizim karşılıklı konuşmamızı dinleyen, Bekir'i kışkırtmaktan korkarak söze hiç karışmayan arkadaşlara, "Ona fazla mı yüklen-dim" diye, sordum.

"Ne fazlası başkan, az bile söyledin" diye, karşılık verdiler.

Darıcı ile birlikte çıktılar şubeden.

23

Genel Başkan dışındaki merkez yönetiminin tümü Mersin'de. Yazışmalar, telefonlar derken onları yeniden eyleme geçirmeyi başardı Başkan M. Tepeci.

İstanbul'dan gelenlerle birlikte şubede yaptığımız toplantıda, karşılıklı suçlamalara değin uzanan tartışmalar, genel sekreterimiz Özkal Yici'nin, durumumuzu iyi kavradığını gösteren kapsamlı konuşması ve davranışlarıyla olumluya çevrilebildi. Hakklılığımıza, açılan her davayı kazanmış olmamıza karşın, hiçbir şey yapamaz oluşumuzun sorumluluğunu genel merkeze yükleyip, yöneticilere saldırmaması bile beklenebilirdi işçinin.

Darıcı, yine başı çekiyordu.

"Sendika ne işe yarıyor arkadaş? Sizler hiç olmasaydınız, başımıza bundan fazla ne kötülük gelebilirdi? Ne yapacak-sanız şimdi yapın! Gecikirseniz, başta ben, tüm işçi hareke-te geçer, yıkar dağıtırız haberiniz olsun! Bu ne yahu, böyle de acizlik olmaz ki!" Pancar gibi kızarmıştı Darıcı. Yanındaki arkadaş-ları oturtmak için çabalıyorlar ama o direniyor.

"Patronun faşistleri bize gülüyor, hani davayı kazanmıştınız ne oldu diye, alay ediyorlar. Öl deyin ölelim! Yürü deyin yürüyelim, ne istiyorsunuz bizden onu söyleyin arkadaş?"

Darıcı'nın soluklanmasından yararlanan genel sekreter Özkal Yici'nin ayağa kalktığını gördük. Gülümseyen bir yüzle, "Arkadaş, dedi, "Beni bir dakika dinleyebilecek misin? Eğer dinleyebilirsen, kafanı kurcalayan bazı soruları yanıtlayabileceğimi sanıyorum."

Genel başkanından öğrendiği pürüzsüz, vurgulu konuşma yöntemini, onun gibi güzel kullanıyordu. Boyu bir doksana ya-kın. Mankenler gibi dik durur güzel giyinir. Parıldayan sarı saçları neredeyse omuzlarına dek inmiş. Oldukça düzgün yüz hatlarının, dudaklarına yerleştirdiği gülücüklerle daha da sevimli görünmesi-ni sağlayabiliyor. Yaklaşan genel kurulda Petrolîş'in genel başkan-lığına oynuyor. Kendini göstermek için eline geçen bu fırsatı çok iyi kullanması gerektiğinin bilincinde Özkal Bey.

Darıcı, yakışıklı sendikacısını baştan aşağı süzdükten sonra, alaycı bir gülümsemeyle:

"Hay haay! Dinleyelim. Çok dinledik ya bir daha dinleyelim!" diyor.

Genel sekreter, işin sonuna yaklaştığımızdan başlayarak, hak-lıyken haksız duruma düşmekten, örgütün baştemsilsicisinin yanın-da yer aldığından, onu baş tacı ettiğinden, maddi ve manevi bir so-run yaşatmadığından, işverenin yapabileceği tek şey kaldığından, onun da Yargıtay'a başvurmaktan ibaret olduğundan, Yargıtay'ın haklılığımızı onaylamaktan başka bir şey yapamayacağından, sabırlı olmak gerektiğinden oldukça inandırıcı bir dille söz etti. Sözlerini bitirirken, Darıcı'nın feryadını anlayışla karşıladığını, ya-rın saat dörtte, bir saat süreyle işi durdurma eylemini ve tüm işçiyle fabrikadan kent merkezine dek bir yürüyüş düzenlemeyi, Şubeye yönetimine önereceğini söyledi. Genel sekreterin bu sözler üzerine şube başkanımız ayağa fırlayarak, önerinin şimdiden kabul edildi-ğini haykırdı. Alkış salona sığmadı, caddelerde yankılandı.

Herkes çok sevinçliydi. Birbirlerine sarılıp öpüşenler vardı.

Darıcı, bulunduğu yerden önündekileri iterek, genel sekretere doğru seğırtti. Ne yapacağını merakla beklemeye başladı. Yanına ulaşınca, tüm gücüyle ona sarıldığını, alnından öptüğünü gördük. Kaslı, güçlü kollarının arasında gülümseyerek, kıpırdamadan duruyordu genel sekreter. Darıcı gevşetmediğı sürece, görkemli vücuduna, sportmenliğine karşın kıpırdaması olanaksızdı.

Yarın yapılacak yürüyüşün ayrıntılarını konuşmasına fırsat vermek için, şube yönetimini orada bırakıp dağıldık. Herkes, gördüğü arkadaşına alınan karar hakkında bilgi verecek, sendikadan gelecek haberi beklemesini söyleyecek.

24

Bir amaç için ellerin, gönüllerin ve bilinçlerin birleşmesi ne güzeldi.

Ne güzeldi yürümek hep beraber.

Sekizli sıralar oluşturmuştuk. Kimi arkadaşlar eş ve çocuklarını da getirmişti. Yürüyüş boyunca tüm sıraları bir bir dolaşp konuştum arkadaşlarla. Beş yüz kişiden az değildik.

Kimin yüzüne baksam kararlılık, özgüven ve dostluk görüyordum. Onlarla olmaya ne çok ihtiyacım varmış meğer.

Dün yaşadıklarımı, şimdiye dek yaşadığım hiçbir günümle değışmem.

Sorumluluk taşıyan diğer arkadaşlarımla birlikte yenilendiğimizi, güçlendiğimizi, adam gibi davranırsak hiçbir gücün önümüzde duramayacağını anladık. Karamsarlıkların ve kararsızlıkların anlamsız olduğunu ta yüreğimizde duyduk.

Yürüyüş sırasında konuştuğum genel merkez yöneticileri, böyle görkemli işçi hareketlerini ne yazık ki çok seyrek görebildiklerini, bu insanlarla başaramayacak mücadele düşünölemeyeceğini söylüyorlardı.

Sendika binasının önünde tamamlandı yürüyüş. İşçiler dağılmamış, yapılacak açıklamayı bekliyordu. Cumhuriyet Caddesi trafiğı kapatılmıştı.

Genel sekreterden, baştemsilcilerinin ne zaman işbaşı yapacağını duymak isteyen topluluk, "Celal İlhan içeri, genel müdür dışarı" diye, bağırma başladı.

Şube ve genel merkez yöneticileri, içerde kısa bir görüşme yaptıktan sonra hep birlikte balkona çıktılar. Cumhuriyet Caddesine bakan balkon tüm alanı görebiliyordu.

Ben aşağıda işçilerin arasındaydım.

Genel sekreter, elinde ses yükseltici, uğultunun kesilmesini bekledi bir süre.

Topluluğu överek başladı söze. Yürüyüş sırasında bana söylediği, "Bu işçiyle başarılamayacak mücadele düşünemiyoruz" tümcesini açtı.

"Sendikacının güç deposu, dinamosu işçinin bilincidir. Amacı, işçinin geleceğini sağlama almak, sağlıklı koşullarda çalışmasını temin etmek, sömürttürmemektir. Şimdi anlıyoruz ki bir görevimiz daha varmış. Hak hukuk tanımayan, demokrasinin nimetlerinden yalnız kendileri yararlanmak isteyenlere, kazın ayağının öyle olmadığını göstermek de bize düşüyor."

Bu güzel sözlerle karşın topluluk arada bir, "Celal İlhan içeri, genel müdür dışarı" diye, sesini yükseltmeyi sürdürüyor.

Genel sekreter, baştemsilcinin hemen işbaşı yapması için yasal olan her türlü girişimi yaptıklarını ancak işverenin yasa dışı tutumunu sürdürdüğünü, sendikayı da aynı alana çekmek istediğini söyledi. "Neden yasal olmayan yollara sapalım, biz yerden göğe haklıyız" diyordu. (belge 6)

"Değerli arkadaşlarım, yüze yüze kuyruğuna geldiğimiz davamızı sabrımızla olgunlaştırmazsak, yeni sorunların kapısını aralayabiliriz. Hepiniz bilirsiniz ki yargının son aşaması temyizdir. Buna Yargıtay'a başvurmak da diyebiliriz. Karşımızdaki işveren, hiçbir kazanma şansı olmadığı halde davayı Yargıtay'a götürmüş bulunuyor. Sonucu beklemekten başka bir yol yoktur. Buradan sesleniyorum, genel müdürün bu inatlaşması, eninde sonunda başını yiyecektir."

Genel sekreter, sözü yaklaşan toplu iş sözleşmesine getirerek, "Sayın genel müdür, birkaç ay sonra masada karşı karşıya geleceği sendikaya, bunca yanlışı nasıl yapabilmektedir? Bunun cevabını veremez. Şimdi de o zaman da veremez."

Usta sendikacı, karşısındaki toplumu yumuşattığını düşünerek rahatlamışken, işçiler yeniden başlıyorlar, "Celal İlhan içeri, genel müdür dışarı" diye, bağırmaya.

"Arkadaşlar, Celal kardeşimizi yarın işbaşı yaptıracağımı söylersem bu doğru olmaz. Ama şerefim üzerine söylüyorum ki Celal İlhan, önümüzdeki toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde, Petrolîş'in bir numaralı görüşmecisi olarak, genel müdürün karşısında yerini alacaktır. Şimdi işyerinde görmeye dayanamadığı, "Ya o ya ben" diye, meydan okuduğu Celal kardeşimizi aynı masada, tam karşısında görünce ne yapacak bu adam?

Masadan mı kaçacak? Kaçarsa kim yapacak sekiz yüz kişinin çalıştığı bu işyerinin toplu iş sözleşmesini? Açık söyleyim, bu kafayla genel müdürlük bir yana, kısım şefliği bile yapamaz. Akıselime çağırıyorum kendisini. İnadı bırakıp yanlısını kabul etmelidir. Zararın neresinden dönülürse kârdır."

Karşısındaki kitleyi hayli rahatlattığını gören genel sekreter, zor olanın söylenebileceği noktada olduğunu görüyor.

"Sözlerime son verirken, sabırlı davranmanın en kestirme yol olduğunu, kışkırtmalardan kaçınmanızı, sendikanıza güvenmenizi salık veriyor, gözlerinizden öpüyorum" diyerek, konuşmasını bitiriyordu.

Yanı başımda duran Darıcı, "Yine uyuttunuz işçiyi, helal olsun size!" diye bağırıyordu. Genel sekreterin bu feryadı duyup duymadığını anlayamadım. Azımsanmayacak alkış aldı yine de.

25

Şube Yönetimi ve temsilciler birlikte çalışarak, yeni toplu iş sözleşmesi taslağını kısa zamanda tamamladık. Bölümler halinde,

işçinin bilgisine sunduk taslağı. Gelen eleştirileri değerlendirerek eklemeler, düzeltmeler yaptık. Önceki sözleşmeler temel alındığı için, taslak hazırlamak büyük bir çalışma gerektirmiyor. Birçok madde eskisi gibi yer alıyor taslakta. Ücret artışları başta olmak üzere, başımızı ağrıtan koruyucu malzeme seçiminde, sendikacıların ağırlıkta olacağı yeni ilkeler getirmek peşindeyiz. Fazla çalışma saatlerini sınırlamak, vardiya primlerini artırmak, yemek kalitesini iyileştirmek, her alanda küçük de olsa ilerlemeler sağlamak amacımız.

Şimdi fakirhanede durum daha iyi. Bebek iyice toparlandı. Eylül'e karşın bunaltıcı sıcaklardan yakınan babam ve annem, memlekete gitmek için türlü bahaneler ileri sürüyorlar. İlk kez evlerinden, yurtlarından uzun süre ayrılmışlar. Onlara hak vermemek olanaksız.

Bu sabah yolcu ettik onları. Evde oldukları sürece gözüm arkada kalmıyor, gece yarılarına değin sendikada arkadaşlarla çalışabiliyordum. Şimdi daha düzenli olmak, iki çocukla yalnız kalan eşime ve çocuklarıma, daha çok zaman ayırmak zorundayım.

Evdeki kalabalıktan dolayı hayli aksattığım okuma, yazma çabalarımı artırmam gerekiyor. Sendika işine girmeden önce, vardiya boyunca yaşadığımız sıkıntıları atabilmek için sevdiğimiz arkadaşlarla birlikte, hemen her hafta sonu kırlara gider, onu yapamazsak evlerde toplanır, eğlenir, yorgunluk atardık. Kanun çalmam, türkü ve şarkı söyleyerek toplantıları renklendirmem, bir araya gelmemizi kolaylaştırıyordu.

Son zamanlarda bu eğlenceli toplantılarımız da seyrekleşmiş, neredeyse kesilmiş gibi. Sunturas serüveninden sonra, kır gezilerimize de ara verdiğimizizi söyleyebilirim.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAMUR, ATANI KİRLETİR

1

Sabah saat onda genel merkez toplantı salonunda bir araya geldik.

Biz işyeri temsilcileri, sendikamızın genel merkezini ve İstanbul'u ilk görüyoruz. Belli etmemeye çalışarak, genel başkan ve genel sekreter'in odalarını, salona nereden girilip çıkıldığını, tuvaletin, çay ocağının hangi yana düştüğünü öğrenmeye çalışıyoruz.

Daha önce hiç görmediğimiz insanlar, odalar arasında mekik dokuyor. Sendika genel kurulunun yapılmasına dört aydan fazla bir zaman olmasına karşın, delege kazanma savaşı çoktan başlamış. Gelen kişiler, kim olduğuna bakılmaksızın, yöneticiler tarafından öpülüp koklanıyor, giderken kapılara değin uğurlanıyor.

Başlarına ciddi sorunlar açmış bir ube ve onun temsilcileri olarak bize bile çok sıcak davrandıklarını söylemeliyim.

Genel kurulda, yeni yönetimin nasıl ve kimlerden oluşacağı en çok bizim için önemli. Kulağımıza gelen haberlere göre bizim şube başkanı, genel merkez yönetimine seçilmeyi sağlamış görünüyor. Bu çok olumlu bir gelişme. Şimdiki genel başkanın yeniden seçilme olasılığı da çok zayıf. Bu çok daha güzel. Ancak yeni genel başkanın kim olacağı konusu henüz belirlenmiş değil. Belirsizliğin yeni grubu parçalaması ve eski kurdun aradan sıyrılma olasılığı hepimizin korkulu düşü. Genel başkanlığın iki yeni adayı şu andaki yönetimde yer alıyor. Biri idari, diğeri örgütlenmeden sorumlu genel sekreter.

Bu yoğun çalışmaların tam ortasında, toplu sözleşme görüşmelerimizin başlamış olması talihsizlik bile sayılabilir. Biz, bu toplantılardan çok şey beklemiyoruz aslında. Ne olacaksa, kurul-taydan sonra gelecek yönetimin iradesiyle olacak.

Şube başkanımız bir üst kademeye, genel yönetime seçilirse, sekreteri A. Özçetin'in onun yerine şube başkanlığına aday olduğunu biliyoruz. Şubenin başına geçeceği kesin gibi görünen sekreter, uysallığı yüzünden iki dönemdir şube yönetimdeki yerini koruyor.

A. Özçetin, büyüklerinin yer aldığı toplantılarda kendini unutturabilen, hiçbir konuda yürekli çıkışını göremediğimiz "usta" sendikacı. Parmak ısırtan bir hızla sağdan sola geçen ve genel merkezin baskın siyasi kanadından destek gören biri. Sekiz aydan beri yürüttüğümüz kavgada, tüm sorumluluğu şube başkanına yüklemiş, gerginlikten hoşlanmayan has bir devlet memuru. Şu anda, onun kafasının yalnız kendi geleceğiyle ilgili planlarla dolup taş-tığını, işçinin çığneden onuru, Celal İlhan'ın işe dönüşü gibi sorunların pek ilgi alanına girmediğini görmenin acısını duyuyorum.

Yirmi kişinin bile dolduramayacağı büyüklükte, yeşil çuha kaplı toplantı masasının başında genel sekreterimiz, yanında şube başkanımız, onun yanında şube sekreteri ve sözleşmesi yapılacak Ak Gübre'nin altı temsilcisi sıralandık.

İşveren sendikası, GÜBSAN (gübre işverenleri sendikası) ile ilk görüşmemizi yarın yapacağız. GÜBSAN'ın genel başkanı

nın, aynı zamanda bizim fabrikanın genel müdürü olduğunu daha önceden biliyoruz. GÜBSAN genel başkanı Yakup Neyaptı, ta başından, benim masada yer alacağım toplu sözleşme toplantılarına katılmayacağını sendikamıza bildirmişti. Açıklamasının gereğini yapacağına kuşku yoktu.

Bugün, görüşmede izlenecek yöntem yanında, ilk kez toplu pazarlık masasına oturacak işyeri temsilcilerine, bizlere, nasıl davranmamız gerektiği öğretiliyor bir bakıma.

Toplu sözleşme masasında heyet başkanlığımızı, genel sekreterimiz yapacaktı.

Genel sekreter, sohbet havası verdiği konuşmasında gerekli bilgileri de aktarıyor.

Merakla beklediğimiz ilk oturumun tanışma, bazı kuralları belirleme amaçlı olduğunu öğreniyoruz. İlk oturumda açıklığa kavuşmasını beklediğimiz bir sorumuz var ki bu bizim için çok önemli. Karşı taraf, baştemsilci Celal İlhan'ı, yani beni, işyeriyle ilişkimin kesilmiş olduğu varsayımıyla, masada görmek isteyecek. Sendika ise işverenin, kurullarca ve mahkemelerce haksız bulunduğunu ileri sürerek, masada bulumayı en çok benim hak ettiğimi vurgulamak peşinde. Bu nedenle bir tartışma olur, masada gerilim yükselirse, katkıda bulunmaktan, konuşmaya karışmaktan kaçınmamız isteniyor ısrarla.

Bulunduğu konumu hak ettiğine inandığımız genel sekreter, teknik konulardaki söyleyeceklerini bitirdikten sonra, "Aklınızdan çıkarmamanızı istediğim bir şey daha var, baştemsilcimiz işe dömeden bu toplu iş sözleşmesi asla sonuçlanmayacaktır" dedi.

İlk bakışta umut verici gibi görünen bu sözleri duyan temsilci arkadaşlar, "Bu da ne demek oluyor?" der gibi yüzüme bakmaya başladılar.

Sabırsızlıkla beklediğimiz Yargıtay kararının, genel merkeze ulaşmış olduğu söylentisi Mersin'deyken kulağımıza gelmişti. Şimdi ondan hiç söz edilmiyor, işbaşı yapmam, en az altı ayda ta-

mamlanabilecek bir süreçle, toplu sözleşmenin sonuçlandırılması ile ilintilendiriliyordu. Karşı tarafın yasal olarak gideceği, başvurabileceği bir yer kalmadıktan sonra, neden toplu sözleşmeyi bekleyecektik ki?

Genel Sekreterin, kulağa hoş gelen bu sözü, düşündükçe beni rahatsız etmeye başladı. Böyle durumlarda, benden önce karşı çıkmalarına alıştığım temsilci arkadaşlarımdan bir tepki gelmeyince konuşmak zorunda kaldım.

"Başkanım" dedim, "Mersin'deki avukatımız, karşı tarafın, Yargıtay onayından sonra, geciktirme yönünde yapabileceği hiçbir gerekçesinin olamayacağını söylemişti. Siz, genel müdürün Yargıtay kararını da uygulamayabileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Her şeyi düşünmek zorundayız, bunların zorunlu kalmadıkça yasa masa dinlemediklerini çok gördük. Dileğimiz, bir sorun çıkarmadan seni içeri almalarıdır. Almazlarsa ne yaparsınız dersiniz, yapabileceğimiz tek şey grev olacaktır. Bekleyeceğiz... Sabırlı ve kararlı olmak gerek. Sendikanın bağladığı aylığın yetersiz olduğunu, geçinmekte zorlandığını biliyoruz. İşçi arkadaşlarımızın da her ay, bir miktar para toplayıp evine getirdiklerini duyduk. Bu ilk kez oluyor bizim işyerlerimizde. Sendikalarına ve Baştemsilcilerine nasıl güvindiklerini gösterir ki bizim için çok anlamlı bir davranıştır."

Başını öne doğru birkaç kez sallayarak gözümün içine bakan genel sekreter, "Hiç sesini çıkarma Celal, senin durumunda olma-ya can atacak birçok baştemsilci tanıyorum" demek istedi sanki.

Bu son değerlendirme, yeniden karamsar düşüncelerin başıma üşüşmesine neden oldu. Toplu sözleşmenin sonuçlandırılması, nereden bakarsanız yedi sekiz aylık bir zaman demekti. Bu süreci beklerken, bir yıldan beri olduğu gibi yine, kazancı kendine yetmeyen işçinin yardımına ihtiyaç duyacaktım.

Konu açılmışken, hep içimden geçirdiğim ama yutkunarak vazgeçtiğim bazı düşüncelerimi de söyledim.

"Başvurduğumuz yerlerden, haklılığımızı onaylayan sonuçlar aldık hep. Yasalar, toplu sözleşme tümü bizden yana. Fabrikadaki arkadaşlarıma olduğu gibi sendikama ve yöneticilerine de güvenmek istiyorum. İşten uzaklaştırılmamın üstünden bir yıla yakın zaman geçti. Bugün kimse bana, daha ne denli bekleyeceğimi söyleyemiyor.

Öte yandan, aldığı ücretle kendini zor geçindiren işçi arkadaşların yardımı giderek azalıyor. Onları buna zorladığımı düşünüyor, çok büyük bir sıkıntı duyuyorum.

Bizi aydınlatmak, içimizi rahatlatmak için çağırdığınız hukukçular, profesörler, hep yaşanmış olumsuz örnekleri sayıp dökerek, bu aşamada yapılabilecek bir şeyin olmadığına inanmamızı istiyorlar. Hepsinden kötüsü, genel başkanımız İsmail Topkar'ın, o kendini bilmez genel müdürle boğaz lokantalarında yemek yediği dolaşıyor arkadaşların dilinde."

"Bir dakika, bir dakika" diye, sözümü kesiyor genel sekreterimiz Özkal Yici:

"Genel Başkan'ın seni sattığını söylemek istiyorsan, istese de bunu yapamayacağını bilmen gerekir. Ayrıca, birlikte yemeğe gitmek gibi uygar ilişkilerin hep olumsuz bir anlam taşıması da gerekmez. Biz burada bostan korkuluğu değiliz. Başından beri de senin haklı olduğunu, yalnız bırakılmayacağını söylüyoruz. Böyle gereksiz kuruntularla kendini üzmen için neden göremiyorum. Sana, evini zor da olsa geçindirebilecek para sağlanıyorsa, haklı olduğuna da inanıyorsan, aslanlar gibi boğuşmaya devam edecek sin! Bunun başka kolay yolu yoktur" diyor.

Temsilci arkadaşların bir bölümü bakışlarıyla söylediklerime destek verirken, birinin yakınmamı hoş karşılamadığını, huzursuzca kıpırdanmalarından anlıyorum. Beni rahatsız eden bu duruma açıklık getirmek için, "Para konusunu gündeme getirmekten rahatsızlık duyduğumu baştan söylemek isterim. Sendikanın ödediği ve arkadaşlarımızın toplayıp evime

getirdiği para geçinmeme yetecek bir para değil. İlk zamanlar düzenli gelen yardım, son aylarda aksamaya başladı, bazen bin, bazen beş yüz lira gibi paralar geliyor. Eşime durumu anlatmakta zorlanıyorum."

Şimdiye değin hiçbir yakınmasını duymadığım eşimi böyle anlamak içimi sızlattı.

"Hepsine katlanabilirim ama nereye değin katlanmam gerektiğini bilemiyorum. Biraz önce söyledikleriniz daha çok beklemem gerektiğini gösteriyor. Bu durum da sinirlerimi bozuyor. Doğru ya da yanlış, sendikamın ağırlığını yeterince koymadığını, isterse sorunu bir haftada çözebileceğini düşünüyorum. Türkiye'nin en güçlü sendikası Petrol İş'in üyesi, dahası, baştemsilcisiyim. Bir işveren, yetkili sendikanın baştemsilcisini böylesine kolay harcayabiliyorsa, gerisini düşünmek bile istemem. Direnmemin, onurumu korumaktan çok önce, sendikamın ve işçilerin onurunu korumakla ilgili olduğunu düşünüyorum. İşte o zaman genel başkanımızın, altında imzası bulunan toplu sözleşmeyi tanımayan bir genel müdürle, boğazlarda yemek yemesi, korkunç bir anlam kazanıyor benim kafamda."

Genel başkan İsmail Topkar'a yönelttiğim eleştiriye katıldığı halde, işçinin benim için topladığı paranın yetersizliği görüşüme katılmayan temsilci arkadaşım M. Beldek bir adım daha ileri gidecek, yakınmaya hakkımın olmadığı, işçinin üstüne düşeni fazlasıyla yaptığı anlamına gelen sözler söyledi.

Bu sözleri, "Nankörlük etme! İşçinin yaptığı özveriye gör!" biçiminde algıladım, vurulmuş gibi sarsıldım. Altı yılı bulan yakın arkadaşlığımız, Beldek'in bu çıkışıyla onulmaz bir yara aldı. Aslında Beldek, beni aşağılamaktan çok, kurultay sonrasında oluşacak yeni şube başkanına, yanında olduğu izlenimini vermek istiyordu sanki.

"Celal yakınmıyor, yaşadığı sorunları anlatıyor" diye, karşı çıktı öteki arkadaşlar.

Orada bulunmamın ve sorunu daha fazla eşelemenin onarılmaz kırılmalara, kopmalara neden olabileceğini düşünerek, içten içe de M. Beldek'in eleştirisine hak vererek, dolu gözlerle masayı terk ettim.

Toplantı yalnız benim için değil herkes için hüzünlü sona erdi.

2

Geçen beş gün içinde, işverenle toplugörüşme masasına iki kez oturduk.

Doksan civarındaki maddeden yaklaşık yirmi beşinde anlaştık sayılır. Anlaşmaya vardığımız maddeleri imza altına almaktan iki taraf da kaçınıyoruz.

İleriki maddelerde pazarlık gücünü zayıflatmamak için akıllı davranmak gerekiyor.

İşverenin, bizim en çok üstünde durduğumuz, koruyucu malzemeler konusundaki tutumunda, olumlu gelişmeler görerek sevindiğimizi söylemeliyim. Gerekirse, dışalım yoluna gideceklerini, şimdiden araştırma başlattıklarını söylüyorlardı. Genel sekreter, bu olumlu davranışı takdir ettiğini belirttiikten sonra, karşı taraftan bir güzel adım daha beklediğini söyledi. Koruyucu malzeme alımı yapılırken oluşturulacak heyette, sendikanın ağırlıkta olması gerekiyordu. Evet, para işverenin cebinden çıkacaktı ama korunması gereken can, işçinin canıydı. Üç kişilik heyette, sendika kesin iki kişiyle yer almalıydı. Karşı taraf bunu düşüneceklerini söyleyince, öteki maddelere geçildi.

Bizim tarafın aklının gerisinde hep baştemsilcinin işe döndürülmesi olduğu için, fazla ilerlemek de işimize gelmiyor. O mesele çözümlenmedikçe toplusözleşmeyi bitirmeyeceğimizi açıkça söylemekten çekinmiyor sözcümüz. Karşı tarafsa, konunun toplusözleşmeyle bir ilgisinin olmadığını, tarafların üst düzeyde yapacağı ikili görüşmelerle çözülmesinden yana olduklarını söylüyor.

İki saat süren oturumdan, kendimize güvenimiz artmış olarak kalktığımızı söyleyebilirim.

Geçen hafta, sendikada yaptığımız, içimi sızlatan tartışmalı toplantıdan ayrıldıktan sonra, üstümden silindir geçmiş gibi bitkin hissettim kendimi. Salonu terk ettim ama gidebileceğim bir yer de yoktu. Daha kapıdan çıkarken pişmanlık duymaya başlamıştım. Serinkanlılıkla düşünüp, ağzımdan çıkan sözleri anımsayınca, yüzümün kızardığını duyumsadım.

Bir baştemsilci olarak verdiğim onca mücadeleden sonra, "Elime geçen parayla rahat geçinemiyorum" diye, yakınmam, bana da bir çeşit ihanet gibi görünüyordu. Bu ihanet, ima edildiği gibi işçiye değil, olsa olsa kendime, ilkelerime karşı bir ihanet olabilirdi. Şimdi, Sunturas uçurumunun kıyısında yaşadığımız o tüyler ürperten deneyimden sonra, yalnız onlar için yaşayacağıma dair verdiğim söze sarılmak zamanı diye düşündüm. Masadaki tartışma sırasında Erol da benim gibi ölümün eşliğinde söylediğim o sözü anımsamış mıydı acaba?...

Kaybolurum korkusuyla, bina çevresinden uzaklaşmadan attığım birkaç turdan sonra geri döndüm. Sözlerimin yanlış anlaşıldığını, hiçbir olanaksızlığın direncimi kıramayacağını, ne pahasına olursa olsun, sonuna değin savaşağımı bir kez daha haykırmak istiyordum. İstediğim tek güvence, sendikamın da benim gibi kararlı olmasıydı. Arkadaşların eğlenceli konulara daldığını görünce, yeniden o tatsız konuya girmenin doğru olmayacağını görerek vazgeçtim.

O gece, sabaha değin uyumayıp kendimle hesaplaştığımı söyleyebilirim.

Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğretim üyesi ağabeyime gitmeye, durumumu anlatmaya, mümkünse biraz maddi yardım istemeye karar verdim. Ağabeyim, arada beni arayıp durumun nasıl geliştiği, işe dönüp dönemediğim konusunda bilgi alıyor, eğer ihtiyaç duyarsam çekinmeden kendisini aramamı, elinden gelen her türlü yardımda bulunabileceğini söylüyordu. Telefon görüş-

melerimizde, yürüttüğüm mücadelenin büyüklüğünden, temsil ettiğim işçilerin bana verdiği maddi manevi destekten, övünerek söz ederdim. Evet, içinde bulunduğum durumu ona anlatırken, biraz abartıyordum belki. Yaptıklarımın asla pişmanlık duymadığım, başa dönsem bile aynı şeyleri yeniden yapabileceğim de doğrudur. Ama şimdi onun yardımına muhtaçtım. Daha az onur kırıcı bir çözüm de yoktu görünürde.

Bursa, İstanbul'a ne denli yakınmış, iki saat mi ne sürdü yolculuk.

İstanbul'a hemen geri dönmemiz gerektiği için evlerine bile gidemedim. Okulda buluştuk ağabeyimle. Yanımda, kendime en yakın bulduğum temsilci arkadaşım, Y. Yıldırım vardı. Odasında bir saat ancak kalabildik. Önemli bir dersi varmış. Durumu açıklıkla anlattım. Daha uzun süre işe dönemeyeceğimin anlaşıldığını söyledim. Maalesef maddi sıkıntılar içindeydim. Çocuklar olmasa, sıkıntı dert değildi.

Çok değil bir iki yıl önce, Mersin'e, bizi ziyarete geldiğinde, teknisyen kardeşinin aldığı ücreti duyunca, öğretim üyesi olduğu halde, daha az ücret aldığını söylerken şaşkınlığını gizleyememişti. Aylık ücretin dışında, yılda altı maaş da ikramiye alıyorduk. Ürettiğimiz malın ekonomik değeri, sendikamızın yaptığı başarılı toplu sözleşmelerdi bizi öne geçiren. Ona, hafta tatillerinde çalıştığımız zaman üç yevmiye aldığımızı söyleyince iyice şaşırmış, kendilerinin bunu, yıllardır karşılıksız yaptığını anlatmıştı.

Şimdi durum hayli farklı görünüyordu. Ağabeyim, işinde gücünde dingin, ben nereye varacağı belli olmayan bir kavganın içinde bunalımdaydım. Hangisi daha yaşama, insan doğasına uygun olanıydı acaba?

O anı anımsadıkça yüzüm kızarır hâlâ.

Gururu, kendinden hep önde giden kardeşinin bu duruma düşmesi, gözlerinin dolmasına neden olmuştu ağabeyimin. Cebinde ne varsa çıkarıp önüme koydu. Sanıyorum, verdiği para beş yüz

liradan az değildi. Y. Yıldırım da çok etkilenmişti gördüklerinden. Yıllardır düz işçi olarak çalışan ve zor koşullarda, beş çocuklu ailesini kimseye muhtaç etmeden yaşatmayı başaran arkadaşım nasıl da üzölmüştü halime. Öylesine buruk ayrıldık Bursa'dan.

Dün gece, Beyoğlu'nun arka sokaklarındaydık.

Mersin'de yolumuzu bekleyen eş ve çocuklarımız olmasa, sendikanın verdiği ödenek, buradaki harcamalarımızı karşıladığı gibi çevreyi iyi tanıyan bir rehber eşliğinde, ufak tefek yaramazlıklar yapmamıza bile izin veriyordu.

Otelimize yakın küçük bir lokantada kafaları çektikten sonra, İstanbul'un, ilk bakışta görünmeyen arka sokaklarında aldık soluğu. Yarı karanlık dar sokaklar, sıkça karşılaştığımız güven vermeyen tipler, köşe başlarında birikmiş, tartışan, fısıltıyla pazarlık yapan, kadınlı erkekli gruplar. Tek başına asla dolaşılması gereken yerlerdi buralar. İlk bakışta, anlamsız görünen, sıradan bir kapıdan giriyor, içerde akıl almaz hoşlukta alemlerle karşılaşıyorduk. Koca bir mahallenin, neredeyse tüm evlerinin buluşma yerleri olarak kullanılması akıl alacak şey değildi. İstanbul'a gelirken, şube başkanı A. Özçetin'in yol boyunca anlattığı, içimizi kıpırdatan, çoğunun abartma olduğunu düşündüğümüz Tarlabası hikâyeleri, hikâye değil düpedüz gerçekmiş meğer. Bu tehlikeli surlardan, bir an önce uzaklaşmaya karar verdiğimizde, saat bire geliyordu. Gece boyunca başımıza gelen her şeyi anlatacak değilim. Ancak, dönerken, Erol'un karşılaştığı bir durumu not etmeden defteri kapatmak da istemiyorum.

Yarı karanlık ara sokaklarda, taşralı bir grup halinde dolaşmamız, ilk kez karşılaştığımız dönmelerin ilgisini çekmemize neden olmuştu. Duymaya alışık olmadığımız garip sözler işitiyorduk onlardan. Oldukça iri ve uzun boylu bir dönme, sağ başta yürüyen Erol'a önce bir koltuk atıp, sonra da kırk yıllık dostuymuş gibi:

"Hoş geldin Adanalım, Adanalı biriyle birlikte olmayalı aylar oldu. Şu hasretimi giderirsen vallahi sevaba girersin" deyişi,

Erol'un önce şaşkınlık ve panik içinde durup bizlere bakması sonra da "Bu ne diyor lan! Adanalı olduğumu nereden bildi bu ibne!" dedikten sonra, suçlanarak, "Allah'ımı inkâr edeyim, anam avradım olsun, hayatımda böyle birini ne gördüm ne de tanıdım" deyişini ömrüm oldukça unutabileceğimi sanmıyorum. Erol'un savunmasına karşı kül yutmaz havalarda, katıla katıla gülmüş eğlenmiştik.

Sabah, işverenle üçüncü oturumumuzu yapacak olmamız, gece yaşamımıza erken son vermemize neden olmuştu.

4

Oturumlar, sendikamızın genel kurulunun yaklaşması nedeniyle görünüşte yapılıyor gibi. İki taraf da giderayak ciddi tartışmalara girmekten kaçınıyor. Yine de daha önceden planlanmış toplu görüşme takvimi aksatılmıyor. Taraflar arasında, toplamı doksan maddeyi aşan bir önceki sözleşmenin yarısına yakın bölümünde "mutabakat" var. Değiştirilmesine gerek olmayan bu maddelerin ele alınması, genel kurul sonrasına bırakılıyor. Biz temsilciler dışında toplantıya katılanların, her oturum için ek ödenek aldıklarını duyunca anlıyoruz, boşuna gelip gitmelerin nedenini. Sayısı eksilen yine de bizim takım oluyor. Toplusözleşme takviminin tamamlanmasına bir hafta kala, üç temsilci arkadaşımız, Yusuf, Mustafa, Murat, Mersin'e yolcu edildiler.

Biz işyeri temsilcileri, altı kişi de üç kişi de olsak bir etkinliğimizin olmadığını öğrenmiş bulunuyoruz. Yaptığımız en önemli iş, İstanbul'u tanımak oluyor kendi çapımızda.

Taşrada yaşayanlar, İstanbulluları, kendilerinden oldukça farklı yetenekleri olan insanlar gibi görme eğilimindedir nedense? Örgütlenme genel sekreteri Cevdet Selvi ki genel başkan adaylarının en şanslısı, odasına çağırdı beni, bir de çay söyledi. Çayımı içerken yanıma sokularak, "Celal, işin yoksa seninle Üsküdar'a doğru bir gezinti yapalım mı?" diye, soruyor. Nereden bakılırsa bakılsın benim için bir onur bu. Sevinçle kabul ediyorum öneriyi.

Sendikanın demirbaş arabalarından birine atlıyoruz. Yolda, hatta yola çıkmadan, başkanın, beni yanına almasının bir gönül işiyle ilgisi olduğu anlaşılıyor. Nereden bu sonuca vardı bilmiyorum, gönül işlerinde usta olduğum gibi bir izlenimi var başkanın. Yolda anlatıyor benden beklentisini. Birkaç gün önce tanıştıkları bir kız, onu annesiyle tanıştırtıp ilişkiye ciddiyet kazandırmak peşindeymiş. Genel Başkan adayımız kendini balarısı gibi görüyor. O güzel çiçeğe konup, burnunu gerekli derinliklere sokarak balını emecek ve uzaklaşacak. Benden beklediği, arkadaşımın bekâr ve evlenmek için uygun eş arayan biri olduğu izlenimi vermek.

Benzerlerinin en lüksü, dalgaların duvarlarını dövdüğü, Kaptan Çay Bahçesi'nde buluşacaklarmış. Bahçenin çiçeklerle bezeli kapısından girdiğimizde, arkadaşımın en büyük korkusu, bir kez ayaküstü görüştüğü kızı nasıl tanıyabileceğinden kaynaklanıyordu. Çay bahçesi tıklım tıklımdı. Her masada iki kadın oturuyor olsa, bizimkinin içlerinden gözdesini bulup çıkarması olanaksızdı.

Sol köşedeki masada, süslü püslü ama asil ve yukardan bakışlarla çevreyi kolağan eden iki hanım oturuyordu. Arkadaşım kolumdan çekerek sevinçle o yana sürükledi beni. Karşı tarafın da bizim yaşadığımız sorunlarla başının dertte olduğu, bakışlarının liman ışıkları gibi üstümüzden duraksamadan kayıp gitmesinden belli. Burunlarının dibine varıp kendilerini selamlayana değin bizi görmediler. Kızın coşkulu davranışlarına karşın annenin ağırbaşlı duruşu bana, "Anasına bak, kızını al" deyiminin güvenli bir özü olduğunu düşündürdü.

Osmanlı anne, tanışma faslını kısa zamanda geçip sadece gelmemizi, hiç acele etmiyormuş gibi görünerek bir iki dakikada becerdi. Kızı, baygın bakışlarla başkanı süzerken annesi, eğer her şey yolunda giderse nişanı ne zaman yapmayı düşündüğümüzü bile sormaktan kendini alamadı. Yalan söylemekte pek de usta olmadığını görerek sevindiğim başkan, benden yardım bekliyor. Sendika Genel Kurulu'ndan söz edi

yor, en az üç dört ay gözünü açacak, başını kaşıyacak zamanının olamayacağını anlatıyordu. karışık birer dondurma yedikten sonra, "İşimiz var, şimdi kalkmak zorundayız" dememize fırsat vermeyen anne, zengin kalkışıyla şaşırttı bizi.

"Düşünün taşının, büyüklerinle konuşun, kararınızı verince ararsınız" deyip, anne arkasına, kız önüne bakmadan Kaptan Çay Bahçesi'nden ayrıldılar. Yanında olmamanın bir yararı yok gibi görünüyordu. Başkana bunu söyleyince:

"Ne diyorsun arkadaş" dedi "sen olmasan belki de parmağına yüzük takmak için evlerine doğru yanlarında sürükleniyor olacaktım şimdi."

Geceleri evden izin alma sorunu olan başkan, otelde nasıl vakit geçirdiğimizi merak ediyordu. Ona, bilmesini istediğimiz kısmını anlatarak, İstanbul'u tanımaya çalıştığımızı ama bitip tükenmeyen bir kentte bulunduğumuzu yeni anladığımızı söylüyorum. "Size katılmak istiyorum ya evdeki durum bildiğiniz gibi değil. Soluk aldırıyorlar. Hanım bir yandan, çocuklar bir yandan" diye, yakınmaya başlıyor. O akşam Moskova Sirkini seyretmeye gideceğimizi söyleyince, "Bizimkiler çok severler öyle şeyleri, hayır diyeceklerini sanmam ya büroya varınca telefon edip sorayım, hiç olmazsa sirkte bir araya gelelim" diyor.

Çok sevineceğimizi söylüyorum. Geleceğin genel başkanı ile yakın ilişkiler içinde olmayı kim istemez ki?

Akşam, tavanı çelik örgülerle donatılmış koca bir salon, alkışlarla, ısıklarla avaz avaz karşılıyor bizi. Sahnede palyaçolar dolaşüyor, birbirlerine çarpıyor, yıkılıyor, kalkıyor, yeniden tolaşıyorlar. Numaralı yerlerimizi bulmakta hayli zorlanıyoruz. Geleceğin genel başkanı da aramızda. Söylediği gibi ailesi, sirkten söz edince büyük sevinçle katılmışlar ona. Güzel ve bakımlı bir eşi, sevimli iki de kızı var. Onlarla hoş bir aile görüntüsü veriyor. Eşini gördükten sonra, başkanın gözünün dışarda olmasına bir anlam veremiyorum. Düşündüklerimi

Erol'un kulağına fısıldayınca, "Hangimizin gözü dışarda değil? O hiç değilse, sabaha dek kızgın kediler gibi dolaşmıyor Tarla başı sokaklarında bizim gibi" diye, başkana arka çıkıyor.

Başta, eşi ve çocuklarıyla başkan, şube sekreteri ve üç temsilci yana yanayız. Ben, M. Beldek ile Erol'un arasında oturuyorum. Sahnede hareketin başlamasıyla coşum artıyor. Sirklerde, akla hayale gelmedik gösteriler yapıldığını bilmiyor değilim ama ilk kez canlı olarak izlediğim bu sirk, iyice çocuklaşmama neden oluyor. Herkes ağzı açık seyrediyor sahnede olanları ya benim durumum daha başka. Sirk deneyimini çocuklukta yaşamamış bir yetişkin olarak, taşkınlık sayılacak davranışlar içindeyim. Gördüğüm her olağanüstü harekete, olağandışı tepkiler vermekten kendimi alamıyorum. Tepkilerimi, alkışlayarak, ayağa fırlayarak, bağırarak, bazen de Erol'a sarılarak ya da onu itip kakarak gösteriyorum. Sosyalist bir ülkeden, ideolojisine gönül bağladığımız bir yerden gelen bu sirk başarısını, sosyalizmin başarısına bir örnek gibi görüyorum. Erol'un durgun, sakın, kıpırdamadan oturuşu, iyice çileden çıkmama neden oluyor. Sosyalizme inanmıyor, onu yeterince ciddiye almıyormuş gibi geliyor bana. Hop oturup hop kalkmalar da rahatlatmıyor bazen. O zaman, Erol'un sırtına güçlü bir şaplak indirerek coşkumu dışa vurmaya çalışıyorum. Erol, zaman zaman uyarılarda bulunuyorsa da umursadığım yok.

Yüzümde orta şiddette bir tokatın patlamasıyla kendi me gelebiliyorum ancak. Patlak gözlerini gözüme diken Erol bağırıyor:

"Ulan yeter artık Allahsız! Adam gibi oturup seyredemez misin? Burnumdan getirdin be!"

Ağzımı açıp bir çift söz söyleyemiyor, donup kalıyorum.

Arkadaşlar katıla katıla gülüyorlar. Erol, ekipteki en yakın arkadaşım olarak yaptığından pişman oluyor ya iş isten geçmiş, olan olmuş bir kere. Onların yanında bir birimize girmemizden korkan Erol, özür diler gibi gözüme bakıyor. Sesimi çıkarmayınca da kolu-

nu omzuma atıyor tapıklıyor yavaşça. Küsiyorum, bir süre konuşmuyorum Erol'la.

5

Mersin'e yolculuğumuz arkadaşlarla yeniden kaynaşıp yakınlaşmamızı sağladı diyebilirim. Bolu Dağı'ndaki sayısız lokantalardan, başkanın, "Adamım" dediği Piliççi Ramazan'ın yerinde, tereyağda kızarmış piliçlerimizi iştahla yiyoruz. İstanbul'dan buraya değin, topluözeleşme çalışmalarımızla ilgili durumları bir kez daha gözden geçirdik. İleriye dönük planlarımızı yeni bilgiler eşliğinde tartma olanağı bulduk.

Şimdi, karnı tok, sırtı pek, benzersiz orman görüntülerini seyrederken, Piliççi Ramazan'da içtiğimiz birer kadeh aslan sütü sayesinde, daha keyifliyiz.

6

5 Ocak 1978

Büyük sevinç yaşıyorum. Önümdeki sayısız engellerden en güçlüsü yıkıldı, yerle bir oldu. Ecevit Hükümeti, güvenoyu almayı başardı.

Günlerdir hükümetin kurulmasını, halkın içine düşürüldüğü karabasanın bitmesini bekliyorduk. Kendi kavgamız yüzünden, ülkede sürüp giden kargaşa ve bunalımı yeterince izleyememiş olmak beni rahatsız ediyordu. Her gün yinelenen toplumsal olaylar, saldırılar, ölümler, hapishanelerden dışarı yansıyan iç kanatıcı manzaralar.

Milliyetçi Cephe'yi oluşturan partilerin birbirine düşmesi sonucu yıkılan hükümet, toplumun gözünde yasallığını çoktan yitirmişti. En çok korkulan, Milliyetçi Cephe'nin yarattığı çaresizlik, kıyım, soygun ve karşı devrimci gidişin, toplum tarafından kader gibi algılanmasıydı. Ecevit Hükümeti hiçbir şey yapamasa da bu gidişe dur diyebilecekti. Yeni iktidar partisinin, iki dönem gençlik

kolu başkanlığını yapmış bir kimse olarak, davama sahip çıkılacağını da ummak istiyorum.

İniş çıkışlarla, koşup tökezlenmelerle, işçinin en büyük bayramı 1 Mayıs'ın kana bulanmasıyla hiç de iyi anılmayacak bir yılı daha geride bıraktık. İktidar değişikliği ile güzel bir başlangıç yapan yeni yılın, halk için yararlı gelişmelerle sürüp gitmesi en büyük dileğim. Geçen yıl yaşanan 1 Mayıs 1977 olaylarını doğru algılayan herkes, faşizmin, emperyalizmin has aracı olduğunu, acımasızlığını, kanla beslenmek zorunluluğunu, onunla uzlaşmaya çalışmanın büyük ahmaklık olduğunu anlayacaktır.

O günden beri, katliamı kimin ya da kimlerin yaptığı üstünde kafa yoruldu daha çok. Halen birbirini suçlayan sol örgütlerin ağız dalaşının sürüyor olması da ayrı bir saçmalık. Oysa bu bir sonuçtu. Sendikaların ve öteki devrimci güçlerin görevi; suçluları yakalamak değil, bu sonucu sağlayan yabancı ve yerli örgütlenmelerin, çetelerin üstüne gitmek, kirli ilişkilerini ortaya döküp yıkımını sağlamak olmalıydı. Sendikada akşama değin gazete haberlerini okuyor, kendimce yorumlar yapıyor, işyerlerinden gelen arkadaşlarla sohbet ediyorum. Genel kanı, hükümetle birlikte şansımızın da değişebileceği noktasında toplanıyor. Gençlik kolu başkanlığını yaptığım partinin iktidar olması, arkadaşları benden çok sevindiriyor. Bir kez daha, genel müdürün işinin bittiğine, suyunun ısındığına inanıyorlar.

Şube Yönetimi, İstanbul'da yapılacak genel kurula kilitlenmiş durumda. Bir hafta Mersin'de, iki hafta İstanbul'dalar. Yargıtay'ın, davamızı onayladığı haberi işçinin kulağına gittikten sonra, Ak Gübre'de işler bir kere daha karıştı. Hemen işbaşı yapmamı bekleyen üyelerimiz önce sevindiler, sonra yine hüsrana. Fabrikada yükselen tepkileri frenlemek yine bana düştü. Şube Yönetiminin söyleyebileceği bir şey yok çünkü.

Davanın mağduru olarak, "Arkadaşlar, yüze yüze kuyruğuna geldik, şimdi sakın olmak zamanıdır" demek zorunda kaldım.

Darıcı, Civan, Erol, Yıldırım, Ali gibi birçok arkadaş da lanet olsun deyip seslerini kesmek zorunda kaldılar.

7

Zamanla boy ölçüşecek başka bir doğurgan var mıdır acaba? Durup dinlenmeden, acıları, sıkıntıları, kırgınlıkları harmanlayarak geliyor üstümüze. Birinin acısı yeğnilmeden bir başkası gelip oturuyor içinize.

İnsanoğlunun bu denli dayanıklı olduğunu bilmezdim.

Önümüzde iki genel kurul var diye, biliyorduk. Önce şube, sonra merkez genel kurulu. Daha fazlası varmış. Hesapta olmayan bir genel kurul daha çıkıverdi karşımıza. İşletmenin genel kurulu. Genel müdürün yeniden seçilmesini de içeren genel kurul toplantısı. Bu genel kurul, sosyal demokratların yamalı da olsa iktidara gelmesiyle, bulunmaz bir fırsat oluverdi bizim için. Şube Başkanımız, "Ben yaptım oldu" anlayışının eşsiz temsilcisi genel müdürü siyaseten bitirmek, genel kurulda görevden aldırarak için kolları sıvadı.

Savını, içindeki teknik elemanlardan aldığı sağlam bilgiye dayandırıyor, ciddi raporlar haline getiriyordu. Onu tanıyan herkesle görüştü. Yürüttüğü ticari, sosyal tüm işlem ve ilişkileri, elindeki olanaklar ölçüsünde didik didik araştırdı. Örneğin: Adam, işletmeyi faşist militanlarla doldurmuştu. O militanlarla kurduğu baskı, çalışanların moralini bozuyor, üretimin düşmesine neden oluyordu.

Sekreteriyle birlikte, Kızkalesi çevresinde atlattığı bir oto mobil kazası, kaza olmaktan çıkmış, işletme bir yana, Mersin'i sarsan bir dedikodu halini almıştı. Kazada, makam otomobili, içindekilerden çok daha ağır hasara uğramıştı.

Başkan Tepeci'nin bu tavrı, genel merkezdeki arkadaşlarınca, belden aşağı vurmak diye, doğru bulunmadıysa da rakibin uzlaşmazlığı artarak sürdüğü için desteklenmeye bile başladı.

Aslında, hükümet güvenoyu alır almaz, fabrikada oynanan oyunlar, sendikamız tarafından Başbakanlığa bildirilmiş, partinin İl Yönetimi'nin de onayı ile genel müdürün görevden alınması istenmişti. Henüz yanıt alamadığımız bu dilek, işin öyle kolay olmadığını da gösterdi bize. Ecevit Başbakandı ama bakanlarından on ikisi öteki partilerden koparılarak, bin türlü ödünle kurulmuş bir hükümetin başbakanı. İşletmemizin bağlı olduğu Sanayi Bakanı da bu devşirme milletvekillerinden biriydi.

Buna şansızlık denmez de ne denir?

Dün aldığımız bir haberse, hepsine rahmet okutacak cinsten.

Yeni Sanayi Bakanı, genel müdürün, aynı partide birlikte siyaset yaptığı, yakın bir dostuymuş.

Bütün gün bunu tartıştık. Duyduklarımız, özellikle uydurulmuş haberler de olabilirdi. Edindiğimiz bilgiler bizi mutlu etmekten uzak, kuşkularımızı artıracak cinstense de otuz gün önceki durumumuzla kıyaslanınca, yine de kârlı sayılırız.

8

Daha çok, iyimser düşler kurarak beklediğimiz telefon, gece saat on iki sularında çaldı. Şubede en az yirmi kişi vardık. Davaya inanmış yirmi kişi. Bu iş sonuçlanmadan Ankara'dan ayrılmamaya söz veren şube başkanımız, İşletmenin yönetim kurulundaki adamımız aracılığıyla kararı öğrenecek ve hemen bize telefon edecekti. Sızdırılan bilgiler, yönetim kurulundaki dengecinin, giderek lehimize değiştiğini gösteriyordu. Unutmamamız gerekense, yılların politikacısı genel müdürün, eli kolu bağlı görevden alınmayı bekleyecek biri olmadığıydı. Çalışacak, didinecek sendikanın tüm saldırılarını göğüsleyecek, dahası tersine çevirecek güç odaklarını harekete geçirmenin bir yolunu bulacaktı.

Telefonu şube sekreterimiz açtı. Açmasıyla da sigaradan iyice bozulmuş sesiyle öksürükten boğularak bağırmaya başladı, "Sesin çok bozuk geliyor öhö öhö, anlaşılıyor başkan öhö öhö!"

...

"Kazandık mı öhö öhö, anlayamıyorum, biz mi kazandık o mu!?"

Oflayıp pufluyor, soluksuz kalmaktan kızaran yüzü ve dışarı fırlamış kocaman mavi gözleri anlamsızca dolaşüyor üstümüzde.

Yirmi kişi, "Biz kazandık" sözünü duymak için soluğumuu tutmuş bekliyoruz. Duyabildiğimiz yalnız boğuk, önü arkası gelmeyen bir öksürük sesi.

Sonuç alamayacağını anlayan sekreter, almacı masaya bırakıyor öteki odadaki paralel telefonu denemek için çıkıyor. Peşinden biz de oda değiştiriyoruz. Yine bağırıyor, hiçbir şey anlayamadığını söylüyor. İyice canımız sıkılıyor ne edeceğimizi şaşırtıyoruz. Ben yeniden salondaki telefona koşuyorum. Almacı kulağıma götürüyor dinlemeye çalışıyorum. Hışırtilı bir ses ama yine de bir şeyler anlaşılıyor gibi. Telefonu bırakıp A. Özçetin'in bulunduğu odaya koşuyorum.

"Başkan gel, salondaki biraz düzelmiş. Bir şeyler anlamak mümkün galiba."

A. Özçetin, bıçak batırılmış gibi sıcıyor, hiddetleniyor birden. Elindeki almacı fırlatıp atıyor. Öfkeyle üstüme yürüyor. Hangi cesaretle ve yetkiyle telefon dinlemeye kalkıştığımı, yaptığının düpedüz terbiyesizlik olduğunu, iyice azıttığımı haykırıyor. Kendini daha fazla dağıtmasına öksürüğü engel oluyor. Yüzü pancar gibi kızarıyor, boğuluyor. "Öhö öhö öhö..."

Saldırı karşısında neye uğradığıma şaşırdığımı söylemeliyim. Her iki telefon almacı da açık, bekliyoruz bir süre. Kendime gelince ben başlıyorum konuşmaya, ağzıma ne geldiyse söylüyorum. Herkesin içinde bağırarak yapılan, doğrudan benimle ilgili bir konunun benden saklanması ne anlamı olabileceğini, içinde biriktirdiği kini kustuğunu, asıl terbiyesizliği ve saygısızlığı kendinin yaptığını sayıp döküyorum. Arkadaşlar şaşkınlık içinde izliyorlar kavgamızı. Aramızdaki çekişmeyi kıyısından köşesinden bilseler de bu denli keskinleştiğini görerek irkiliyorlar. İşin buraya, patlama noktasına geldiğini, şube sekreterince, başdüşman sayıldığımı ben bile yeni anlıyorum.

Hiçbir sonuç alamadan telefon bağlantısı kesiliyor. Orada bulunanlardan bir iki kişi dışında hepimiz, A. Özçetin'in bunalımda olduğunu, genel müdürün görevden alındığını değil alınmadığını duymak için çırpındığını görüyoruz. Celal İlhan'dan, benden kurulmanın tek yolunun, genel müdürün görevde kalması olduğuna umut bağladığı öylesine açık ki.

Üç dakika sonra tekrar çalan telefondan, kaybeden tarafın bizim taraf olduğunu öğreniyoruz.

Yine onlar kazanıyor.

Şube Başkanı M. Tepeci'nin hazırladığı; bakanlara, Yönetim Kurulu üyelerine, bölge milletvekillerine ulaştırmak için yırttığı dosyalar, parmak ısırtacak belgeler hepsi boşa gidiyor. Duvarları yumruklayan arkadaşları avutmak yine bana düşüyor. Şube sekreterini öksürük nöbetiyle baş başa bırakıp evlerimize gitmek için şubeden ayrılıyor.

Grev yapmadan hiçbir sonuç alamayacağımız bir kez daha kafamıza dank ediyor.

Ankara'dan Mersin'e dönen başkan büyük bir üzüntü içinde gördüm. Tüm çabaları boşa gitmişti. Bu kez İstanbul'a gitmeye hazırlanıyordu. Gitmeden, Silfke'ye geldiğini duyduğu Abdullah Baştürk'le görüşmek istiyormuş. Bana da "onu tanımanı isterim, gelersen iyi olur" dedi. "Çok isterim" dedim. Abdullah Baştürk, son aylarda basında adı sıkça duyulan bir sendikacı. Gazetelerden okuduğuma göre, Devrimci İşçi Sendikası'nın (DİSK) ağır toplarından.

Taşucu'nda bir liman lokantasında buluştuk. Yanına oturmamı istedi Abdullah Bey. Oturdum. Bir ara kulağıma eğilip, "Münip başkan çok gözü kara biri olduğunu söylüyor, doğru mu?" dedi. Ne diyeceğimi şaşırdım. Yanıtlamakta gecikince de "Sendikacılık başka türlü olmaz" dedi. Sıkıntılı bir dönemden geçiyordu sanırım. Gergin ve kararlı görünüyordu. Şube başkanım Münip Tepeci'yle birbirlerini iyi tanıyorlar.

Çok sigara içiyor, dumandan dişleri bıyıkları sararmış.

10

Şube seçimi, tek adaylı ve adayın A. Özçetin olması nedeniyle ilgimizi çekmiyordu. Son günlerde iş çatallaşmaya başladı. Hatırı sayılır bir grup işçi, A. Özçetin'in güven vermediği gerekçesiyle, benim de aday olmamdan söz etmeye başladı. Bu gelişme, Sekreterle aramızdaki gerginliği iyice su yüzüne çıkarmakla kalmadı, işçi arasında bölünme kıpırdanmalarına da neden oldu. Yürüttüğümüz kavga, işçinin birliği sağlanmadan asla başarıya ulaşamaz. Arkadaşlarımız, bu çıkışın ya da söylentinin işverenin gücünü artırırken, bizim tarafa, işçiye büyük zarar vereceğini düşünememiş olmalılar. Sendika içindeki mücadelemiz asıl kavgamızı gölgeleyecekse, o işin içinde kesinlikle yer almayacağımı bilmeleri gerekir. Bir kez fabrikada çalışmıyor olmam aday olabilmemi tartışmalı hale getiriyor. Ayrıca aday olmam ve seçilmem halinde, iki yıla yakın sürdürdüğümüz kavgadan da vazgeçmiş oluyorum. Kafamda, herhangi biçimde ücretli işe kavuşmak, öylece içinde bulunduğum açmazdan kurtulmak gibi bir düşünce hiçbir zaman olmadı ki!

Bir onur mücadelesiydi yaptığımız ve yalnız benim onurum da değildi söz konusu olan. Bunaldığım zamanlar olmadı mı, oldu. Ama o dönemler çok gerilerde kaldı. Şimdi durum çok farklı görünüyor bana. Ortalık iyice karışmadan bu gelişmeye engel olmalı, arkadaşları durdurmalıyım.

11

Aday olmamı isteyen grupla dün bir toplantı yaptık.

Onlara, yaptıklarının çok sakıncalı olduğunu, kaç yapalım derken göz çıkarabileceğimizi söyledim. Şube başkanlığına beni getirmek istiyorlarsa, bu isteklerini iki yıl sonraya ertelemeliydiler. "Öncelikli görevimiz, bu genel müdüre, toplu sözleşmeye ve yasalara uymayı öğretmek olmalı. On sekiz aydır sürdürdüğü hukuksuzluğa son verdirmeli, fabrikada işbaşı yapmam sağlanmalı, tükürdüğünü yalatmalıyız" dedim.

Anlayışla karşıladılar söylediklerimi.

Şube kongresine on beş günden az bir zaman kaldığı için kendilerini köşeye sıkışmış görüyorlardı. Şube Sekreteri A. Özçtin'e duydukları güvensizlik kafalarını iyice karıştırmıştı. Son çözüm olarak, "O zaman senin dışında bir aday bulalım, bizim o adama güvenimiz yok" diye tutturdular. Bunun için yeterli zamanın olmadığını, aday oluşturma, işçiye tanıtma ve benimsetmenin o denli kolay olmadığını söyledim. Şube sekreteri, genel merkezin gücünü arkasına almış, işyerlerinde de hatırı sayılır taraftar edinmişti. Yürüttüğü siyaset, işçinin kavrayabileceği cinsten olmadığı gibi her davranışını yakından izleyen bizleri de şaşırtmıştı. Sola karşı oylarla şube sekreterliğine seçildikten bir yıl sonra, genel merkezdeki ağırlıkları gözeterek, sola kayan, giderek işi TKP'li olmaya değin vardıran bu arkadaştan kurtulmanın kolay olmadığını bilmek gerekiyordu. Şube sekreterliğine nasıl katlandıksa, iki yıl da şube başkanlığına katlanacaktık. Son olarak, "Bu kongrede enerjinizi boşa harcamak yerine, iki yıl sonraki kongrede neler yapmamız gerektiğini, onu başımızdan nasıl atacağımızı şimdiden düşünebilirsiniz" dedim.

Tartışmamız geç saatlere değin sürdü. Gün ola, harman ola diyerek, ayrıldık.

12

Kongrede yaşananları, o konudaki düşüncelerimi yazmak için üç gün bekledim. Biraz durulmaya, kendimi toplamaya ihtiyacım vardı. Başkan M. Tepeci, yapacağı açış konuşmasından sonra, benim konuşmamı istiyordu. Bununla işçiye, bana ve yürüttüğüm mücadeleye verdiği önemi vurgulamış olacaktı.

Birkaç gün önceden etkisi altına girdiğim kongrede yapacağım konuşma, düşündüğümünden fazla germişti beni. Yazmakta hiçbir sorun yaşamadığım halde konuşmakta çok zorlanıyor, aşırı heyecanlanıyordum. Yüzlerce insanın, üstümde odaklanan bakışları altında bir yanlışlık yapıp kendimi küçük düşürme olasılığı, uykularımı kaçırmıştı.

Tam tersi oldu diyebilirim.

Başkan adayının tek olduğu kongreler çekişmesiz, durgun, bir işlemin yerine getirilmesi için yapılmış toplantılar olmaktan öteye geçmez.

Bu kez öyle olmadı.

Kimin seçileceği beklentisinden kaynaklanan gerginlik ve coşkunun yerini, Celal İlhan'ın işe döndürülme kavgasının nasıl sonuçlanacağı, sendikanın ve işçinin onurunun nasıl kurtarılacağı beklentisi almıştı.

Şubeye bağlı en büyük işyerinde, Ak Gübre'de sürüp giden yasa tanımazlık, işverene tepkiyi artırdığı gibi sendikaya güveni de sarsmış görünüyordu. Gerginliğin, sendika yöneticilerine karşı bir tavır olarak, kongre salonuna yansımaması olanaksızdı. Toplantının açılmasıyla önce işveren, sonra, daha yumuşak bir tonda da olsa sendika merkez yöneticileri, savsözlerden paylarına düşeni alma-ya başladılar.

Salonu dolduran işçilerin çoğunluğu, genç ve hareketli görünüyordu. Değişik işyerlerinden gelenler, kendi aralarında gruplar oluşturmuşlardı. Salonun farklı bölümlerinde zaman zaman tartışmalar oluyordu. Sonra içlerinden biri öne çıkıp sakinleştiriyordu tartışmayı. Açılıştan önce salon kendiliğinden dinginleşti. Topluluğun birbiri içinde eridiği görüldü.

O noktada Darıcı ortaya çıktı. Bir orkestra şefi gibi yönetmeye başladı salonu. Darıcı, yalnız inandığını söyleyen insanlara özgü tavırla haykırıyor, topluluk yineliyordu. Beş yüz kişi tek ses tek yürekti.

"Sendika! Düş önümüze, gücümüzü göster!"

"Genel müdür defol! O fabrika bizim!"

"Yasaları tanımayanı biz de tanımıyoruz!"

"Baştemsilci içeri, genel müdür dışarı!"

Şube Başkanı M. Tepeci, kongrenin açılışını yapmak için kürsüye çıkmasaydı, işçinin gürlemesi saatlerce sürebilirdi. Tempo da ses de giderek yükseliyordu çünkü.

Kongreler; işçi sınıfının geleceğinin, insan haklarının, yurt sorunlarının ve siyasi gelişmelerin tartışıldığı, bir bakıma kitlesel eğitiminin yapıldığı alanlar olarak bilinir. Ama bu kongrede durumun biraz farklı geliştiğini görüyorduk. Öteki sorunlar geçici olarak ertelenmiş, tek konu üstünde yoğunlaşmıştı: Ak Gübre'deki yasa tanımazlıktı bu.

Başında ve sonunda benim bulunduğum konu, her şeyin önüne geçmişti. İşçinin attığı savsözler ve salondaki hava da bunu doğruluyordu.

Başkanın konuşmasının da aynı yönde gelişmesi kaçınılmazdı.

Başkan, topluluğu selamladıktan sonra doğrudan fabrika yönetimine vurarak girdi konuya.

Ne sakınma ne sınırlama vardı sözlerinde.

Yaptıklarının bedelini ödetecekti. İşçi de genel müdür de bunun için fazla beklemeyecekti. Fabrikadaki sekiz yüz elli, yurt çapında otuz beş bin üyeye sahip bir sendikayı karşısına alarak daha ne denli ayakta duracağını sanıyordu bu adam. Tutunmaya çalıştığı dalların buz tuttuğunun ayırdında değil miydi? Ülkeyi kanla, korku ve baskıyla yönetebileceğini sanan Milliyetçi Cephe Hükümetinin sonu bu adamı akıllandıramamış mıydı?

O zaman başına geleceklere katlanmak zorundaydı.

Başkan M. Tepeci, kendisini dinleyenlere, özellikle genel merkezde birlikte aday olduğu gurubun üyelerine cesaretini, konuşma yeteneğini, güvenilirliğini kanıtlamak için her zamankinden daha atak görünüyordu.

Sözlerini şöyle tamamladı.

"Desteyiniz ve güveninizle, 27 Nisan'da yapılacak kongrede genel merkez yönetimindeki umut ettiğimiz değişimi gerçekleştirebilirsek, yalnızca Celal İlhan'ı işbaşı yaptırmakla kalmayacağımıza inanmanızı istiyorum. O, altına imza attığı toplu iş sözleşmesini yok sayan, yasa tanımaz genel müdürü de koltuğundan aşağı yuvarlayacağımıza tüm emekçi onurumla söz veriyor, içten saygılarımı sunuyorum değerli dostlarım."

Tüm salon ayaklandı. Alkışlar dakikalarca sürdü. Alkışların sonlanmasını, herkesin yerine oturmasını uzun süre beklemek zorunda kaldık.

Kürsüye çıkma sırası bendeydi.

Başkanı alkışlarken bile, az sonra o kürsüde konuşacağımı aklımdan çıkaramıyordum. Konuşmamı baştan sona yazılı hale getirmemiş, yalnızca başlıkları yazmakla yetinmişim. Deneylerimden başta çok heyecanlandığımı, bir süre sonra açıldığımı biliyordum. Elim, ayağım, sesim titreyerek başlayacak, sonra da coşkulu bir konuşma yapacaktım.

Başkan, "Sağ olun, var olun arkadaşlar, lütfen yerlerinize oturun" dedikten sonra, "Şimdi konuşma sırası, Baştemsilmimiz Celal İlhan arkadaşımızda" diyerek, beni yanına çağırdı. Sarılıp alnımdan öpen başkan, mikrofonu elime verdi. "Hadi Celal, göster kendini" deyip kürsüden indi.

Toplum karşısında konuşuyorsanız, nereden başlayacağınızı, hangi sözcüğü öne düşürmek gerektiğini bilmek çok önemlidir. Buna önceden karar vermek gerekir.

Benim sihirli sözcüğüm, "güveniyorum."

Kürsüde bir süre sessiz bekledim. Karşımdaki görkemli topluluğu içime sindirerek izlemek istiyordum. Heyecandan tüm vücudum titriyordu. Bunu saklamaya gerek görmedim. Çoğunluğu İstanbul'dan gelen ve ön sıralarda oturan konuklar, halime bıyık altından gülüyorlardı sanırım.

"Güveniyorum" diye, başladım söze. "İnsana, işçi arkadaşlarına, örgütüme ve kendime güveniyorum!"

İkinci tümceden sonra bacaklarımdan başlayarak titremenin azaldığını hissettim.

İki yıla yaklaşan işsizliğim süresince, maddi manevi yardımlarını esirgemeyen işçi arkadaşlarıma; ortak doğrularımız için direndiğim sürece, ufak tefek yanlışlarımı görmezden gelen, güçlü desteğini hep arkamda hissettiğim şube başkanı M. Tepeci'ye;

Temsilci arkadaşlarıma; yaşadığı birçok sıkıntıya sessizce katlanma erdemini gösteren eşime teşekkürlerimi sundum. Biri kucağında iki kızımızla eşim, önden ikinci sırada mutluluk ve kuşku dolu gözlerle beni izliyordu. Onunla göz göze gelmem konuşmama renk kattı diyebilirim. Kaçınılmaz olarak şöyle devam ettim, "Şunu herkesin çok iyi bilmesini istiyorum! Benim için eşim ve çocuklarımla geleceği ne ölçüde önemli ise, üstlendiğim bu sorumluluğu onurla taşımak, başarıya ulaştırmak da o derece önemlidir. Her iki sorumluluğumun gereği neyse onu yapmayı, yaşamımın asıl amacı olarak görüyorum. Yıkılıp gitmesinden büyük mutluluk duyduğumuz, sözde Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin yasa tanımazlığı yüzünden umutsuzluğa düştüğüm zamanlar olmuştur. Ancak, sizlerin bu coşkusunu ve desteğini arkamda gördükten sonra, hiçbir gücün beni umutsuzluğa ve yılgınlığa düşüremeyeceğini bilmenizi isterim."

Coşkulu alkışların ardı arkası gelmiyordu. Gözüm sık sık eşime ve çocuklarıma kayıyordu. Eşimin ve dört yaşındaki kızımın da alkışlayanlar arasında olması büyük gurur veriyordu bana. Devam ettim.

"Değerli arkadaşlarım, Bu bir sınavdır. Ama hepimiz için bir sınav.

Mücadelenin, ancak birlikte yapılabilirliğini, örgütsel bağlarımızın canlı tutulması gerektiğini, karşı tarafın bizi şaşırtmak için dedikodular üretebileceğini hep bu sınavla öğreneceğiz. Sınavda başarısız olmak gibi bir olasılığı asla düşünmüyorum. Sizin düşünmenizi de istemiyorum!

İnanın, zaferimiz çok yakındır. Hepinize ailelerinizle mutlu bir gelecek diliyor, yarınların bizim olduğuna güvenimi yineliyor, gözlerinizden öpüyorum."

Ayakta alkışlandım.

Kürsünün önünde, salonun karşısında yine Darıcı:

"Celal İlhan içeri, genel müdür dışarı."

"Yasaları tanımayan biz de tanımıyoruz."

"Sendika düş önümüze, gücümüzü göster." Yorulana değin sürüyor savsözler.

Benden sonra kürsüye, şube başkanlığının tek adayı geliyor.

Keskin solculuğunu daha söze başlarken belli ediyor.

"Kimsenin, bileğini bükemeyeceğine bir kez daha inandığım işçi sınıfının önünde, tüm ideolojik bilincim ve saygılarımla eğiliyorum. Yöremizde olup bitenlere, işçi sınıfının politik, ideolojik yaklaşımlarından bağımsız bakmaya kalkışırsak, hiçbir şeyi doğru düzgün göremeyiz. Hiçbirimizin çıkarı işçi sınıfının çıkarının önüne konamaz ve konmamalıdır! Bireysellik, sınıf mücadelesinin zaafa uğramasına, hedefin ıskalanmasına, belki de yolumuzu şaşırmamıza neden olacaktır.

İşte bu yüksek bilinç düzeyinde sürüp giden dehşetli(!), ideolojik bir konuşma. İnsana, *sonradan imam olan camiyi yıkar ses ile sonradan hanım olan hamamı yıkar tas ile*, halk deyişini anımsatıyor. Şube Başkanı adayımızın iki yıl önceki siyasal çizgisini bilmeyenler, bu konuşmasıyla onu, bin türlü deneyden geçmiş, hayatını işçi sınıfına adanmış bir devrimci olarak görmüşlerdir sanırım. Geçmişini bilenlerse, "bre, bre, bre" demekten kendilerini alamamışlardır eminim.

A. Özçetin'in öncelikleri arasında; ne işçinin günden güne kötüleşen sağlık sorunları ne o sorunların giderilmesi için uğraş veren ve işinden olan baştemsilcinin işe döndürülmesi ne de işçinin ayaklar altına alınan onurunun kurtarılması vardı.

Keskin solcu olduğunu göstermek için günün modasına uygun bir söylem yakalamış, 'işçi sınıfı ideolojisi' diyor, başka şey demiyor. Aslında, olumlu yönde değişim içinde olduğunu, tutucu görüşlerinden kurtulmak için büyük çaba harcadığını, arkadaşlarımla çoğunun aksine bu konuda içten bile olabileceğini düşünenlerdenim. Böyle keskin tavırlar koymasını, dönüşümünü içselleştirememesiyle, kafasında oluşan açığı kapatmak için, sıkı solcu görünme hevesine kapılmasıyla açıklamaya çalışıyorum.

Şöyle bitiriyor konuşmasını:

"İşçi sınıfının ideolojisi, biz doğmadan nasıl var idiye, bizimle birlikte yine var ve sömürü devam ettikçe de varlığını sürdürecektir. Bizim görevimiz, emeğin sömürüsüne karşı savaşımızı ve sesimizi yükseltmektir.

Yarınların gerçek sahibi siz yürekli dostlarımı, en devrimci duygularla selamlıyorum."

Alkışlar, alkışlar.

Boy göstermek için şube kongrelerini asla kaçırmayan genel başkanın varlığından yoksun yaptık kongremizi. En baştaki adam olarak, kazandığımız yargı kararını uygulatamadığı, işverene söz geçiremediği için bölgedeki ağırlığını tümüyle yitirmiş, aramızda bulunmaya o nedenle cesaret edememişti. Geçmişte, işçi sınıfı için önemli savaşımalar verdiği bilinen genel başkanın adı, ülkenin önde gelen sendikacıları arasında anılıyordu. Son zamanların genel başkanı ise gürleyen ama bir damla yağmur bırakmayan bulutlar gibiydi. Dolgun aylıkla ve konfor içinde, başkanlık koltuğunda rakipsiz oturmanın, onu getirdiği yer işte burasıydı. Birlikte imzaladığı toplu iş sözleşmesini çiğneyerek, baştemsilcisini kapı dışarı eden bir genel müdürle, boğazın "süper lüks" balık lokantalarında kadeh kaldırmakta sakınca görmüyordu.

İ. Topkar, kaybedeceğini bildiği halde, dövüşerek çekilme yolunu seçmiş olmalı. O nedenle, alkışlanacağından emin olmadığı toplantılara katılmıyor, kendini fazla da yormak istemiyor sanırım. Yine de usta bir manevrayla, rakiplerini saf dışı etmesinden korkuyor, karşısındaki adaylardan birinin, öteki için çekilmesini istiyoruz. Henüz böyle bir sonuç elde edilebilmiş değil. Art arda kürsüye çıkan iki genel başkan adayı da güzel konuştular.

Şube Başkanlığına aday A. Özçetin'in aksine, benim durumumu sendikanın en önemli sorunu olarak görüyorlardı. Seçildiklerinde, ilk onu ele alacaklarını ve kesinlikle üstesinden geleceklerini söylediler.

Seçimler beklendiği gibi sonuçlandı. Ne mutlu bize ki Şimdi, kendini işi sınıfının ideolojisine adanmış, devrimci, sosyalist hatta komünist bir Şube başkanımız(!) var.

Şu an en büyük kaygım, merkez yönetimine aday olduğu için Şube başkanlığından vazgeçen, eski Şube başkanımız M. Tepeci'nin umduğu yere seçilememesi. Bu olasılık zayıf olsa da rahatsız ediyor beni.

Merkez seçimleri sonuçlanana değin kaygılarım sürecektir.

13

Yeni Şube başkanımızla, dört işyeri temsilcisi bir haftadır İstanbul'dayız. Genel Kurulu izlemek için gelmiştik.

16. Genel Kurul, Cevdet Selvi ve listesinin zaferiyle sonuçlandı. Kısacası biz kazandık...

Eski kurdu; onurluklarıyla baş başa, uzun sendikal mücadelelerini anarak, huzur içinde yaşamını sürdürmek üzere evine gönderirken, adaylardan, başkan olmasını daha çok istediğimizin seçilmesiyle de ayrıca mutlu olduk.

Yeni yönetim, genel kurultan sonra hemen toplanıp görev bölümünü yaparak işe başladı. Eski Mersin Őubesi başkanı M. Tepeci saymanlığa, eski İstanbul Şube başkanı Adem Yılmaz da genel sekreterliğe getirildi. Bu sonuç, tam istediğimiz gibiydi. Son durumu bir kez daha gözden geçirmek için Mersin'e dönüşümüzü ertelemiŐtik. Sanıyorum yeni yönetim ilk toplantısını bizim için yaptı.

Herkes coşku doluydu. İlk konuşan acar Genel Başkan Cevdet Selvi oldu.

Konuşmaya, bizi neden alıkoyduğunu söyleyerek başladı. Mersin'e gitsek bile en geç bir hafta sonra, İstanbul'a dönmemiz gerekecekti. İŞverenden son bir görüşme istemiŐlerdi. İŞi daha fazla sürüncemede bırakmak istemiyorlardı. Yeterince oyalanmışlardı çünkü. Ya Baştemsilci işbaşı yapacak ya da hemen grev kararı alınacaktı. Hükümet grevi erteleyebilir, süreci uzatabilirdi. Başkan

sözünü bitirince, İstanbul şube başkanıyken de bizimle yakından ilgilenen, yeni idari genel sekreterimiz A. Yılmaz konuştu.

Örgütte, sözüne en çok güvendiğimiz adamdı. Kısaydı konuşması.

"Yarın işverenle bir toplantı yapacağız. Genel başkanımızın dediği gibi ya hemen işbaşı ya grev kararı. Başka seçenek yok" dedi. Yeni genel sayman M. Tepeci, soruna gösterdikleri yakın ilgiden dolayı –onun şubesinde ve onun başkanlığı döneminde gelişmiş bir sorun olduğu için teşekkür etti. Grevin ilan edilmesiyle, üstünden büyük bir yükün kalmış olacağını söyledi. Dava, haklı bir davaydı. Kesin başarıyla sonuçlanması gerekiyordu.

Yeni şube başkanımız A. Özçetin'in, susma hakkını kullandığı toplantıyı göğsümüz kabarak, birbirimize sarılarak tamamladık.

14

İşveren sendikasıyla yapılan görüşmeye biz temsilciler katılmadık bu kez. Sendikada, dönüşünü heyecanla beklediğimiz Genel Sekreter Adem Yılmaz başkanlığındaki heyet, gidişinden yarım saat gibi kısa bir süre sonra, neşe içinde döndü. Karşı tarafın nasıl mosmor olduğunu anlatıyor, keyifle gülüşüyorlardı. Yeniden sarılmalar, yeniden öpüşmeler.

Hemen yazıldı grev kararı.

Mürekkebi kurumamış kararı, Erol'un cebine koyan yeni şube başkanımızın bile yüzü gülüyordu. Benim ve öteki temsilci arkadaşlarınsa sevincine diyecek yoktu.

Sonuç olağanüstü güzeldi. "Bu iş bitti" diyorduk, hep bir ağızdan. Genel müdürün daha fazla direktmesi, akıldışı bir davranış olurdu. Direktmeye kalkarsa koltuğundan olacağı, hükümetin grev yapılmasını asla göze alamayacağını düşünüyorduk.

İstanbul'dan artık gönül rahatlığıyla ayrılabilirdik.

Boğaz köprüsünden Anadolu yakasına doğru yol alırken, neşemize diyecek yoktu. İstanbul'a, bu eğlence ve aşk kentine doyamamış, tadını çıkaramamıştık ama yine de mutluyduk. Şube

Başkanımız Özçetin bile yumuşamış, günün birinde kendisine rakip olabileceğim kaygılarından arınmış gibiydi, kaynayıp karışıyor bize.

Otobüsle gelmiş, şubenin demirbaş arabasıyla dönüyorduk. İstanbul'u tümüyle arkamızda bırakmamız neredeyse bir saatimizi aldı. Kaptanlığımızı da üstlenmiş Şube Başkanı A. Özçetin'in, kimi zaman motoru sonuna değin zorlaması, aşırı hız yapması, özellikle Erol'un itirazlarına neden oluyordu.

Evimize varıp, eş ve çocuklarımızla kazandığımız zaferi kutlamak, başarımızın tadını çıkarmak istiyorduk. "Benim derdim de o" diyordu, başkan. Hız yapması için gösterdiği en önemli gereksesi tavşanı yatağında yakalamaktı(!) Yaş ortalamamız otuzlarda olunca, evde bizi bekleyen sıcak yatak oyunlarının çekim alanından kurtaramıyorduk kendimizi. Eğer beklemediğimiz bir engelle karşılaşır yolumuz uzamazsa, sabah saat altı sularında evlerimize ulaşabilecektik. Dalıp giden birimizi bir başka arkadaşımız dürtükleyerek uyandırıyor.

Daldan dala konarak sürdürüyorduk muhabbeti.

O güne değin yaptığımız yolculukların en güzeliydi bu yolculuk. Türkülerle, şarkılarla nasıl geçtiğini anlayamadığımız, su içmi zamanda tükettiğimiz, bin kilometrelik İstanbul Mersin yolculuğunu hiçbirimizin untabileceğini sanmıyorum.

15

İşçinin hak mücadelesinin önünde ne çok engeller varmış Allahım.

Birini aşıyoruz, ötekini çıkarıyorlar önümüze. Sevincimiz 'kurşağımda' kaldı yine. Daha grev kararını fabrikanın kapısına asmadan, hükümet tarafından otuz gün süreyle ertelendiği haberi aldık. Hükümetin bizden yana tavır alacağı, genel müdürün gözünün yaşına bakılmayacağı ve suyunun ısındığına dair söylediklerimizin hepsi boşa çıktı.

Genel merkezden, erteleme kararını bildiren haber gel diğinde, bir grup arkadaşla şubede oturuyorduk. Telefondan aldığı haberi hiç duraksamadan ileten şube başkanı, hoşnutluğunu saklamaya gerek görmeden, "Erteleme" dedi. Üzölüp pörsümemizi, şaşkınlığımızı keyifle izlediğini düşünmekten kendimi alamadım.

"Grev yapmayı öyle kolay mı sanıyorsunuz, bu daha bir başlangıç, bundan sonra iki ay erteleme hakkı daha var Hükümetin" diye, mutsuzluğumuzu çoğaltmaktan da çekinmedi.

"Allah kahretsin bu yasaları çıkaranları, bizden yana işleyen hiçbir yasa yokmuş demek!" diye, duvarları yumruklayan yumruklayana.

Ürettiğimiz ürünün niteliğine bakınca, grevimizin ertelenmesi akıl alır şey değil. Grev ertelemeleri, yurt savunmasını zaafa uğratacak ya da toplum sağlığını tehdit edecek nedenlere dayandırılmak zorundaydı. Gübre üretiminin yurt savunmasına ne zararı olabilirdi, toplum sağlığı yönünden nasıl bir gerekçe oluşturmaktaydı? Bunu anlayamadık.

Şube Başkanımızın, o keskin devrimcinin, konuşurken mangalda kül bırakmayan sosyalistin yerinde; karşımıza çıkarılan her engeli, Allah'ın emri gibi algılayan, gösterdiğimiz sert tepkilere kıs kıs gülebilen biri vardı.

Geleceğe yönelik koltuk hesapları yüzünden asıl görevinin, üyelerinin, sendikasına en yüksek düzeyde güven duymalarını sağlamak olduğunu unutmuş görünüyordu. Bu savaşında hep önde ve en yakınımnda yer alan Civan'ın, "Sağ ol başkan, çok rahatlattın bizi" diye, takılmasına verdiği yanıt, gelecek için nasıl karamsar ve dikkatli olmam gerektiğini yeniden düşündürdü bana.

"Akıllı olmamız gerek arkadaş" diyordu, Civan'a bakarak, "Grev yapmanın ne demek olduğunu, maddi, manevi güçlklelerini bilmiyorsunuz, düğün bayram sanıyorsunuz grevi." Bu söze karşı bir şey söyleyemezsem çatlayabilirim diye düşünürken yine Civan'ın "Bize, grevin; işçiler için hem okul hem bayram, sendikalar için düğümü çözecek son vuruş olduğunu söylediniz hep. Ne

abuk unuttunuz başkan?" demesiyle tüy gibi yeğnildim. Bu söze karşı verecek bir yanıt bulamayan başkan, "Ama her şeyin bir mantığı, bir zamanı vardır" diyerek, konuyu kapattı.

Yarın sabah dağıtacağı bildiriyle, hükümetin grevi otuz gün er-telediğini duyuracağını söyledi. Bu duruma üzüldüğünü gösteren hiçbir belirti yoktu yüzünde.

16

Evde durum biraz karışık. Akgün, kardeşinin ilgi odağı ol-masına karşı hırçınlığını artırarak, kök sktryor bize. Artık emeklemeye son verip, sehpalara tutunarak yürümeye çalışan kardeşini vurup vurup yere düşürüyor. Sevecenlikle de sertlikle de durduramıyoruz onu. Ruh sağlığının bozulmasından korkar ol-duk. Kabızlık çekiyor şimdi. işini yapamadığı zaman, kafesinde o baştan ötekine koşan tilkiler gibi koşturuyor salonda. Gittiğimiz doktor, "Vereceğim ilaçlar sorunu tam olarak ortadan kaldırmaz. Uzun bir süre anlayışlı, sevecen ve sabırlı olmanız gerekiyor" diye uyardı bizi.

Asıl ile çeken annesi. Ben sıkıldım mı işim var deyip atıyorum kendimi dışarı.

17

Grevimiz ertelendi ama işverenle görüşmeler sürüyor. İstanbul'da, Ankara'da çeşitli düzeylerde anlaşıma ortamı aranıyor. alışmaları yürüten genel merkez yönetimi, ancak önemli eşikler-de bizi, işyeri temsilcilerini çağırıyor ne düşündüğümüzü öğren-mek için. Başta genel başkan olmak üzere, kimi merkez yönetici-lerimizin; şube başkanı A. Özçetin'in yönlendirmesiyle bize, daha doğrusu bana iyi duygular beslemekten giderek uzaklaştıklarını düşünüyor, huzursuz oluyorum.

Hep yanımızda ve davaya inanmış eski şube başkanımız M. Tepeci, merkez yönetiminde yer almamış olsaydı, başımıza ne-

ler gelirdi, düşünmek bile istemiyorum. Kulağımıza gelen abuk sabuk söylentiler içimizi daraltıyor, işyeri temsilcileri olarak biri dışında birbirimize daha sıkı sarılmamıza neden oluyor.

18

Bir ay nasıl da çabuk geçti.

Şimdi, grevimizin iki ay süresince, görüşmelerin ve anlaşma yolları

Önümüzdeki iki ay süresince, görüşmelerin ve anlaşma yolları aramanın giderek yoğunlaşacağını sanıyorum. Uzlaştırma ya da Yüksek Hakem Kurulu devreye girecek. Bağlayıcılığı olmayan, gayri resmi kurullar bunlar. Sözleşmemizde, arabulucu ya da Hakem yerine, devletin kurduğu ve uzun süredir hizmet veren, Yüksek Hakem Kurulu'nu benimsemiş sendikamız. Kurul, olağan koşullarda toplanır, karar verirse, sendika ve işveren karara uymak zorunda kalıyor. Bu uygulama, grev yasağı olan işyerlerinde geçerlidir. Bizim işyerimizde böyle bir yasak olmadığı için Yüksek Hakem'in vereceği karara uymak ya da uymamak hakkımız var.

Tüm bu kurullarda görev alan yüksek bürokratlar; Yargıtay'ca onanmış, işe dönme hakkımızı uygulamayan; bu nedenle toplu sözleşmenin sürüncemede kalmasına neden olan genel müdüre, "Sayın genel müdür, işyerinizde yetkili sendikanın baştemsalcisi mahkeme kararıyla haklı çıkmış, onu işe başlatmanız gerekir, neden başlatmıyorsunuz?" diyebiliyor mu?

Hayır, diyemiyor.

O zaman tüm bu çalışmaların boşuna olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum.

Bu uzayıp giden süreçte, şube başkanımızın rakip olarak gördüğü beni, sendika üst yönetiminin gözünden düşürerek yalnız bırakma çabalarının sonuç vermesinden korkuyorum. Öte yandan, işçinin her gün arttırarak sürdürdüğü destek yanında, hem merkez hem de şube yönetiminde, yürüttüğüm mücadelenin haklılığına inanan dostlarımla bulunması, direnmemi kolaylaştırıyor, yüreğime su serpiyor.

Şube yönetim kuruluna seçildiği halde işini bırakmayan, sendikacı söylemiyle, "profesyonel" olmayı reddeden Yusuf Akışık'ın İstanbul dönüşü anlattıkları, gözümüzü yeniden açtı. Söylediklerine bakılırsa, genel merkezde hava iyice aleyhimize dönmüş durumdaydı.

"Neden, ne yapmışız da bizden yüz çevirmişler" diye, sıkıştırdığımızda, akla fikre gelmeyecek dedikodulardan söz etti. Önüne gelene, genel merkez yönetimini karalıyor, grev yapmaktan kaçındıklarını söylüyormuşum. İstanbul'da, büyük bir ilaç fabrikasında üç ay süren ve birkaç ay önce sonuçlanan grevde, işçiye hak ettiği ödeneğin yarısını verdiklerini yayıyormuşum. Aynı uygulamayı, daha önce İzmir'de de yapmışlarım. Bu yaptıklarım, sendikadan atılmamı gerektirecek suçlardan sayılıyormuş.

Dilime sahip olmalı, uluorta konuşmamalıymışım.

Ne İstanbul'daki ilaç fabrikası grevinden haberim var, ne greve çıkan işçilere kaç lira ödenek verildiğinden. Be insafsızlar, ben kendi sorunumu, baştemsilcisi olduğum 850 işçinin sorununu çözdüm de başkalarının, hem de İstanbul'daki işyerlerinin sorunu mu kaldı? Ne aşagılık uydurmalar bunlar? Genel merkezdeki yetkililer bu saçmalıkları nasıl ciddiye alıyor da üstünde konuşabiliyor, haber yollayabiliyorlar.

İstanbul'a gitmeli, orada neler olup bittiğini kendi gözlerimle görmeli, kulaklarımınla duymalıyım.

Şube Genel Kurulu'ndan sonra işler iyice karıştı, daha da karışacağı benziyor. Eskiden yalnız işverenle savaşıyorduk, şimdi, işletme yönetimine karşı yanımızda yer alması gereken şube başkanının, bizi yıpratmaya yönelik yanlış hesaplarıyla uğraşmak zorundayız bir de.

Hızlı dönüşümünün, solcu karşıtlığından kısa zamanda TKP militanlığına savrulmanın acı sonuçları bu yaşadıklarımız. İki yıl sonra, koltuğunu elinden alabileceğini düşündüğü bir arkadaşını, yoldaşını; haklılığına, verdiği onur mücadelesine, gösterdiği özve-

rinin büyüklüğüne aldırmadan, yıpratmak için her yolu deneyen bir sendikacı. Bana en büyük acıyı verense, A. Özçetin'in karalamalarına inanmış gibi görünen, kimi genel merkez yöneticilerinin de bulunuyor olması.

Tüm bu gelişmeler, 'mücadele edeceksen yalnız kendine güvenmelisin' dedirtiyorsa da ben, daha çok onlar için kavga verdiğim insanları yanıma almadan, yapabileceğim bir şeyin olamadığını da görebiliyorum.

Eski şube başkanımız M. Tepeci, "Celal, sendikacılıkta tutunmak, başarılı olmak istiyorsan sesli düşünme huyundan vazgeçeceksin" diye, sık sık uyarırdı. Ben de "Kendimi kontrol etmeye çalışıyorum ama başka türlü sü elimden gelmiyor başkanım" diye, yanıtlardım.

Bir buçuk yılı aşan bir süredir, işyerine sokulmayan bir baştemsilci olarak, işçi arkadaşlarımla her türlü yardımlaşmayı sürdürabiliyorum ama yeni şube başkanımızla doğru düzgün konuşmayı başaramış değilim. İki yıllık bir süreyi kapsayan gözlemlerim, onun, sırtını bir yerlere dayamadan kıpırdamayı göze alamayan biri olduğu noktasında birleşiyor. Kafamdan geçenleri saklama konusundaki başarısızlığım, karşıma aldığım kimselerin vaktinden önce uyanmalarına ve bana karşı planlar yapmalarına olanak sağlıyor. Sekreterlik döneminden beri, Baştemsilci olmama sıcak bakmayan, işyerindeki sendikal çalışmalarımı, aşırı ya da gereksiz bularak sinsice baltalamaya çalışan, işten atılmamı maceracılığıma bağlayan bir şube başkanıyla nasıl anlaşabilirim ki? Aslında ne şube başkanının beni, ne de benim onu sevmem gerekiyordu. Aynı gemide yolculuk ettiğimizi, birbirimize muhtaç olduğumuzu ve çekişmemizin yalnız bize zarar vermekle kalmayacağını bilmemiz ve bunun gereğini yapmamızdı olması gereken.

İşten atılmamın nedeni açıldı ve yasal olarak haklılığım da kanıtlanmıştı. Bunu en iyi bilenlerden biriydi kendisi.

Yaşananların yanlışlık neresindeydi, sorumluluk anlayışımızın gereğini yerine getirmenin, "maceracılıkla" ne ilgisi vardı?

Önümüzdeki günlerde işler kızışınca, çok sorunlar yaşayacağız sanıyorum.

19

Gün gün sona yaklaşıyoruz. Grevimizin ikinci ertelenmesinin de ortalarına geldik. Henüz bir anlaşma sağlanamadı. Sözleşmenin bitirilmesini sabırsızlıkla bekleyen işçi gibi biz de sıkıntılı bir bekleyiş içindeyiz.

Dedikodulardan iyice bunaldığım bir sırada, kalabalık bir grupla İstanbul'a çağırılmamız, hem sevindirdi hem de korkuttu beni. Genel merkezin, "Yeter bize çektiirdiğin arkadaş, senin yüzünden sendikanın hırpalanacağı bir grev macerasına girmek istemiyoruz! İşveren, hak ettiğin tazminatın iki katını vermeye hazır. Al tazminatını, artık bizi rahat bırak" demesinden korkuyorum. Bu korku çok dayanaksız bir korku da sayılmaz. Daha önce benzeri öneriler, şakayla da olsa karşımıza çıkarılmış, temsilci arkadaşlarla tek vücut karşı çıkmamız sonunda, gündemden düşmüştü. Sona yaklaştığımız şu günlerde, hatırı sayılır bir tazminatı, parlak renklerle sarmalayıp yeniden önümüze sürmeleri olmayacak şey değildi. İstanbul'a, şube başkanının yanında, iki yönetim kurulu üyesi ve benimle birlikte üç de temsilci çağırılmışlardı. Çağrılan ekibin sayısı ve niteliği, zor kararlarla karşı karşıya geleceğimizi gösteriyordu. Altı temsilci arasından İstanbul'a gidecek üç kişiyi seçmekte zorlanınca, bazı sıkıntıları göze alarak hep birlikte gitmeye karar verdik. Merkez yönetiminin, bu tutumumuzu eleştireceğini ve bizi aklına eseni yapmakla suçlayacağını biliyorduk. O nedenle, fazladan gelen arkadaşlarımızın sendikaya yük olmaması için yol ve öteki giderlerini, gerekirse cebimizden ödeyecektik.

Kendi adıma çok kararlıyım. Biri dışında, temsilci arkadaşlarımda benim gibi düşündüklerini biliyordum. Hakkımda uyduurulmuş tüm dedikoduların yanıtını verecek, ortaya atana da bunun hesabını soracaktım.

Öğleden sonra saat ikide genel merkezde, yeşil çuha kaplı uzun toplantı masasında yerimizi aldık. Son anda, önemli bir nedenden dolayı(!) şube başkanımızın toplantıya katılamayacağını öğrenince pek şaşırmadım.

Masanın bir yanında, şube başkanlarından yoksun iki şube yöneticisi ve biz altı işyeri temsilcisi sıralanmıştık. Karşımızda ise Genel Başkan Selvi, Genel Sekreter Yılmaz, Genel Sayman Tepeci ve genel örgütlenme sekreteri yer almıştı.

Böyle toplantılarda, taşradan gelmiş konukların sıkılganlıklarını aşabilmeleri, rahatlayabilmeleri için ev sahipleri neşeli, esprili ve güler yüzlü davranırlar. Doğal olarak, sıcak bir ortamın yaratılmasından en çok genel başkan sorumludur.

Şakadan, espriden hoşlanan o ısıltılı adam, bu kez hiç de öyle görünmüyordu.

Daha altı ay önce, yarım kalmış bir hovardalık girişiminde, durumu düzeltmek için benden yardım isteyen genel başkan, son derece ciddi pozlar içindeydi. Haddimizi bildirmeye karar vermiş bir hali vardı.

Soğuk ve sert bir sesle, "Arkadaşlar hoş geldiniz" diye, başladı söze.

"Hatırlarsanız, genel kurul sonrası sizlerle bir araya gelmiş, yüzlerce işimizin arasında ilk yapacağımız işin sizinki olduğunu söylemiştik. Bu sözümüzü yerine getirip, fabrikanızın işvereni ile görüşmüş, onlara, "Baştemsilcimizi ne zaman işbaşı yaptırıyorsunuz" diye, bir soru sormuş, net yanıt alamayınca da toplantıyı terk edip grev kararımızı almıştık. Öyle mi arkadaşlar?" Sözcüklerin üstüne basarak ve gözlerimizin içine bakarak yöneltilen bu soruyu hep birlikte "Öyle başkan" diye, yanıtladık.

"Bu konuda bir kuşkusu olan var mı aranızda?" diye gürleyen başkanın gözleri, yanıtını yalnız benim gözlerimde arıyordu bu kez.

"Hayır, hiçbir kuşkumuz yok" dedim.

"O zaman eğri oturup doğru konuşalım." Başkan epeyce bir süre susup düşünüyor. Derin bir soluk aldıktan sonra, nereden başlayacağına karar vermiş bir insanın dinginliği ve kararlılığı içinde yeniden başlıyor.

"Bilmeniz gereken bir şey var" diyor ve yine gözleri bende soluklanıyor.

"Bu sendikanın kökü 1950 yılına değin uzar. Çeyrek asrı geçen bu süre içinde temsil ettiği kitleye oyun oynadığı, üyelerinin, temiz bağıllık duygularını istismar ettiği görülmemiştir. Yüzlerce greve imza atmayı, grevdeki üyelerinin hakkını kuruluşuna dek ödemeyi ve onlarla birlikte büyük zaferlere koşmayı bilmiştir. Bu şanlı geçmişe leke sürecek her türlü davranıştan, azami ölçüde kaçınmamız gerekir. Hiç kimse, buna ben ve arkadaşlarımı da katıyorum, kendimize olduğumuzdan farklı bir değer biçmeyelim ve gereksiz havalara kapılmayalım." Başkan bu sözleri söylerken, gözlerinin bana teğet geçtiğini, daha çok kendi arkadaşları, merkez ve şube yöneticileri üstünde dolaştığını hissediyorum.

"Bu davada bir nefer, hatta bir noktadan büyük olduğumuzu düşünürsek yanlış yapmış oluruz. Onun için hepimizin kendimizi iyi ölçmemiz ve ağırlığımızın ne olduğunu bilmemizde yarar vardır. Gerçekçi ve hak bilir olacak, ne pahasına olursa olsun sendikamızın yıpranmasına ve gereksiz kayıplara uğramasına göz yummayacağız. Bunun böyle bilinmesinde büyük yarar olduğu kanaatindeyim." Bir kez daha soluklandıktan ve kartal bakışlarını üstümüzde şöyle bir dolaştırdıktan sonra, alacağı sonuçtan emin olmadığı toplantının asıl amacına yöneliyor.

"Art arda iki kez ertelenen grevimizin üçüncü kez ertelenmesi söz konusu değildir. Şunu iyi biliniz ki verdiğiniz mücadele, her türlü iniş çıkışına karşın, Türkiye işçi hareketi içinde önemli bir yer tutacaktır. Unutulmaması gereken başka bir noktaysa, kavgayı dışında bırakmayı bilmek, daha çoğunu alalım derken elde ettiğiniz kazanımları da yitirmek durumuna düşmemektir. İçinde bulundu-

ğumuz durum bunu çok iyi düşünmemizi gerektiriyor. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmayalım. Ak Gübre'nin genel müdürüyle yürüttüğümüz mücadelenin başarıya ulaşması, sorularımıza vereceğiniz yanıtların akılcı ve gerçekçi olmasıyla yakından ilgilidir. O nedenle iyi düşünerek, doğru hesaplar yaparak, kişilerin değil toplumun çıkarını öne alarak konuşmanızı istiyorum."

Bizi, evet ya da hayır demekte zorlanacağımız bir ikilemle bunaltmaya hazırlandığı o denli açık ki.

"Genel yönetim olarak sorumuz şu" diye, sürdürdü konuşmasını.

"Genel müdür, istediğimiz maddi ve yönetsel taleplerimizi yaklaşık olarak karşılar, ancak baştemsilci arkadaşımızın işe dönüşünü kabul etmezse, işçiler bu nedenle yapılacak bir greve gider mi gitmez mi? Açık ve net yanıt istiyorum!"

Karşısında oturan şube yönetim kurulu üyesine, "Sizden başlayalım Nejat Bey" diyor.

Nejat Bey, sorunun, belki de daha önce konuşup kararlaştırılmış yanıtını; utandığını, ezilip büzüldüğünü belli etmemeye çalışarak, tek sözcükle verme yolunu seçiyor.

"Gitmez sayın genel başkanım."

Genel Başkanın gergin yüzünü serin, rahatlatan bir yel yalayıp geçiyor. Öteki genellere bakarak, şöyle bir kıpırdıyor oturduğu yerde. Biraz kuşkulu, ikinci şube yöneticisine dönüyor.

"Yusuf Bey, siz ne diyorsunuz bu konuda?"

Duraksamadan konuşuyor Yusuf Akışık, "Bal gibi gider, sayın genel başkanım! Neden gitmesin? Celal İlhan hırsızlık mı yaptı, yoksa işyerine bilerek ve isteyerek zarar mı verdi? Bir baştemsilci, işçinin sağlık sorunlarıyla ilgilenmeyecek de neyle ilgilenecekti? O atıldıktan sonra en az on kişi, kalitesiz maskeler yüzünden zehirlenip hastanelik oldu. Ben gider diyorum açıkçası!"

Belki daha söyleyecekleri vardı, genel başkanın, "Tamam anlaşıldı, anlaşıldı" sözleriyle kesildi Yusuf Bey'in konuşması. Sırada teknisyen Erol var.

Erol Ersakay, kendinden önce konuşan, Yusuf Bey'in de diklerine aynen katıldığını söyledikten sonra, "Eğer siz kalkar da, 'İşveren her istediğimizi verdi, Celal İlhan'ın işe döndürülmesinden başka sorunumuz kalmadı, ona da iki kat tazminatını vermeye razı, yine de greve gider misiniz?' diye, sorarsanız olmaz tabii. Bu işin, işçiye nasıl anlatılması gerektiğini siz bizden daha iyi bilirsiniz" diyerek, tamamladı sözlerini.

Genel başkan yenik gözlerini Mustafa Akbay'a çevirdi. Akbay, "Bu soru hiç sorulmaması gerekir bana göre. Siz, yine yanlış ata oynadığımı düşüneneceksiniz ya ben de arkadaşlarım gibi gider diyorum, açıkçası" dedi.

Genel Başkan, giderek gerilen yüz hatlarıyla kalan iki temsilciye, Murat Durna ve Mustafa Beldek'e de aynı soruyu yöneltti. Ama değişen bir şey yoktu. Her durumda şube başkanı A. Özçetin'in yanında yer alan M. Beldek bile istediği yanıtı vermedi ona.

Toplantıdan, bir hayıra karşı beni saymasalar bile yedi oyla işçinin greve gideceği kararı çıktı.

"Tamam" dedi genel başkan, "Bu durumu değerlendireceğiz" sonra bana dönerek, "Celal Bey, seninle ayrıca konuşmamız gereken bazı hususlar var, öteki arkadaşlar çıkıp gezebilirler" dedi.

Genel başkanın odasında kendisi, genel sekreter, genel sayman ve ben olmak üzere dört kişiyiz. Biraz önceki tavırlarını az da olsa yumuşatmış gibiler, daha içten davranıyorlar. Çaylar yudumlanırken eski günlerden söz ediliyor. Genel Sayman Münip Bey, bizimle birlikte Mersin'e gelebileceğini, ayrı kaldığı üç ay içinde portakal, limon kokusuna hasret kaldığını söylüyor.

Bu yumuşatma turları gerginliğimi hafifletse de tedirginliğim sürüyor. Asıl konuya ne zaman gireceklerini merakla bekliyorum. Mersin'den söz edilmesinden yararlanarak, "Celal" diyor başkan Selvi, "Mersin'de boş durmadığını, can sıkıntısından olacak, yönetimimize karşı, haksız ve tutarsız eleştiriler yaptığını duyuyoruz. Yapılan bu yanlışların hesabını soracağımızı bilmiyor olamazsın!"

Savaş başlıyor diye, geçiriyorum içimden.

Şaşırdığımı saklamadan, "Hangi yanlışlardan söz ediyorsunuz genel başkanım, ne yapmışım, hiç olmazsa birini söyler misiniz?"

"Grev kararını, senin ve temsilci arkadaşlarının zoruyla aldığımızı söylediğin geliyor kulağımıza, böyle bir sonucu nereden ve nasıl çıkarıyorsun?"

Hepsinin gözleri üstümde, ne yanıt vereceğimi merakla bekliyorlar. Bu toplantının sonunda, haklı ve masum olduğumun anlaşılacağından en küçük bir kuşku duymuyorum.

Genel Başkan, "İnanmadığımız bir şeyi bize kimse yaptıramaz" diyor, gururla. Ve dedikoduya dayanan konuşmasını sürdürüyor.

"Herkes haddini bilmeli, ona göre konuşmalıdır!" Ses tonu giderek sertleşiyor.

"Önüne geldiği yerde, aklına geleni söyleyerek Petroİş'i yıpratmaya çalışmak, kimseye bir şey kazandırmaz. Yapılan yanlış gözlemekten gelemeyiz ve de cezasız bırakmayız."

Patlamamak için kendimi zor tutuyorum.

Eski şube başkanımız M. Tepeci'nin, konuşmanın bir an önce bitmesini ister gibi kıvrandığını görüyorum.

Genel Başkan, daha fazla gevelemeden ağzındaki baklayı çıkarıyor.

"Böyle bir yalan nasıl söylenebilir?" dedikten sonra susuyor. Yüzüme bakmadan konuşması, söylediklerine kendinin de inanmadığını düşündürüyor bana.

"Biraz önce söylediğim gibi bu sendika, kurulduğundan bu yana, greve çıkardığı üyelerinin hakkını, bir kuruşunu bile kesmeden tıkr tıkr ödemiştir. Bunun aksini söyleyen yalancıdır, terbiyesizdir ve işçi sınıfına ihanet eder. Hiçbir zaman buna izin vermedik, bundan sonra da vermeyiz!" Görkemli deri koltuğunda, kendine çok yakışan o dik oturuşuyla, burnundan soluyarak konuşuyor.

Kalp atışlarım iyice hızlanıyor. Sözü kaparak haklılığımın, masumluğumun verdiği olanca cesaretle saldırmaya hazırlanırken,

zamanlamada bir yanlış yapmak istemiyorum. Başkanın söylediklerinin arasında, küçük de olsa gerçeğe dayanan tek sav olmadığından o denli eminim ki. Baştan sona düzmece, baştan sona karalama amaçlı.

Çaylar geliyor, konuşmaya ara vermek zorunda kalıyor başkan. Bardağı tutarken elimin aşırı titrediğini görerek rahatsız oluyorum.

Yine de onun söze girmesine fırsat vermeden ben başlıyorum konuşmaya.

"Sayın Başkanım, kulağınıza gelen ham ve düzeysiz dedikodulara bu derece inanmış olmanızı anlamak çok güç. Duyduklarınız, elle tutulur birer gerçekmiş gibi konuşmanızı o yalanların, karalamaların üstüne kuruyorsunuz. Bunun, beni nasıl üzdüğünü ve size duyduğum güveni nasıl sarstığını anlatamam. Bu sözleri sizin ağzınızdan duymak, yaşadığım en acı deneyimlerim arasında yer alacaktır, bilin. Keşke, bu ipe sapa gelmez, akla, sağduyuya uymayan yalanları anlatan kişiye, 'Kardeşim, Celal İlhan aptal mı da bu yalanları uydursun? İşten çıkarıldığı günden beri sendikası tarafından korunan, aç susuz bırakılmayan bir adam, neden yapsın böyle densizlikleri,' diyebilseydiniz, belki de şişirdiği balonların o anda söndüğünü görürdünüz. Allah aşkına söyleyin, bu zırvalara nasıl inanırsınız sayın başkanım? Benim başka derdim yok mu? İstanbul'da bilmem hangi işyerinde grev yaptığınızı, işçiye ödemeniz gereken paranın yarısını verdiğinizi ben nereden bileceğim? Bu nasıl bir yalandır, bu nasıl bir vicdansızlıktır? Bir de İzmir grevinde söz ediliyor. Orada da grevci işçilerin hakkını yemişsiniz... Ben öyle demişim... Daha neler!"

Soluklanıp sürdürüyorum konuşmamı.

"Peki bu sendika herkesin hakkını yemiş de benimkini neden, her ay eksiksiz olarak adresime göndermiş? Zaman zaman sizlerle tartıştığımız gibi greve gitmeden sorunumuzun çözülüp çözülemeyeceğini arkadaşlarla da tartışıyoruz. O tartışmalarda; genel merkezin, sorunu greve gitmeden çözmekte ısrar ettiğini söylüyo-

ruz. Eğer bunu yanlış buluyorsanız, sizinle tartışırım, sonucuna da katlanırım. İnanıyorum ki grevimiz başladığı gün genel müdür, ya istediğimizi verecek ya da görevden alınacak, başka seçeneği yoktur adamın. Ben bunu söylüyorum. Söylediğim her sözün de arkasındayım. Bana inanmanız için adımın önünde illa bir genel tanımlaması mı yoksa başkan sıfatı mı olması gerekiyor? Herhangi bir işçinin ya da işçi temsilcisinin doğruları konuşması, çok mu olmayacak bir şey?

Bir kez daha söylüyorum. Suçlamalara konu söylentiler, baştan sona uydurma, baştan sona karalamadır. Bunları yapabilmek için, insanın kendine güvenini de saygısını da yitirmiş olması gerekir. Sayın Genel başkanım söyleyin, beni bu denli düzeysiz, aptal ve kıymet bilmez bir kimse olarak tanımanız için hangi yanlışlarıma tanık oldunuz?"

Genel Başkanın ve ötekilerin gözlerindeki şaşkınlığı görebiliyorum. Kıpırdamadan put gibi dinliyorlar. Eski şube başkanımızın yüzündeki rahatlama dikkatimi çekiyor. Giderek artıyor cesaretim. Daha önceden karar verdiğim üzere, genel merkezin gözünden düşürmek, işimi bitirmek için her türlü rezilliği göze alan adama ağır sözlerle ederek bitiriyorum konuşmamı.

"Üstüme çamur sıçratmak isteyen zavallı her kimse karşıma çıp, size anlattıklarını bir de benim yanımda anlatsın" diyorum.

Genel Başkan yenildiğini saklamaya çalışarak, "Ağzımızı bozmadan konuşalım!" diye, azarlıyor beni.

"Söylediğiniz her şeyin doğru olduğunu henüz kabul etmiş değilim. Hem niye yalan söylesinler, bunu yapmaları için bir neden gösterebilir misin?"

"Peki ben neden yalan söyleyeyim? Bunun için akla yatkın bir neden biliyorsanız siz söyleyin. Bu konudaki tahminimi söylememi ister misiniz başkanım?"

"Söyle" diyor başkan.

"Koltuğundan korkuyor adam" diyorum. "Seçimlere koca iki sene var ama korku şimdiden sarmış yüreğini!"

Buz gibi oluyor ortalık. Geneller şaşkınlık içinde birbirinin gözüne bakıyorlar. Belli ki savunmamı üstü kapalı, kişi belirtmeden tamamlayacağımı sanıyorlardı.

Her şeyi açıkça ortaya koymam, soğuk düş etkisi yapıyor.

Şube başkanlarını korumak için ne bir soru, ne bir söz çıkıyor ağızlarından. Böyle bir çıkış yapabileceğimi düşünmedikleri, yüzlerinden açıkça okunabiliyor.

Genel Başkan giderayak ama biraz daha yumuşak bir tavırla, "Bu iş burada bitmedi Celal, kimin doğru kimin yalan söylediğini araştırıp bulacağız" diyor. Yine kimseden bir ses çıkmayınca dağılıyoruz.

Saldırıyı, kazasız belasız atlattığımı düşünüyorum. Haklı olmanın, kendine saygısını yitirmemiş olmanın, bir amaca yönelik yaşamanın mutluluğuyla doluyor içim.

Kendimle gurur duyuyorum.

21

Başbakan Ecevit'in, bizimle özel olarak ilgilendiğini, anlaşılmazlığı çözmek üzere Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'i görevlendirdiğini duyunca, bir kez daha heyecanlandık.

Dört yıl önce yaptığı Kıbrıs çıkarmasıyla, hem ülkede hem dünyada önemli saygınlık kazanmış, "Başbakan Karaoğlan" ilgilenecek de mahkeme kararlarıyla haklılığını kanıtlamış bir baştemsilci, işine dönececek.

İstanbul'dan gelen haber, "Temkinli olalım, acele etmeyelim" diyen, arkadaşların çabasına karşın, birkaç saat içinde işçinin çoğu tarafından duyulmuştu. İşten çıkar çıkmaz şubeye gelen ve haberi doğrulatan Darıcı, "Ağa be, düğümü İskender gibi çözelim, ağız tadıyla bir grev yapalım diyorduk o da yattı. Şu bizdeki şansa bak" demekten kendini alamamıştı.

Erol'la Ankara'ya çağırıldığımızda, yol boyunca önümüzdeki günlerin bize sunacağı onurlu sahneleri hayal ettik. Genel müdü-

r n, tasını tarağını toplayıp gizlice nasıl kaçacağını, o anı kaçırmamak için nöbetçiler görevlendirip onu izlemeyi bile planladık.

"Artık kurtuluğu yok, Allah gelse kurtaramaz onu" diyordu Erol.

Başbakan Yardımcısı Hikmet etin, zor işlerin adamıydı. Dört yıl önce, 1973'te Erbakan'la koalisyon hükümeti oluşturulurken az mı çaba harcamıştı. O olmasa hükümet biraz zor kurulurdu. Ecevit, üstesinden gelemeyeceği işi yardımcısına verir de onu mahcup eder miydi hiç? Yufka yüreklilik bu ya(!) genel müdüre yine acı mış, onun yerinde olmak istemediğimizi konuşmaya başlamıştık. Zavallı adamın bu saldırıdan sağ çıkma olasılığı yoktu bize göre.

şube Başkanı A. Özçetin, Ankara'ya bizden önce gelmişti. Onunla Ankara şubesinde buluştuk. Genel Başkan ve genel sekreter, İstanbul'dan bir sonraki gün geleceklerdi. İşinin bittiğini düşündüğümüz genel müdürle son görüşme de o zaman yapılacaktı. Görüşmede bir sonuç alınırsa alınacak, alınamazsa iki gün beklen-dikten sonra Yüksek Hakem'e başvurulacaktı.

Bizim, "Başbakan yardımcısı Hikmet etin ne zaman devreye girecek, sorunu çözmekle o görevlendirilmemiş miydi?" diye, şaşkınlıkla yönettiğimiz soruyu şube başkanı, "Arkadaşlar, saflığın gereği yok, bunlar politik manevralardır. Söylenir unutulur" diye, yanıtladı. Birbirimize bakakaldık Erol'la. İçimizde bir şeylerin onarılmaz biçimde yıkıldığını okuyorduk gözlerimizden. Halimize acıyan şube başkanı, "Hikmet etin, genel müdürle d n görüşmüş. Bu sabah İstanbul'dan yola çıkmadan önce, genel başkanın odasındaıydım. Bakandan telefon geldi. Başkana söyledikleri şunlar, kulağınızı aın iyi dinleyin; 'Sayın Başkan, genel müdürle iki kez görüştüm, ikisinde de bir milim ilerleme sağlayamadım. Bu adamla aranızda neler geçmiş, Nuh diyor peygamber demiyor. En sonunda, ya Celal İlhan ya ben, diyerek, kesip attı.'" Başkan hiç ara vermeden t tt rd ğ  sigarasından keyifli bir nefes daha çektikten sonra, "şimdi anladınız mı siyasetçiye güvenmenin aptallıktan başka bir şey olmadığını? Biliyorsunuz, Sanayi Bakanı genel m -

dürün yakın arkadaşı, Hikmet Çetin de bunu hepimizden daha iyi biliyor. 'Sayın genel müdür, bizi çok zor durumda bırakıyorsunuz, Yargıtay kararını uygulayamazsak, sendikanın karşısında ne duruma düşeceğimizi bir düşünün,' bile, diyebildiğini sanmıyorum."

Erol da ben de başımızdan vurulmuş gibi olduk.

Güvendiğimiz dağlara ha bire kar yağıyor.

22

Erol'la ikimizden başka kimse yok otelin dinlenme salonunda. Genel başkan ve genel sekreter, son görüşme dedikleri görüşmeye gideli bir saat oldu, olmadı. Şube başkanı, üst üste birkaç sigara tükettikten sonra, "Burada saatlerce heyet bekleyemem, ben çıkıyorum" diyerek, otelden ayrılmıştı.

"İstanbul'un gözünü seveyim, çıkıyor şöyle bir dolaşıp gamımı-zı kasavetimizi atıyorduk, bu Ankara tam bir mahrumiyet bölgesi yahu" diye, takılıyor Erol.

Otel görevlisi alt kattan, "Celal İlhan'ı arıyorlar" diye, sesleniyor. İkimiz de heyecanlanıyoruz. Telefon kulübesine koşuyorum.

Telefondaki eski şube başkanım M. Tepeci. İstanbul'dan arıyor. Hal hatır sorduktan sonra, görüşmeler nasıl gidiyor diye, ağzımı arıyor.

"Siz daha iyi bilirsiniz başkanım, bize fazla bir şey anlatmıyorlar. Bekliyoruz bakalım neler olacak" diye yanıtlıyorum.

"Genel müdürü" diyor "bir adım geri attıramamışlar, Nuh deyip peygamber demiyormuş." Hâlâ anlamak istemedikleri bir gerçeği vurgulamak için sözünü kesiyorum. "Benim anlayamadığım bir şey var başkanım" diyor ve tamamlayamıyorum.

Bu kez o kesiyor benim sözümü, "Bak Celal, anlayamadığın üç misli tazminatını alıp alamayacağınsa, sana söz veriyorum alacağım, şerefim üstüne yemin ederim ki alacağım!"

Başımdan kaynar sular dökülüyor. Ne diyeceğimi bilemiyorum.

İki yıl önce, '76' Eylül'ünde DGM (Devlet Güvenlik Mahkemesi)

yasasına karşı isyan edip ölüm orucuna yatan Münip Tepeci geliyor gözümün önüne. Biraz da onun için yaşamımda ilk kez bir silah satın alıp dört ay süreyle silahlı dolaştığım. İştten çıkar çıkmaz yanına koşup öteki arkadaşlarla birlikte omuz verdiğim, açlıktan ve susuzluktan kuruyan, çatlayan dudaklarını mendilimle ıslattığım arkadaşım.

Tepeci, susmamdan rahatsız oluyor, neler olduğunu anlamaya çalışıyor, sesi kuşku dolu, "Celal ne oldu, niye susuyorsun, söylediğimi anlayamadın mı yoksa?"

Toparlıyorum kendimi.

İçimdeki burkulmayı, kırılmayı ele veren bir sesle, "Sen neler söylüyorsun sevgili başkanım, ne tazminatı? Bu saatten sonra bu da nereden çıktı? Biz, ben, sen, arkadaşlarımız iki yıldan beri, üç misli tazminat için mi savaşıyoruz?"

Yaptığı gafı anlıyor, sesini incelterek, "Hayır, beni yanlış anlıyorsun, eğer istiyorsan demek istedim." Sonra merak dolu bir sesle, "Peki senin anlayamadığın ne öyleyse" diyor.

"Benim anlayamadığım, genel müdürden neden bu denli çekindiğiniz. Grev yapmaya gerçekten kararlı olduğumuza hükümeti inandırırızsa, genel müdürün derhal görevden alınacağını bir türlü anlatamadım size" diyorum. Bugün kendisinden duyduğum, içimi yakan sözlerini, ömrüm boyunca unutmayacağımı söyleyerek kapatıyorum telefonu.

Erol'u da beni de yeniden karamsarlık sarıyor. Ah güvendiğimiz dağlar ah...

M. Tepeci'ye bu sözleri söyletenin kim olduğunu tahmin edebiliyorum. Onu, iki yıl önce baştemsilci atanmamın sorumlusu olarak gören, genel başkan ve hık deycileri. Sanırım, "Bu belayı başımıza sen sardın, temizlemek de sana düşer" diyerek, acımasızca eleştiriyor ve sıkıştırıyorlar.

İzlenimimi Erol'a söyleyince, "Çok doğru düşünüyorsun Celal, senin yüzünden adam ha bire yumruklanıyor vallaha" diye, onaylıyor beni.

Saat gece yarısını geçti. Umut ve korku içinde bekliyoruz gelecek haberi.

Otele akşamüstü gelen genel başkan ve genel sekreterle iki dakika bile konuşamamıştık. Bavullarını bırakır bırakmaz, son kez görüşmek üzere doğru bakanlıklardaki genel müdürlük binasına gitmişlerdi.

Ulus'ta, İtfaiye Meydanı'na yakın bir otelde kalıyoruz iki gündür. Büyük küçük ayrımı yapmadan, hepimizin aynı otelde, eşit koşullarda konaklamamız sendikamızın güzel bir geleneği.

Döndüklerinde saat 01: 30'du.

Bizim, yatmayıp yollarını gözlememizden hoşnut görünmüyorlardı. Heyecanlı ve beklenti dolu bakışlarımızdan, gecenin bu saatinde kendilerinden hesap sormak peşinde olduğumuz anlamını çıkarıyor olmalılar.

Genel sekreter, "Boşuna uykusuz kalmışsınız, yorgunluktan ağzımızı açacak halimiz yok. Bu saatten sonra konuşulacak bir şey de yok zaten, sabah konuşur tartışırız. İciniz rahat etsin diye, söyleyeyim, bazı konularda ilerleme sağlanmış olsa da hiçbir şey bitmiş, çözümlenmiş değil. Bilinen tavrını sürdürüyor adam. Öyle görünüyor ki iki gün sonra, Uzlaştırma Kurulu'nda koyacağız son noktayı. Haydi, şimdi gidip uykunuzu uyuyun."

Genel başkan tek söz etmiyor. Çaresiz çekiliyoruz iki kişilik odamıza.

23

Bizim; emeğin şanlı tarihine sendikacısı, temsilcisi, işçisiyle bir destan daha yazdığımıza güvenerek sürdürdüğümüz mücadelenin, genel başkanımızca hiç de öyle algılanmadığını, tam tersine, macera peşinde koştuğumuzu öğrendiğimiz, talihsiz bir gün oldu bugün.

Sessiz ve iştahsız bir kahvaltıdan sonra, otelin ikinci katındaki küçük salondayız. Sabahın bu saatinde salon oldukça ıssız.

Genel Başkan, dünkü görüşmeden kısaca söz ettikten sonra, yarın toplanacak Yüksek Hakem Kurulu'na hazırlık için çalışmaya başlayacaklarını söylüyor.

Ve yine, "Arkadaşlar" diye, başlıyor söze. "Çok dikkatli ve basiretli olmak zorundayız. Kanaatime göre herkes, kendine düşen sorumluluğu ve özveriyi anlamalı, ona göre davranmalıdır. Bu sendikanın genel başkanı olarak, aileleriyle birlikte, sayısı yüz sekse bine ulaşan büyük bir topluluğun sorumluluğunu taşıyorum." Soluklanıp, düşünerek sürdürüyor konuşmasını.

"Bana göre, grev bir çeşit savaştır. Zorunlu olmadan yapılan savaş nasıl haksız ve hukuksuzsa, o da öyledir. Çadırlar kurup, davul zurna eşliğinde greve çıkmak için yanıp tutuştuğumu da söyleyemem. Öteki sorunları çözmüş, işçinin cebine bin lira daha fazla koymayı sağlayabilmişsem, herhangi bir meseleye takılıp grev yapmayı göze alamam. Öyle bir anlayışla yapılan grevin adı dünyanın her yerinde macera grevidir."

Bizim gibi, genel sekreter de başkanın ağzından çıkanı kulağının duymadığı sonucuna varmış olmalı ki "Arkadaşlar" diye, başkanın sözünü kesiyor ve devam ediyor "Sakin ola bu sözlerden şu anlam çıkarılmasın; hiçbir hal ve koşulda grev yapmayız, yapamayız! Hayır öyle denilmek istenmediğinden emin olabilirsiniz. Grev, gerektiği zaman bir an bile tereddüt edilmeden yapılır, hem de davul zurna ile. Örgütümüzün kurulduğundan bu yana yaptığı yüzlerce grev bunun en güzel kanıtıdır. Genel müdürle dün yaptığımız görüşmede, dikkate değer ilerlemeler olduğunu söyleyebilirim. Adam, böyle devam ederse başına geleceklerden korkuyor ama kuyruğu dik tutmaktan da geri durmuyor. Tüm istediklerimizi aldığımızı söylemek için daha çok erken. Bakalım, bugün akşama değin telefonlarını bekleyeceğiz. Eğer ummadığımız bir gelişme olur da işçi için amaçladığımız artışları elde edersek, o zaman özveride bulunması gereken arkadaşlarımızın görüşlerine başvurabiliriz. Aksi halde, grevimizi alıp kaçan yok, dört gün sonra çadır-

larımızı kurmaktan bizi kimse alıkoyamaz. İşte o zaman grevden dönenin... diyebiliriz. Anlaşıldı mı?"

Genel sekreterin konuyu ele alış biçimi, içimizi biraz da olsa rahatlatmış oldu. Ben, iç çekerek, "Anlaşıldı başkanım" demekle yetindim. Erol'un durumu benden kötü görünüyordu. Esmer yüzü iyice kararmıştı, oturduğu yerde kıvranıyor, patlamamak için kendini zor tutuyordu. Ayaklarının ucuna bakarak, "Baştan sona haklı nedenlere dayanan bir grev macera grevi oluyorsa, macera grevi olmayanı nasıl oluyor anlayamadım" diye, söylenmekten kendini alamadı. Genel Başkan, yüzüne bakılmadan da söylene, sözün kendine söylenmiş olduğunu duymazlık edemedi. Küçümser bir havada, o da Erol'un yüzüne bakmadan, "Macera grevinin çadırının üstüne 'Bu grev macera grevidir,' diye yazılmaz arkadaşım. Gerçeklerle örtüşmüyor, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet etmior-sa, o grevin adını ne koyarsanız koyun, bal gibi macera grevi denir ona" demekle yetindi.

Daha fazla dallanıp budaklanmadan toplantının bitmesi doğru olacaktı. Şube Başkanımızın her zaman başarıyla uyguladığı ve hep yararını gördüğü bir yöntemi, konuşmamayı seçtim.

Yüksek Hakem Kurulu'na sunulacak son metnin belirlenmesinde, görüşümüze başvurmaları söz konusu değildi. Tarafların, Kuruldan çıkacak karara uyup uymamakta özgür olmaları içimizi rahatlatmıyordu. Hele bu sabah, genel başkanın niyetini ve kararlı tavrını gördükten sonra, aşağı yuvarlanmadan köprüyü geçmenin hiç de kolay olmadığını düşünmeye başladık. Sorumluluğu Yüksek Hakem Kurulu'na yıkıp, ufak tefek kazanımları yüz tutağı yaparak sözleşmeyi bağitlayabilirlerdi. Kurula sunulacak metni, devlet sırrı gibi saklamanın anlamı başka ne olabilirdi? Tek güvencemiz, Baştamsilciyi dışarıda bırakacak her türlü uzlaşmanın, fabrikada çalışan sekiz yüz elli kişinin büyük çoğunluğu tarafından kabul görmeyeceğiydi. Tüm bu nedenlerden dolayı, geceyi yine uykusuz geçirmek benim için kaçınılmaz görünüyordu.

Onları, çalışmalarıyla baş başa bırakarak Ankara'yı gezmek, daha çok da Erol'u gezdirmek için otelden buruk ayrıldık.

24

Gezintimize, otele yaklaşık yüz metre uzaklıkta bulunan, Ankara'nın en belli başlı tarihi yapılarından biri sayılan, Suluhan'dan başladık. İçinde, demircisinden kalaycısına, urgan-cısından şifalı ot satıcısına değin onlarca esnafın bulunduğu bir yer olarak anımsıyordum Suluhan'ı. Gördüklerimiz iç burkucuydu. O eski canlılığından eser kalmamış, her yan molozlarla, taş yığın-larıyla dolmuştu.

Çevredeki esnaftan, ciddi bir yenileme çalışmasının başlatıldı-ğını öğreniyor, seviniyoruz. Yolumuz düşerse, Suluhan'ı daha son-ra, onarılmış, bakımlı, şanına yakışır bir durumda görmek üzere, yine yakınımızdaki başka bir tarihi yapıya, Hacı Bayram Camisi'ne çeviriyoruz yönümüzü.

Caminin görkemli iç bölmelerini gezerken Erol'un kendinden geçtiğini, derin iç çekişlerinden, gözlerinin dolmasından anlıyo-rum. İnançları oldukça sağlam biri o. Arkadaşım inançlarının gös-terdiği yoldan, bense bilimin açtığı yoldan yürümek gerektiğine inanıyorum. Bu yüzden tartıştığımız oluyorsa da tadında bırakma-yı biliyoruz. Caminin bitişiğinde, yıkılıp yok olmaya bırakılmış ha-rabeler görüyoruz. Bu yapıların, Hacı Bayram Camisi'ne ait olduğu açıkça ortadayken, nasıl olup da üvey evlât muamelesi gördüğünü anlayamıyoruz. Böyle yapıları gezerken hep aynı duygularla kar-şılaşıyoruz. Bir yanımız sevinip mutlu olurken, öteki yanımız hüz-nün ve acının eline düşmekten kurtulamıyor.

Hacı Bayram'ın manevi ortamında gözünü ve gönlünü doyu-ran Erol, çevresine şöyle bir göz atınca doruğunda bayrağımızın dalgalandığı Ankara Kalesi'ni görüyor. "Bayrağın dibine değin gidip, Ankara'yı kuşbakışı seyretmeden beni kimse Mersin'e gön-deremez" diye, kararlı bir tavır takınıyor. O sonuca nasıl vardıysa,

Ankara'yı her yönüyle tanıyabilmenin tek yolunun bu olduğunu söylüyor ısrarla.

Kaleye çıkmaya kalkışırsak, kenti gezme şansımızı yitirebileceğimizi söylemem durumu değiştirmeyince, yönümüzü kaleye çevirip yürüyoruz.

Çıkıkçılar Yokuşu'ndan geçerek giriyoruz kaleye giden yola. Yokuştaki hareketliliği gören Erol, "Adana kapalı çarşılarını hatırlattı bana, bu zenginlik, insanların birbirleriyle konuşup sakalaşmaları, hepsi bizim oralara benziyor" diye, seviniyor. Hırdavatçılarıdaki sonsuz çeşitlilikten, manifatura mağazalarının renk zenginliğinden, bakır işleme atölyelerinde sergilenen bin bir ustalıkla ortaya çıkarılmış emek ürünlerinden gözünü alamıyor. Önlerinden geçerken, kendimizi tutamayıp sohbete daldığımız üçüncü esnafın Adanalı olduğunu anlayınca, Erol'un altın bulmuş gibi sevinmesi, kırk yıllık dostuna kavuşmuş havalarda içeri dalması ne güzel bir duyguydu.

Mağaza sahibinin de Erol'dan geri kalmayarak, çay kahveden sonra illa yemek ısmarlayacağım diye tutturması arkadaşımın başını göğesindirmiş, Ankara'yı bir kat daha sevmesine neden olmuştu.

Kale girişindeki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ni gezme önerime Erol, "Kusura bakma, bugün Allah gelse kapalı yere sokamaz beni" diye, karşı çıkıyor. Kalenin burcuna doğru tırmandıkça, çevrenin bakımsızlığı, pisliği, ellerinde bira şişeleriyle dolaşan, hırpani kılıklı insanların şurada burada karşımıza çıkmaları, içimizin burkulmasına neden oluyor.

Burca ulaşmamız sandığımızdan daha güç oldu. Nice dar sokaklardan, kırk dökük evlerin avlularından, çitlerden, duvarlardan aşmak zorunda kaldık. Sekiz on yaşlarında bir çocuğun rehberliği olmasa, amacımızı gerçekleştirmemiz mümkün olmayabilirdi. Burçta, bayrak direğinin dibinde, kafayı çeken orta yaşlı, kir pis içinde bir gariban karşıladı bizi.

Öğrenciliğim sırasında sıkça uğradığım yerlerden biriydi kale. Meğer buradan Ankara'yı seyretmeyi ne çok özlemişim.

Göz alabildiğine kent. Kale öyle bir yere oturtulmuş ki yüzyıllarca önce, o günün teknik bilgileriyle, bu derece doğru bir yer seçimini nasıl yaptıklarına şaşdırmamak olanaksız Yükseklik korkunuzu yenip uzaklara rahatlıkla bakabildiğinizde, doğudan başlayarak; Hüseyingazi tepesi ve onu çevreleyen çıplak tepeler, güneye doğru Elmadağ ve Çankaya sırtları selamlıyor sizi. Sonra Dikmen tepeleri. Batıya doğru döndükçe, Orta Doğu Teknik Üniversite'sinin kurulduğu geniş alan çıkıyor karşımıza. Gazi Orman Çiftliği'nden alındığını bildiğimiz, uçsuz bucaksız alan.

Gün batımı yönünde ne çıplak bir tepe ne de kentin sonunu görebiliyoruz. Gazi Orman Çiftliği sisler içinde uzuyor, genişliyor, büyüyor. Kuzeybatımızda Yenimahalle. Uzaktan çok güzel bir görünüm veren Yenimahalle'nin, sırtını verdiği henüz yapılaşmamış, daha doğrusu gecekondulaşmamış tepeler. Keçi ören sırtlarına kayıyor gözlerimiz. Onun da arkasını dayadığı, yine çıplak tepeler işgal edilecekleri günü bekliyor. Başınızı biraz daha çevirdiğinizde, kuzey doğunuzda Altındağ İlçesi. Aydınlıkevler, Solfasol, Çubuk-1 barajını oluşturan dağların uzantılarıyla karışlaşıyorsunuz.

Erol, Ankara'nın tümünü buradan seyretnenin keyfini çıkarıyor. Durmadan soruyor, "Şu yeşil görünen yer nere? Ya şu yüksek binaların bulunduğu yer?"

Bildiğim ne varsa anlatıyorum, Ankara'yı anlatmak içimi rahatlatıyor, öteki sorunlarımı unutturuyor bana.

Uzaklara baktığınızda büyüklüğü, modern görüntüsüyle sizi büyüleyen Ankara, gözlerinizi yakınlarla, kalenin çevresine çevirdiğinizde içinizi sızlatıyor.

Değil insan, dağ keçisinin bile yürüyemeyeceği yamaçlarda darmadağın evler görüyorsunuz. O evlerde yaşayan çocukların, sarp yamaçlarda oynamak bir yana, nasıl yürüye bildiklerini düşünmeden edemiyorsunuz. Gönlümüzü dolduran sevinç, mutluluk, acıya ve hüzne dönüşüyor. Karşımızda, perişan haliyle ayakta

durmaya çalışan, ilçeye adını veren Altındağ tepesi. Ne yol, ne eli yüzü düzgün bir yapı var koca tepede. Her yanda yoksulluk, köylerde bile rastlanmayacak bir yapılaşma perişanlığı. Görüntünün tek iç açıcı yanı, vatandaşın köyünde edindiği alışkanlığını burada da sürdürüp boş bulduğu her yere bir fidan dikmesi. Ağaçsız, yeşilsiz alana rastlayamıyorsunuz. Gözlerinizi uzaklara kaçırmadan, olduğunuz yerde döndüğünüzde hep birbirine benzeyen görüntüler. Tarihi Hacı Bayram Camisi'nin bulunduğu İsmet Paşa Mahallesi, tam bir yoksulluk alanı. Ne sokağı belli, ne içinde yaşanan bir semt olduğu. Kalenin burcundan aşağı doğru, kartalların bile yuva yapmaktan korkacağı yerlerde, iğreti gecekondu. Ankara Hapishanesi'nin çevresindeki yoksulluk, nereye bakarsanız içinizi sızlatan bir görüntü.

25

Genel Başkan ve genel sekreteri makam arabasıyla saat yirmi sularında İstanbul'a, boş yere bir gün daha otel parası ödenmesin diye, Erol'u da Mersin'e yolcu ettik. O gece, Aydınlikevler'de oturan ablamlarda kaldım. Yüksek Hakemden çıkacak kararı gözümle görmeden hiçbir yere gidecek durumda değildim. Biz, Erol'la Ankara'yı gezerken, büyüklerimiz de kurula sunulacak teklife son biçimini vermişlerdi.

Şube Başkanı, son gününü otelde yalnız başına geçirdi. Sabah saat on otuzda başlayacak Yüksek Hakem Kurulu'na, işyerimizi temsilen şube başkanı, sendikayı temsilen de Türk İş Konfederasyonu'nun genel sekreteri katılıyordu.

Uykuyla dargın bir geceden sonra sabah, Yüksek Hakem Kurulu'nun toplanacağı Başbakanlık binasının önündeyim. Kurul üyeleri birer ikişer gelip toplantı odasındaki yerlerini aldılar. Daha önceden görüşüp tanıştığım Türk İş genel sekreteri Sadık Şide, beni görünce, "Dosyayı getirdin mi" diye, yanıma geldi. Bende dosya yoktu. Şube Başkanımızda olduğunu,

kendisinin henüz gelmediğini, birazdan burada olacağını söyledim. Gecikmemek gerektiğini söyleyerek yanımdan ayrıldı. Saat onu geçiyordu.

Saat, on otuzu birkaç dakika geçe geldi şube başkanı. Aceleyle içeri girerken Ankara'nın trafiğinden yakınıyordu. Yolda sıkışmış, zaman yitirmişti.

Toplantı bir saate yakın sürdü. Ben içeri girmemiş, binanın dışında beklemiştim. Türkİş genel sekreteri ile şube başkanı birlikte çıktılar. Genel Sekreter Şide, başbakanlığa taksiyle gelmişti, Kızılay'daki makamına biz götürecektik. Şubenin arabasına üçümüz birlikte bindik. Ben arkada oturuyorum.

Sadık Şide, "Uzlaşma yok Celal, grev çıktı toplantıdan. Yahu senin adın geçince işveren temsilcisinin duruşu, oturuşu değişiyor, nasıl sinirleniyor anlatamam. Değil mi başkan?" diye, bizimkine doğrulatmak istiyor. Ses yok şube başkanında.

"Bence" diyor, genel sekreter, "Uzlaşmazlık zaptını im zalken çok zorlandı adam. Korkuyorlar bunlar, ama kuyruğu dik tutmaktan da geri durmuyorlar. Bir ara dışarı çıktı ya genel müdürüyle telefon görüşmesi yaptığına eminim. Aslında parasal taleplerinizi bayağı aşağı çekmişsiniz. Enflasyon almış başını giderken, biz oturup vatan millet nutukları mı dinleyeceğiz. Aç karınımızı doyuruyor mu bu palavralar" diyor. Sonra arkaya dönüp, "Celal, koruyucu malzeme alım heyetinde, sendikanın ağırlıkta olması talebimizi de kabul ettiler. Yanılmıyorsam bunun üstünde çok duruyordunuz, değil mi?" Evet diye, başımı sallıyorum. A. Özçetin'e dönerek, "Çıkıp telefon ettikten sonra üç dört maddeyi birden kabul ettiler, değil mi Asım?" diyor. Bizim başkan başını sallıyor, ses yok. Genel sekreter soluklandıkça yeniden başlıyor konuşmaya.

"İkramiyeleri sekizden yediye çekmeniz iyi olmuş, ikramiyeye güvenmek doğru olmaz, aslolan ücret zamlarıdır. Ücret zammında 3500 TL'ye çekilmeniz tehlikeli olmuştur. Eğer bu çocuğun çocuk

dediği ben oluyorum tazminatını almak değil de işe dönmesini sağlamak istiyorsanız, elinizin güçlü olması gerekiyor."

Bizimkinde yine ses yok. Sadık Şide'nin konuşmasından çok rahatsız olduğunu, susması için Allaha dua ettiğini düşünüyorum. Bir an önce bürosuna ulaştırıp ondan kurtulmak için elinden geleni yapıyor.

Trafik her zamanki gibi ağır aksak. Anlattıkları benim asla duy-mamam gereken bilgiler. Birkaç gündür devlet sırrı gibi bizden saklanan her şeyi, sayıp döküyor adam.

Arabayı Türkiye'nin önüne park ettiğinde üstünden tonlar-ca yük kalkmış gibi rahatlıyor şube başkanı. Genel Sekreter Şide, mücadelemizin başarıya ulaşmasını diliyor. Teşekkür ediyor, öpüşüp ayrılıyor.

Tüm engellerin aşıldığını, grevimizin birkaç gün sonra başlaya-cağını ve işe dönmemin önünde hiçbir engelin kalmadığını düşü-nüyor, uçuyorum. Öteden beri inandığım, sendikanın grev yapa-cağını kararlılıkla göstermesi halinde, genel müdürün çözüleceği varsayımının gerçekleşmek üzere olması gururla dolduruyor içi-mi. Arabamız otele doğru giderken, sigarasını tütüren şube baş-kanımın, aklımdan geçenleri okuduğunu sanıyorum. Ayrıldığımız ana değin ne konuşuyor ne yüzüme bakıyor.

Şube Başkanı A. Özçetin, son görüşmeleri yapmak, grev ka-rarını yazdırmak için İstanbul'a, ben de arkadaşların heyecanla beklediği grev haberini bir an önce bildirmek için Mersin'e hareket ediyoruz.

26

Hiç bitemeyecek mi sıkıntılı beklemler?

İstanbul'dan gelecek grev kararını bekliyoruz beş gün dür. Ne şube başkanından, ne grevden haber var. Merkeze açtırdığımız telefonlara yetkili biri çıkmıyor. Kim olduğunu bil-mediğimiz adamlardan, "Bekleyin, acele etmeyin" diye, yanıtlar

alıyoruz. Acelesi filan kaldı mı bunun? Uyuşmazlık tutanağı alındıktan sonra altı iş günü içinde, grev kararı alınıp işverene bildirilmesi ve ilan edilmesi gerekiyor.

Beşinci günün sonundayız. Yirmi dört saatlik bir süre kalmış önümüzde.

Sendikanın tutumunu anlayamıyorum. Her şeyi son dakikaya bırakmakta ne yarar görüyorlar? Fabrikada 850 kişi ateş üstünde. Biz temsilcilerse çifte kavruluyoruz. Karşı tarafın nasıl katı, dediğim dedikçi olduğunu daha anlamamışlar mı? Kıran kırana geçen mücadeleden sonra, iki günde fikir değiştirmelerini mi bekliyorlar? Karar almayı savsaklamaları, son ana değin beklemleri akıl alır gibi değil.

Yastığa başımı koyunca uyuduğum günler, neredesiniz?

Uzun süre yaşadığım gerginlik uyku tünek bırakmadı bende. Bıyıklarımı yolmayı o süreçte öğrendim. Zamanla, yolma işini öyle abarttım ki üst dudağım kan içinde kalıyordu. Kesip, işkenceden kurtulmam için arkadaşlar kendilerini örnek göstererek, "Bak bize, ne kimse bıyıksız diye, alay ediyor, ne de yakışıklılığımıza bir zararı var" diye, takılıyorlardı. Kazıtarak kurtuldum kendime yaptığım kanlı işkenceden.

Alışmış kudurmuştan beter olur derler ya bir süre sonra, kaşlarımı yolmaya başlamaz mıyım? Kaş kılının kökü, bıyıkta olduğu gibi derine dalmadığı için kan kaybından kurtuldum. Bu kez de aynaya bakamıyorum. Kaşlarım saçkırana tutulmuş gibi ala bula görünüyor. Yine arkadaşların diline düşeceğim kesin. Bıyığını, kaşını, kirpiğini yolmanın bir çeşit sinir hastalığı olduğunu, buna direnmeninse başka rahatsızlıklara yol açabileceğini öğrenmek, sıkıntımı bir kat daha artırıyor. İş oluruna bırakmanın doğru olduğuna inandıktan sonra, biraz da olsa rahat ettim diyebilirim.

Son anda gelen grev kararıyla gerginliklerimiz yumuşayıverdi.

Bu noktaya bin türlü umutsuzluğu, güçlüğü, kırgınlığı aşarak geldik.

Geriye dönüp baktığımda, mücadelede yer almış işçi, temsilci, şube yöneticisi ve en tepedekilere değin tüm kadroların, zorlansalar da işin gereğini yapmaktan geri durmadıklarını görüyorum. Bu tutumu; örgütümüzün omurgasını oluşturanlar arasında, nerede, ne yapması gerektiğini iyi bilen; işçi sınıfına, emeğin yüceliğine inanan tutarlı kişilerin olmasına bağlıyorum. Sendikacılığın bir çeşit politikacılık olduğunu, gelgitlerin ve iniş çıkışların anlayışla karşılanması gerektiğini, zaferin, en az yitikle sağlanan başarının adı olduğunu, yaşayarak öğrendim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLK VURUŞTA YIKILAN DEV

1

Temmuz'un birinci günü sabaha karşı, tanyeri ağarırken grev çadırımızın önündeydik. Altı işçi temsilcisi, akşam sözleştiğimiz gibi sabah beşte buluşmuş, yarım saat sonra da fabrikanın önüne gelmiştik. Şubenin, grev çadırını kurmakla görevlendirdiği arkadaşları, canla başla çalışır bulduk. Yağmura, güneşe karşı çadırımızın üstünü saz demetleriyle kapatma işine gelmişti sıra. Adı grev çadırı olsa da altı adet onluk tahta direk üstünde duran, iki gözlü bir saraya benziyordu barınağımız. Önüne, ziyarete gelenlerin oturması için oturaklar sıralanmıştı. Grev gözcülerinin, yazı çizi işlerinde kullanacağı büyük masanın yanına, mutfak tezgâhına benzeyen bir uzun masa daha konulmuştu. Fokurdayarak kaynayan güğümün üstüne, kallavi bir çaydanlık oturtulmuştu.

Güneşle birlikte doğuyordu grevimiz.

Tüm bu ayrıntıları, kendi planlayarak yapıp çatan Kemal Usta, rahatsız olduğu halde, "Benden başkası o işi beceremez" diye diret-

miş, yardımcıları Remzi ve Şevki Ustalarla gece boyunca çalışarak bu hale getirmişti. Ancak saat dört sularında işi kolayladıktan sonra, "Bir iki saat pinekleyeyim" diyerek, revire gittiğini söylüyordu Remzi. Giderken, "Kulübenin üstünü örtmeden yatarsanız karışmam" diye, kendilerine gözdağı verdiğini söylerken gülüyorlardı.

Hasta haliyle çalışmak onu çok yormuş olmalıydı.

Gidip, durumunu görmek istedim.

Bitkin halde uyurken buldum Kemal Ustayı. Uyandırmamak için davul zurna çalma işini, vardiya arabalarının geldiği saate değin erteledik. Bizden bir saat sonra, yedi buçuktaki servis otobüslerini beklemeye katlanamayan, on beş kişilik bir grup da ha katıldı aramıza. Civan, Darıcı, Hüseyin, Habip, Ali, Hasan ve ötekiler, coşku içinde birbirimize sarıldık. Gelenlerin hiçbiri eli boş gelememişti. Masanın üstü bir anda şenleniverdi. Sabahın serinliğinde çaylarımızı yudumlamak için demlenmesini bile bekleyemedik. Ali Usta, çayları doldururken öteki arkadaşlar, kulübenin üstünü örtmeye çalışan Darıcı ile Murat'a saz demetleri taşıdılar.

Yanımızda getirdiğimiz büyük boy pankartlar, Erol'un denetiminde en uygun yerler bulunarak asıldı. İlk göze çarpan, giriş kapısının üstüne koyduğumuz, "Bu İşyerinde Grev Vardır" yazısıydı. Kapının solunda, "Hak Verilmez Alınır" sağında, "Emek En Yüce Değerdir" pankartları yer alıyordu. Grev gözcülerine beyaz gömlekleri de dağıtıldıktan sonra çaya geldi sıra.

Masanın çevresinde, yirmi beş kişiden az değildik. Art arda dolup boşaldı bardaklar. Aramızda, ikinci grevine çıkan kimse yoktu. Hepimiz acemisiydik grevin. Ne getirip ne götüreceğini konuştuk uzun uzun.

Geceyi fabrikada geçiren vardiyacı arkadaşlar; sözleşmede tanımlanan biçimiyle, üretim birimlerinin çalışmasını durduracak, yine, sözleşme hükümlerine uygun olarak çalışması gereken makine ve bölümlerin –kazan dairesi, güç merkezi, pompalar, karıştırıcılar vb.– düşük düzeyde çalışmasını sağlayarak, görevi devralacak nöbetçi arkadaşlarını bekleyeceklerdi.

Servis otobüsleriyle gelip alanı dolduran coşkulu kalabalık, şubeden gelen ve içimizi güneş gibi ısıtan başka bir haberle dalgalandı. Saat on sularında, Çalışma Bakanı Turan Esener, grev çadırımıza gelecek ve önemli açıklamalarda bulunacaktı.

Beklentilerimiz arasında, genel müdürün işine son verildiğini duymak en çok özlenen haberdirdi kuşkusuz. Bu gerçekleşirse, uzun süre ısrarla yinelediğim bir öngörüm de haklı çıkmış olacaktı.

"Hükümet, grev yapacağımıza inandığı an, genel müdürü görevden alarak sorunu çözmek yoluna gidecektir" diyordum, öteden beri.

Bakanın geleceği saate değin sürdü ateşli tartışmalar.

Gelen bilgiler, genel müdür Yakup Neyaptı'nın görevden alındığını doğruluyordu.

Sendikanın önerisine uyarak coşkuyla karşıladık Bakanı.

Yenilmezliğine neredeyse sendikacıların da inanmaya başladığı dev, ilk vuruşta yerle bir olmuştu işte.

Kendine ve dostlarına çok güvenen ve derin sularda avlanmaktan hoşlanan genel müdürün, bu vurgundan sonra yeniden ayağa kalkabileceğini hiç sanmıyorum. Yaşadığı son olayların onu, bir ölçüde olsun olgunlaştırmış olmasını da ummak istiyorum.

Bunları düşünürken, bakanın ve sendikacılarının çevresinde toplanan işçiden gümbür gümbür bir ses dolduruyor alanı.

"Neyaptı da ne yaptı, müdür altına yaptı!"

Azledilmiş genel müdür Yakup Neyaptı'ya bundan daha güzel bir ileti düşünülebilir mi?

Kendiliğinden, doğan bu haykırışı durdurabilmek için hayli uğraşmamız gerekti.

Kısa konuşmasında Bakan, "Sevgili işçi arkadaşlarım, aylardır beklediğiniz haberi veriyorum. Kazanılmış hakkınızı uygulamakta direnen genel müdür görevden alınmıştır. Hükümetimiz, bu ülkenin hukukun egemen olduğu bir ülke olduğunu ortaya koymuştur. Mücadelesini sabırla sürdüren Baştemsilcimiz Celal İlhan'ı da huzurunuzda candan kutluyorum." Sarılıp öpüşüyorum Bakanla. Alkışlar...alkışlar...

Konuşmasını sürdürüyor bakan, "Bantlarından yirmi dört saat bereket akan fabrikamızın, sistem soğumadan yeniden devreye alınması da sizlere ve sendikamıza düşüyor artık. Genel müdürün görevden alınması için Bakanlar Kurulu'nda verdiğim mücadeleyi, burada uzun boylu anlatmam doğru olmaz. Beni düş kırıklığına uğratmayacağınıza, greve son vererek üretimi başlatacağınıza güvenimi belirtir, hepinize en içten sevgilerimi sunarım değerli kardeşlerim." Yeniden bir alkış tufanı. Bakanı sırtlamaya yönelenler olduysa da görevli arkadaşlarca durduruldular.

Gelinen son noktayı konuşmak, tartışmak için Bakan ve yanındakileri, sendika şubesine yolcu ettik alkışlarla.

Evlerinden gelenler ve makineleri durdurup fabrikadan çıkan vardiyaclar, beş yüz kişiyi aşmıştı alandaki işçi sayısı. Kalabalık giderek artıyordu.

Arkadaşlarımın beni, Baştemsilcileri Celal İlhan'ı da unutmadıklarını, sevgi ve ilgilerini esirgemediklerini söylemem gerek.

Tüm yorgunluklarım, kırılganlıklarım acılarım yok oldu o anda.

Şimdi meydan, davul zurnanın ve kurtlarını dökmek isteyen kıvrak Anadolu çocukları, emekçilerindi. Saatlerce halay çekildi.

Çalışma bakanı, grevi sonlandırmak için hayli çabaladıysa da sonuç alamadan Ankara'ya eli boş dönmek zorunda kaldı. Bizim için, Baştemsilcinin işbaşı yapması ve genel müdürün işinin bitirilmesi, tüm düğümlerin çözüldüğü anlamına gelmiyordu. Ücret artışları, ikramiye sayısı, sağlık ve güvenlik sorunları, fazla çalışma ücretleri ve diğer sosyal haklarda do yurucu gelişmeler sağlamadan işbaşı yapmayacaktık. Kırk yılda bir çekilen grev silahı, ne genel müdürün görevden alınması ne de Baştemsilcinin işe dönmesiyle kınına sokulabilirdi.

Eski şube başkanımız M. Tepeci, bakanla görüşmelerini özetlerken, "Eşğini yitirip de bulduğunda sevinen köylü konumuna sokmak istiyorlar bizi" demişti.

Grev öncesi uzlaşma çabalarıyla gelinen yer, sendika için artık son nokta olamazdı.

Grevin beşinci günü.

Sabah mide ağrısıyla uyandım. Doğru düzgün bir saat bile uyuyabildiğimi sanmıyorum. Dün olanları önceden bilmiş olsaydım, ağrılarım dahil, çadıra gitmeme kimse engel olamazdı

İki gün önce, sabah arabasıyla içeri girmek isteyen kapsamdışı bir personelle tartışmıştık. İçeri girmelerine bir şey diyen yoktu ama araçlarını sokamayacaklarını bilmeleri gerekiyordu. Anlaşmamıza göre arabalarını, kapının dışında, o iş için ayrılmış alana park edeceklerdi. İlle içeri sokmak istiyor arabasını. Kimbilir, kapsamdışı, gerginlik yaratmak için özellikle böyle davranmış da olabilirdi. Sonunda bizim dediğimiz olduysa da hayli canımızı sıkmayı başardı adam. Gece boyunca uykumu kaçırın ve sabah mide ağrısıyla uyanmama neden de bu tartışma oldu sanırım.

Temsilci arkadaşlarım, M. Beldek ve Y. Yıldırım da benimle birlikte çok gergin anlar yaşadılar o gün.

Her ikisi de evlerine gitmeyip geceyi grev gözcüleriyle, çadırda geçirmişler.

Gece boyunca; her gün, çadırın önünden kasılarak geçip içeri giren ve çıkan kapsamdışına, nasıl bir ders verilebileceğine kafa yormuşlar ve olağanüstü bir yol bulmuşlardı.

Sabah olunca, buluşlarını ne şube başkanına ne de bana bildirmeden, doğrudan uygulamaya koymuşlardı. Çok da iyi yapmışlardı bana göre.

Devrimci, devrimci olduğu gibi içinde bulunduğumuz duruma uygun bir eylemci yapılan.

İşveren, iki yıl önce, sendikaya danışmayı aklına bile getirmeden, yıllardır sürüp giden kart basma yolunu değiştirmiş, öncekinin yerine dolambaçlı, neye hizmet ettiğini anlayamadığımız bir durumla karşı karşıya bırakmıştı bizi.

İdari personel, uygulamanın dışında tutulmuştu.

Beş adımda ulaştığımız kart basma makinesine, şimdi elli adımda ancak ulaşabiliyorduk. İki yanı demir parmaklıklarla ka-

patılmış koridor, bir kişinin sığabileceği genişlikteydi. İşçilere yakıştırılan, koyunların kesime gidişini anımsatan aşağılık bir uygulamaydı. Bize göre, işveren çalışanlarına, "Sizi istediğim biçime sokabilir, hayvan gibi güdebilirim" demek istemişti. Olağanüstü buluş dediğim ve benim de sonuna dek katıldığım, zamanında işçiye yapılan dayatmanın, şimdi kapsam dışı personele uygulanmasından başka bir şey değildi.

Kapsam dışılar önce direnmiş, karşılarında kaya gibi duran işçi temsilcilerini ve işçileri görünce, o dolambaçlı yollara, o kesimhane koridoruna kendilerini vurmak zorunda kalmışlardı.

Rahatsızlığım yüzünden aralarında bulunamadığım sabah, M. Beldek, Y. Yıldırım ve nöbetteki işçilerle, başkan A. Özçetin arasında sert tartışmalar yaşanmış. İşveren tarafından ivedi aranan şube başkanı, hiç vakit geçirmeden grev yerine gelmiş, duruma müdahale etmiş ve uygulamaya son vermiş.

Biz işçilere yıllardır reva görülen, aşağılayıcı uygulama, kapsam dışı personele ancak bir kez, işe girişte uygulanabilmişti. Şube Başkanı'na yakınlığı kuşku götürmeyen M. Beldek bile, son olaylar yüzünden, başkan A. Özçetin'e ters düştü, bir süre konuşmadı onunla.

İşçiler, kırk yılda bir yaşanabilecek bu güzel eylemi, korkaklığı yüzünden sona erdiren A. Özçetin'in tutumunu, asla içlerine sindiremediler.

3

Gündüz nöbetleri, bir temsilci ve dört işçiyle sınırlandırılmıştı ama grev çadırında bulunanların sayısı, hiçbir zaman görevlilerle sınırlı değildi. Canı isteyenler, yapacak başka işi olmayanlar gelip nöbetçi arkadaşlarıyla buluşuyor, çadırların önü şenlikli durumunu hep koruyordu. Gece nöbetleri ise en az altı işçiyle tutuluyordu.

Grev gözcülerinin ya da nöbetçilerin görevleri, daha önceden belirlenip çadırın önüne bir liste halinde asılmıştı. İçeri girip çıkan herkesi kontrol edecek, dışarıya, belirlenen kalemelerden başka

bir çöpün bile çıkarılmasına izin verilmeyecekti. Grev gözcüleri ve çadırda bulunanlar kesinlikle içki içmeyecek, kumar oynanmayacaktı. Yalnız, satranç ve tavla oynanmasına izin verilmişti. Ayrıca, nöbetlerine haber vermeden gelmeyenlerin, sözleşmeyle kazanılan haklardan belli süre yararlanamayacağı da listede belirtilmişti. Buna karşın, öteden beri greve karşı olduğunu söyleyen sözde ülkücü birkaç kişi nöbete gelmemişti. Bu asla hoş görülecek bir durum değildi. İlerde gerekli işlem yapılmak üzere, haklarında tutanak tutulup, şubeye verildi.

Birkaç kendini bilmez, başına buyruk arkadaşın kumar oynamaya kalkışması da zamanında görülerek önlendi.

Şube Başkanı'nın, çadırda yapılan her türlü harcamayı, işçilerin cebinden yapması gerektiği konusundaki ısrarı sürüyordu. Biz temsilcilerin; üç kuruş için işçiler arasında tatsız tartışmalar olduğunu, bu harcamanın sendikaya bir yük getirmeyeceğini söylememiz durumu değiştirmede.

Başkan, "Bu konuda ödün veremem" diye başlıyor, "Bugün çay şeker isteyenler yarın sigaramızı, yemeğimizi de sendika karışılсын derse ne yapacağız?" diye, sürdürüyordu karşı duruşunu. Uygulama bizden çok işçiyi kızdırmıştı. Hayli tartıştık. Şube başkanıyla zaten gergin ilişkimiz daha da gerildi. Sonunda yine onun dediği oldu.

4

Grev çadırımıza gelen ziyaretçilerin arkası kesilmiyor.

Bölgenin güçlü sendikası Yolış'ın yönetici ve işçilerinin ziyareti ötekilerden farklı oldu. İki otobüsle geldiler. Altmış kişiden az değillerdi. Yanlarında davul zurnalarını da getirmişlerdi. Geleceklerini önceden bildiğimiz için ona göre hazırlanmış, önemli bir engeli olmayan herkesi grev yerine çağırmıştık. Şanlarına uygun biçimde karşılandılar. Yüzlerce işçinin birbirine karışması, sarılıp öpüşmesi görülecek şeydi.

Başkanları kısa bir konuşma yaptıktan sonra, davul zurna eşliğinde oyunlar, halaylar birbirini izledi.

Yollş Sendikasının, grevimize armağan ettiği paketlerle en az bir ay, çay şeker gereksinmemiz karşılanmıştı.

Kentteki öteki sendikaların, partilerin ve gençlik örgütlerinin ziyaretleri birbirini izledi. Her gelen kümeyle tanışılıyor, çaylar içiliyor, ülkenin içinde bulunduğu kargaşa ve sendikaların neler yapması gerektiği tartışılıyor, tartışmalar, işçilerce ilgiyle izleniyordu. Bir yandan da hükümet düzeyinde görüşmeler sürüyor, arada bir uçurulan, anlaşma oluyormuş balonları, dalgalanmalara neden oluyordu.

Grevimiz üçüncü haftasını tamamlarken, yöre çocuğu, çoğu toprak, bağ bahçe sahibi işçiler, yeniden çiftçiliğe dönmüşlerdi. Ürettikleri meyve ve sebzeleri cömertçe getirip grev çadırına bırakıyorlardı. Günden güne zenginleşti grev çadırımız.

5

Grevi her yönüyle tanıdığımızı, okulundan mezun olmayı hak ettiğimizi düşünürken, başka bir durumla karşı karşıya kaldık.

Grev kırıclılığı.

Kapımın zili çalındığında, saat sabahın üçünü gösteriyordu.

Böyle zamanlarda hep olduğu gibi yine Darıcı vardı karşımda. Çok heyecanlı görünüyordu. Bir solukta anlattı olup biteni.

"Başkan, kusura bakma, bu saatte seni uyandırmak istemezdim. Kapiya dört kamyon dayadılar, gübre çıkarmaya gelmişler. Şirketten öyle emir aldıklarını söylüyorlar. Yıllardır yapıyorlarmış bu işi, yaptıkları yeni bir şey değilmiş. Kalabalıklılar, içeri girmelelerine engel olamadık" dedi.

Şube Başkanının evine de başka bir arkadaşını göndermişti.

"Bir an önce giyinirsen, inip başkanı bekleyeceğiz" dedi. Geçerken bizi de alacak arabasıyla."

Grevden önce, yüz elli kişinin çalıştığı, paketlemeyükleme bölümünde, iki nöbetçi vardiyacıdan başka kimse yoktu. Onların

görevi de öteki bölümlerdeki nöbetçi arkadaşları gibi makineleri çalıştırmak değil, makineleri dışardan gelecek zarar vericiliğe, baltalamalara karşı korumaktı. İşverenin, kendi makinelerini kırıp döktüğü, sonra da suçu grevci işçilerin üstüne yıktığı, çok bilinen bir grev hilesiydi. Bir yandan bunları düşünüyor bir yandan giyinmeye çalışıyorum.

Darıcı, "Kamyonlarla, en az on beş kişi girdi içeri" dedi.

İş iyice karışık görünüyordu. İşverenin, grevdeki bir işyerinden mamul madde çıkarmaya hakkı yoktu. Sonuna değin karşı koyacaktık.

Darıcı durmadan, "Ağa be, bunların niyeti kötü, kavga çıkarmak istiyorlar bana kalırsa" diye, kamyoncularla aralarında geçen tartışmadan söz ediyordu.

Başkan, sendikanın arabasıyla sigarasını tütürerek önümüzde durduğunda saat üç buçuğu bulmuştu. Bindik.

Tüm bölümlerdeki nöbetçi işçilerin de grev çadırının önüne gelmesiyle, otuz kişilik kararlı bir topluluk oluştu. Grev kırıcılarına, gerekirse dersini vermek için sopalarımızı alıp çıkış kapısını tutuk. Şube Başkanı, paketleme bölümünde bekleyen kamyoncuları kimin gönderdiğini, tam olarak niyetlerinin ne olduğunu anlamak istiyordu. Yanına yedi kişi alarak içeri girdi. Onlara durumu anlatacak, yasadışı bir işe alet edildiklerini söyleyecek, işi tatlılıkla çözmeye çalışacaktı.

Gergin ve kuşku bekleyişimiz kısa sürdü. Sigarasını tütürerek geri dönen başkan, hayli sıkıntılı görünüyordu.

Kamyoncular, yanlarında getirdikleri amelelerle yüklemeyi tamamlamak, sabaha, yükünü almış, çıkışa hazır vaziyette görüşmeleri beklemek istiyorlarmış.

"İşletme yetkilileriyle görüşür hallederseniz, verecekleri talimata bizim bir itirazımız olmaz. Yükümüzü geri boşaltır, kamyonlarımızı alır gideriz" demişler. Fabrikanın grevde olduğunu duymuşlarmış ama yük almalarının yasak olduğunu, yemin billah ederek, bilmediklerini söylüyorlarmış.

Sonunda, bir torba gübrenin bile yüklenmesine izin veremeyeceğini söyleyen başkana, "Gücün yetiyorsa engellersin" diye meydan okumuşlar."

Kısa bir değerlendirmeden sonra, gücümüzün yeteceği sonucuna vararak, otuz kişi ellerimizde sopalarla, kamyoncuları ziyarete karar verdik.

Bizi gören kamyoncular, pabucun pahalı olduğunu anlamakta gecikmediler. Eli sopalı, otuz kararlı adam vardı karşılarında.

Kamyonlarını ve amelelerini alarak fabrikayı terk etmelerini söyledi başkan.

En küçük bir direnç göstermediler. Kamyonlarına binip kuzu kuzu çıktılar dışarı. İşletmenin park alanında sabahı beklemelerine izin verdik.

Sabahın ilk ışıklarıyla, içimiz daha aydınlanmış, geleceğe duyduğumuz güven daha da artmıştı. Söyleyebileceği hiçbir şey olmayan işverenle konuşmamız kısa oldu. Sürücüler çağrılarak gerekli bilgi verildi.

Arkalarına bile bakmadan gazlayıp gitti kamyoncular.

Birlikte ve kararlı olursak, her engeli aşacağımızı görmenin mutluluğunu yaşadık. Tavşan kanı çaylarımızı yudumlayarak kutladık başaramızı.

6

İki buçuk aya yakın süren grevimiz dün başarıyla sonuçlandı.

Davul, zurna, halay ve işçinin sendikasıyla bütünleşen sevinci, görülmeye değerdi. İçeri girişimiz de gurur vericiydi.

Grev bize; hak verilmez alınır, aslolanın toplu mücadele olduğunu, gerçek gelişmenin eylem içinde sağlanabileceğini öğretti.

Sıkıntıya düştüğüm, bunaldığım günlerde, gün ola harman ola diyerek, geleceğe güvenle bakmaya çalışsam da zaferimizin böyle büyük ve onur verici olabileceğini tahmin edememiştim doğrusu. Bundan sonra beni hangi kavgalar bekliyor, hangi engelleri aşmam gerekecek bilmiyorum. İşe dönüşümün, mutluluk veren anılarım arasında başta yer alacağından en küçük bir kuşku yok.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AĞACIN KURDU

1

Şimdi ben işçinin gözünde, gözünü daldan budaktan sakınmayan bir öncü, işletmeyi yönetenlerin gözünde, genel müdür harcamış belalı bir sendikacıyım.

İşbaşı yapalı yirmi günü geçmesine karşın nerede ve ne iş yapacağım belli değil. Bakımonarım şefliğindeki eski görevime atanmam en doğrusu ama kimse böyle bir uygulamayı başlatamıyor.

Yeni genel müdür henüz atanmadı. Kısa sürede atanacak gibi de görünmüyor.

Sabahtan akşama temsilcilik odasında oturup, hal hatır sormaya gelen arkadaşlarla sohbet ediyorum. İşçinin büyük çoğunluğu, yeni toplu iş sözleşmesinden memnun görünüyor.

Kulağıma gelen haberlerden; içki, bar, pavyon alışkanlığı olan azımsanmayacak sayıda arkadaşın, aldıkları toplu sözleşme farklarını şimdiden tüketmeye soyunduklarını, her akşam başka bir alemde bir araya geldiklerini öğreniyorum. Nazımın geçtiği birkaçını çağırıp konuştum. Evlerinden, ailelerinden,

çocuklarının geleceğinden söz etmeye başlayınca, o parayı alınterleriyle kazandıklarını, yemenin de herkesten önce kendilerinin hakkı olduğunu söyleyerek yüzölçümüne çıkmaya çalıştılar. Kazandığı parayı çarçur etmeyip tarla bahçe satın alan arkadaşlarını örnek gösterdim onlara. Kendilerini savunurken, "Onlarla, o varyemezlerle mi kıyaslıyorsun bizi başkan, aşk olsun sana" diyerek, asıl sorunlarının beni aralarında görememek olduğunu söylüyorlar açıkça. Bunun bir çeşit rüşvet teklifi olduğunu söyleyince; "Bu sözleşmede ne kazandıksa senin sayende kazandık" diye ağzımı kapatmaya çalışıyorlar.

Şimdi, elde edilen çeşitli hakların nasıl uygulanacağı, özellikle koruyucu malzeme seçiminde, hazırlanan bir "protokolle" son sözün sendika tarafına verilmesinin ne yarar sağlayacağı merak ediliyor. Depoda çalışanların bir gün bile beklemeye niyeti yok. Yeni maskeler gelmeden içeri girmek istemediklerini söylüyorlar. Bir kez daha görüşmek için izin istedim. O görüşmeden sonra ne gerekiyorsa yapacağız.

2

Şube Başkanı, eşinin ölümünden sonra kırk gün bile bekleyemeyen azgın dullar gibi saman altından su yürütmeye başladı bile. İlk günden beri kendisine yakın duruşunu sürdüren M. Beldek aracılığıyla, öteki temsilcileri istifaya zorluyor. Bu niyet açığa çıkınca, geri kalan beş temsilci, yangından mal kaçırır gibi istifa etmemiz için bir neden olmadığını söyledik. Bir süre sonra, bir temsilci arkadaşı, M. Durna'yı da ayartmayı başardılar. Bu kez iki kişi, istifa etmemizi istiyordu. Kalan dört arkadaş, yine istifa etmeyeceğimizi belirttik.

Ciddi, uzun soluklu bir mücadeleyle, işletmenin despot genel müdürünü kapının dışına koymayı başarmış ekibin istifa etmesini, iyi niyetle kim isteyebilirdi ki?

Bu temsilciler değil miydi, grev bitiminde işçilerin omuzlarında içeri giren?

İşçiler, küme küme, temsilciliğe gelerek, "Sakın böyle bir şey yapmayın. İstifa edecek biri varsa o da şube başkanıdır" dediler.

Grev sırasında, kapsam dışı personelin, işçinin yürütüldüğü yoldan geçirilmesini, kapsam dışına hakaret sayan şube başkanını affetmedikleri anlaşılıyordu. İşçi insan değil miydi ki idarecilere bir gün bile yakıştırılmayan kesimhane yolunda aylarca yürütülmüştü ve halen yürütülmekteydi?

Şube Başkanı A. Özçetin, aramızdan kimi arkadaşları ayararak bu işin içinden çıkamayacağını, işi zamana bırakmak gerektiğini kısa zamanda anladı.

Ufak ufak çamur atmalarla yıpratmanın daha doğru olacağına inanmış görünüyor. Komünistliğe kendisi soyunduğu için onunla suçlayamıyor beni. Maceracı, başına buyruk ve kavgacının biri olmakla suçluyor.

Evet, işçinin haklarının çiğnendiği, sağlığının hiçe sayıldığı yerde kavgacı olduğumu inkâr etmiyorum. Doğru bildiğim şeyler için sonuna dek direnmekten ve gerekirse tek başına savaştıktan da çekinmem. Maceracılığa gelince; nerede başlar nerede biter, ölçüsü nedir, kim belirler bunu?

Bakımonarım şefliğindeki eski işime atandığımı iki ay sonra bildirdiler. Değişen bir şey yoktu benim için. Eskiden olduğu gibi vardiyaya devam edecektim.

Bir an önce gelmesini beklediğimiz yeni koruyucu malzeme ve maskelerle ilgili çalışmalar İstanbul'da genel merkez gözetiminde yürütülüyordu. Alımın gerçekleştiğini duyduğumda, sırtımdan tonlarca yük kalkmış gibi rahatladım. Yanımda bulunan arkadaşlarla doğru gübre deposuna koştuk. Yüzlerce metre karelik depoda, gübre tozundan yine göz gözü görmüyordu. İçerde çalışan iki dozer, onun parçaladığı taşlaşmış gübre yığınlarını küçük parçalara ayırmaya çalışan, en az on kişi vardı. İşçiler, kümeler halinde dışarı çıkıp hava alıyor, yeniden içeri da-
lıyorlardı. İki dakika içinde, birbirlerine haber vererek hepsi dışarı çıkıp başımıza toplandılar.

Yeni maskelerle ilgili haberimize çok sevindiler.
Birbirimize sarılarak kutladık ortak başarımızı. Mücadelemiz meyvelerini vermeye başlamıştı.

3

Dört ay boyunca, yıldırma ve yıpratma çalışmalarından bir sonuç alamayan Şube Başkanı, çabasının kendisine zarar vermekten başka bir işe yaramadığını görmüş olmalı.

Bir bildiri yayımlayarak, temsilciler konusunu tartışmaya açtı.

Bizimle, aslında benimle çalışmak istemiyordu. Her şeyin bir sonu olmalıydı. Bu temsilcilerin de sonu gelmişti artık. Zaten içinden bölünmüş, birbirine düşmüş temsilciler, işçiye nasıl yararlı olabilirdi ki?

"İstifa etmeliler" diyordu. Aksi halde tüzüğün kendisine verdiği yetkiyi kullanacak, görevden alacaktı. Buna zorlamamalıydık şube başkanını.

Son çıkışı da bizi değil, yine A. Özçetin'i sıkıntıya soktu. O güne değin üstü kapalı saldırılarının su yüzüne çıkması, kimi saf arkadaşların da gerçeği görmesini sağladı.

Derdinin temsilcilerle değil, Celal İlhan'la olduğu açıkça görülmüyor artık.

Şube Başkanı, herkesi aptal yerine koymaktan vazgeçmeli.

Darıcı, Civan, Hasan, Kemal, Habip gibi sözünü sakınmayan arkadaşlar, açık açık şube başkanının tutarsızlığından söz ederken, oraya, artık Celal İlhan'ın gelmesinin gerektiğini söylüyorlar.

İlk zamanlar, belli sayıda kişinin gönlünde yer alan bu dilek, başkanın rakiplerini temizleme, "tasfiye etme" konusundaki kararlı tutumu yüzünden giderek güç kazandı. Bildiride abarttığı gibi, birbirine düşmüş temsilciler diye bir şey yoktu ortada. Büyük çaba ve küçük vaatlerle iki temsilciyi ayartmayı başarmıştı ama geride kaya gibi sağlam daha dört temsilci vardı.

Şubeden yapılan tüm saldırılar geri tepiyor, beklenen çözülme sağlanamıyor.

4

İstifayı kabul etmediğimiz için kısa bir süre sonra görevden alınacağımızı sanıyorduk. Öyle olmadı. Buna cesaret edemedi. Tabandan gelecek, onu rahatlatacak, bizi sıkıştıracak bir eylem beklentisi içindeydi. Ama beklediğinin tam tersi oldu.

İşyeri temsilcilerini düşürme yolunu daha önce işveren tarafı denemiş, başarısızlığa uğramıştı. Genel müdür, "Bu temsilcileri siz seçmediniz, sendika atadı. Seçme hakkınıza sahip çıkın, bunları başınızdan atın, yenilerini seçin" dememiş miydi?

Şimdi aynı yolu, birlikte savaştığımız, işverene karşı başarılar elde ettiğimiz şube başkanımız deniyordu. Ahlâk kurallarını çiğ-nemeden bu girişimin de başarı şansı yok bence.

Bildirinin yayımlanmasından yirmi gün sonra ancak görevden alınabildik.

İşletmede hatırı sayılır dalgalanmalar oldu. Şubenin, bizi görevden almak yasal hakkı olmasına karşın, neden alındığımız açıklanamamıştı. Temsilcilerinin iki yıl boyunca büyük mücadele verdiğini, bunu görmemek için kör olmak gerektiğini söyleyen işçiler, yeni sözleşmenin uygulamasını da onların yapmasından yanaydı. Bunu açıkça söylüyor ve ısrar ediyorlardı.

Şube Başkanı A. Özçetin'e duyulan kızgınlık günden güne büyüyor.

Bir yıla yakın süre var şube seçimlerine. Başkan, tüm çakar almaz silahlarını denediği halde, rakibi saydığı adamı saf dışı etmeyi başaramamıştı.

Kala kala, düşünmek bile istemediğimiz bir yol kaldı başkanın önünde, kim bilir belki onu da deneyecek.

Şube Başkanının sürüklendiği bu acınası durum, hepimizi düşündürüyor ve kaygılandırıyor.

5

Aradan üç aya yakın bir süre geçmesine karşın ortalığın durulduğu söylenemez. Yeni atanan temsilcilerin, başkanlarının üret-

tiği dedikoduları yaymaktan başka bir şey yaptığı da yok. Seçim yaklaştıkça rakibe yönelik yıpratma çabalarının arttığını, akla fikre gelmedik yalanlar uydurulduğunu gördük. Şube başkanlığına adaylığımı açıklamadım ama bunun kaçınılmaz olduğunu düşünenler gün gün çoğaldı. Doğrusunu söylemek gerekirse, henüz kesin kararımı bile vermiş değilim. Gelişmelerin şube başkanını rahatsız edecek yönde sürdüğünü herkes görüyor. Huzursuzluğunun arttığını, davranışlarının iyice dengesizleştiğini söyleyebilirim.

Kâh eski defterler karıştırılıyor, dinsizliğim gündeme getiriliyor, kâh ne yapmışsam kendi çıkarlarım için yaptığımdan söz ediyor. İki yıl önce, İstanbul'da işçiyi suçlayarak, "Ben bu işçi için kılımlı kıpırdatmam, çoluk çocuğumu aç bırakan, üç kuruş yardımı benden esirgeyen işçiyi ben neden düşünüyem" dediğimi yayıyorlar şimdi de.

Başkan A. Özçetin ve yandaşları çamur atmada hiçbir sınır tanımıyor.

6

İşletmeye yeni genel müdür atandığı haberinin duyulmasıyla dedikodular da başladı. Kimileri, olumsuz yaklaşarak, "Adam eski genel müdürün yakın arkadaşıymış. Fabrikayı faşistlerle dolduracakmış. Al birini vur ötekine" derken, kimileri tam tersini söylüyor, "Vallaha bizimle oturdu çay içti. Halk adamı, babacan, görmüş geçirmiş bir adam" diye anlatıyordu gördüklerini.

Atandığını duyduğumuzdan kısa bir süre sonra onunla ben de karşılaştım. 16/24 vardiyasında çalışıyordum. Saat 18 sularıydı. Gündüzcü çalışanlar evlerinin yolunu tutmuş, fabrikada yalnız vardiyalı çalışanlar kalmıştı. Bir arkadaş koşarak yanıma geldi. "Genel müdür bu tarafa doğru geliyor, 'Şu adamla bir karşılaşsam,' diyordun işte fırsat, yanında kimse de yok" dedi. Adamı herkes gibi ben de merak ediyordum. Önüne çıktım. Selamlaştık. Kendimi tanıttım. Eski baştemsilci olduğumu söyleyince anladı kiminle konuştuğunu.

İşletmenin durumuyla ilgili genel sorular yöneltti bana.

Sürüp giden gerginliğin ve verimsizliğin nasıl aşılabileceğini, işçinin kendisinden neler beklediğini merak ediyordu. Dilimin döndüğü ölçüde anlattım düşündüklerimi. Son olarak, geniş katılımlı bir toplantı yapıp işçiyle yüz yüze görüşmesinin yararlı olabileceğini söyledim. Her kafadan bir ses gelmesinin ve ipe sapa gelmez dedikoduları bitirmenin en kestirme yolu buydu bana göre. Genel müdür, "Ben de öyle düşünüyordum, en kısa zamanda bu toplantıyı yapmam gerekiyor" diyerek ayrıldı.

7

Toplantıda ilk konuşmayı genel müdür yaptı.

İyi bir konuşmacı değildi. Abartılı, gönül alıcı birkaç sözden sonra, çalışmanın erdemlerinden başlayarak, Japon mucizesinden, Almanya'nın ikinci dünya savaşında yerlebir edildikten sonra nasıl ayağa kalktığından söz etti. Sonra da "Daha verimli çalışan ve daha mutlu insanlardan oluşan bir işletme için ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum. Hiç çekinmeden ve söylediklerinizin bizi rahatsız edip etmeyeceğine bakmadan açık açık konuşmanızı rica ediyorum sevgili arkadaşlarım" diyerek kürsüden indi.

En az on arkadaş konuştu. Çok yararlı konulara değindiler. Geçmişte, koruyucu elbiseler ve maskelerin kalitesizliği yüzünden yaşanmış acıları dile getirdiler. Şimdi o sorunun bir ölçüde aşıldığını ancak, işçinin sekiz saatin üstünde çalışmaya zorlanmasının sürdüğünü, bunun kesinlikle önlenmesi gerektiğini vurguladılar. Bir arkadaş yemeklerin kalitesizliğinden başka biri, servis otobüslerinin bakımsızlığından söz etti.

Son konuşmacı, birlikte mücadele verdiğimiz, şube başkanının yönlendirmesiyle istifa ederek aramızdan ayrılan, biz görevden alındıktan sonra da temsilciliğe yeniden atanan M. Beldek'ti. Çok gergin ve kararlı bir hali vardı M. Beldek'in. Fabrikanın faşistlerle doldurulduğundan başlayarak verdi veriştirdi. Cesaretine diyecek yoktu doğrusu. Genel müdürün gözünün içine bakarak, "Faşistler

bu işletmeden en kısa zamanda temizlenmezse, hiç kimse huzur ve güven içinde olmayacak, üretim de asla artmayacaktır bunu biliniz" diye bağırmasıyla ortalık karıştı.

Aklı başında arkadaşların zamanında müdahalesiyle yangın büyümeden dizginlenmiş gibiydi. Kürsüye yakın bir yerde olmalıydım. Birden kendimi kürsüde buldum. Karşımda, birbirlerine dostça bakmayan ikiye bölünmüş bir topluluk vardı. Herkes merakla söyleyeceklerimi beklemeye başladı.

Uzun sayılabilecek bir konuşma yaptım. Konuşmam bittiğinde büyük bir alkış koptu. Genel müdürden Beldek'e dek herkes alkışlıyordu. Konuyu çok iyi bağlamış olmalıydım. İşçiler; tüm sorunlarını dile getirdiğim için, genel müdür; kendisine iyi işler yapmak istiyorsa bir fırsat verilmesi gerektiğini vurguladığım için memnun olmuştu. Toplantıdan sonra yanıma gelip boynuma sarılan arkadaşlar, işverenin karşısında işçinin onurunu bir kez daha yükselttiğimi söyleyerek kutluyorlardı beni.

Hem genel müdür, hem de şube yanlısı olanlar bir gün sonra ancak kendilerine gelebildiler sanırım. Genel müdür, işçinin bana duyduğu güvenden ve onların üstündeki yadsınamaz etkimden ürkmüş olmalıydı. Toplantı sonrası tutumlarından bu anlaşılıyor. Şube yanlıları ise yakında yapılacak şube seçimlerinde nasıl bir adayla karşı karşıya olduklarını bir kez daha görerek korkuya kapılmışlardı.

Bir gün sonra, konuşmamı alkışlamaktan kendini alama yan M. Beldek'in, "Genel müdürü tam köşeye sıkıştırmıştım ki Celal İlhan kalktı ortalığı süt liman etti, bu işçiye ihanetten başka bir şey değildir" diye konuştuğu geldi kulağıma.

Başımıza daha neler geleceğini tahmin etmekte zorlanıyorum.

8

Kan ter içinde çalışıyorduk. Akşam olmuş, iş bırakma saati gelmişti ama bazı terslikler yüzünden bitirmemiz gereken bir işi bitirememiştik. Mesaiye kalıp devam etmemiz gerekiyordu.

Bekçi Hasan, elinde bir zarfla yanıma geldi. Personel Müdürlüğünden gönderilmişti.

Aldım. İçimde büyüyen kuşkuyu bastırmaya çalışarak açtım. Aynen aktarıyorum.

"Bay Celal İlhan,

Yetkili sendika Petrolîş ile işyerimiz arasında akdedilen III. dönem toplu iş sözleşmesinin suçsuz çıkarmaları düzenlenyen 78. madde, A bendinin 1. fıkrası uyarınca tensikata gidilmiş bulunmaktadır. Bakım Onarım Teknisyenliği kadrosu kaldırılmış ve işinize son verilmiştir. Personel Müdürlüğümüze uğrayarak, tazminat ve ihbar önelinizi alıp, ilişkinizi kestirmenizi rica ederim."

Altında personel müdürünün imzası.

Kazaya uğramış, neler olup bittiğini anlamaya çalışan kazazede gibi hiçbir şey düşünmeden öylece kalmışım. Başıma toplanan arkadaşlar, elimdeki kâğıdı alıp okudular. Onlar da benim gibi şaşırıp kalmışlardı.

Bir süre tartıştık yazılanları. Kimi arkadaşlar, Personel Müdürlüğünden önce şube başkanlığına gitmemi önerdiler. Deneyimli bir arkadaşsa, "Ananı belleyen kadı, hangi şube başkanından söz ediyorsun arkadaş!" diye, çıktı.

Yazıyı on kez okuduk belki. Her okuduğumuzda bir başka tutarsızlığını görüyorduk.

İşletmede kaldırılması düşünülemeyecek bir kadro varsa, o da Bakımonarım Teknisyenliği kadrosuydu.

Böyle bir uygulama neye hizmet ederdi?

O zaman kapının önüne konulan yalnız ben değildim. Öteki üç vardiya teknisyeni de benimle birlikte, kurunun yanında yanan yaş odunlar gibi yakılmaktaydı.

Sözde, işten uzaklaştırılmam kılıfına uydurulmuş oluyordu. El ile gelen düğün bayram demem isteniyordu. Oysa, bir yıl önce imzaladığımız toplu iş sözleşmesinde, tensikatın nasıl yapılacağı çok açık biçimde yazılmıştı.

Madde 78 / C aynen şöyle:

"İş bu sözleşmenin 78. maddesi A bendinin 1. fıkrasına göre yapılacak tensikatlarda aşağıdaki sıra takip edilir.

1. Kendi isteği ile işten ayrılmak isteyenler.
2. Emeklilik süresini doldurmuş olanlar.
3. Üst üste iki kez disiplin cezası alanlar.
4. İşe en son girenler."

Bu dört maddenin hiçbirisi, ne bana ne de öteki işten çıkarılanlara uyuyor.

İşten çıkarılmayı kendi isteyen, gönüllü kimse yok aramızda. On yıldan önce emekliliği hak edecek kimse de yok. Hiçbirimiz disiplin cezası almamışız. Benim dışımda işten çıkarılanlar, uyumlarına kimsenin toz konduramayacağı, işine sadık, kurşun asker tipinde teknisyenler. İşe son girenler maddesine gelince, dördümüz de işletmede on yılı tamamlamak üzere reyiz. Fabrikada çalışan sekiz yüz kişinin içinde, bizden kıdemli elli kişi bile çıkmaz.

O zaman bu olanların adı ne?...

9

Ertesi sabah en az elli kişiyle toplandık şube binasında. Şube başkanı yoklara karışmış. Aradık, sorduk. Nereye gittiğini kimse bilmiyor. Genel merkeze telefon ettik, karşımıza çıkanlar açık yanıt veremiyorlar. Anlattıklarımız akıl alır şeyler değilmiş ama Şube Başkanı A. Özçetin'le konuşmadan da bir şey söyleyemezlermiş.

10

İşten atılışımızdan üç gün sonra yakalayabildik şube başkanını. Sanırım, ortalığın durulmasını bekliyor, zamanın, gerginlikleri az da olsa yumuşatacağını umuyordu.

Ne yumuşayan, ne de değişen bir şey vardı.

Benimle birlikte kapıya konulan iş arkadaşlarım, makine teknikerleri, Şefik Atalay, Muharrem Sedefoğlu, Yılmaz Erkmen'

ellerine geçen hatırı sayılır para karşısında ince hesaplar yaparak yumuşayabilir, "lanet olsun" deyip, yollarına devam edebilirlerdi.

Ama öyle olmadı.

Özellikle biri, Muharrem Sedefoğlu, tüm mücadelelerinde en yakınında yer aldığı A. Özçetin'in, kendisine böyle bir şeyi nasıl yapabildiğini anlayamamış, bunalımlara girmişti.

Beni bunalıma sokan ise yapılan bu rezilliğe, sendika genel merkezinin nasıl izin verdiği ya da engel olmadığıydı.

Evet, yaklaşık bir yıl önce, özellikle genel başkanla aramızda geçen sürtüşmeleri anımsıyorum. İşe döndürülmem için grevi göze almak istememeleri, hatta benden kurtulmak için çeşitli yollara başvurmalarını henüz unutmuş değilim. Ama bu yapılanın, o günkülerle hiçbir biçimde kıyaslanması söz konusu olamaz. En çok merak ettiğim, sözde tensikat uygulamasını tersine çevirip işe geri dönüp dönemeyeceğimiz. Danıştığım avukatlar, bunun olanaksız olduğunu söylüyorlar.

"Bir işveren seni işten çıkardığında, tazminatını ve öteki haklarını ödemişse, yasal yollardan geri dönmen olanaksızdır" diyorlar.

Buna karşı, sözleşmedeki maddeleri gösterdiğimde, "O maddelerin işe yarayıp yaramayacağı, sendikanızın ne ölçüde arkanızda olduğuna bağlı" diye yanıtlıyorlar.

İşte orada durup düşünmek gerekiyor. Şube Başkanı'nın böyle bir uygulamaya, genel merkezden güç almadan girişebileceğini düşünmek o derece akıl dışı ki...

Saat 10'da toplantı salonunda bir araya geldik. Kırk kişiden az değildik. Hafta tatilindekiler ve sabah vardiyadan çıkanlar gelebilmişti toplantıya.

Toplantı için bir gün önceden şube yönetiminden söz alınmıştı. Şube yönetim kurulu'ndaki öteki arkadaşlar zorlamasa, kimbilir daha kaç gün kendisini gizlemeye kalkıştırdı A. Özçetin. Duyduğumuza göre hayli sıkıştırılmış ve hırpalanmıştı.

Aramızda burnundan soluyan çok kimse var. Kendini şube başkanına çok yakın gören ve kapıya konulan Muharrem Sedefoğlu,

yerinde duramıyor. Bıraksalar, başkanın üstüne atılmaya hazır görünüyordu. Adanalıydı, haklıydı ve yaralıydı.

İlk sözü de o aldı. Her olasılığı düşünerek arkadaşları, başkana hayli uzak bir yere oturtmuşlardı onu. Uçmaya hazır kartal gibi kollarını açmış, gözlerinde topladığı kızgınlığı A. Özçetin'in gözlerine doğrultmuştu.

"Ulan Allah'sız!" diye, başladı. "Bunu bana nasıl yaparsın!" diyordu. "Sende hiç mi vicdan, hiç mi insaf kalmadı? Senin, Celal İlhan'la kavganın kurbanı niye ben oluyorum oğlum? Bizim çocuklarımızın rızkını hiç mi düşünmedin? Bunu senin yanına bırakacağımı mı sanıyorsun?"

Arkadaşları Muharrem Sedefoğlu'nu susturamıyorlardı bir türlü.

Sedefoğlu ve öteki arkadaşların bu derece hırçınlaşmasının nedeni, önceki şube başkanı M. Tepeci'nin sağlam, devrimci, tutarlı tavrının, şimdi yeni başkanla, tersine çevrilmiş olduğunu görmeleriydi bence.

Başkanın yanında, onu koruyacak üç beş arkadaşından başka kimse yok.

Şube Yönetim Kurulu'ndan gelen de olmamıştı sanırım.

İşten çıkarılan öteki iki arkadaş, Şefik Atalay ve Yılmaz Erkmen'de alabildiğine ağır konuştular. Konuşmaları hakaretlerle doluydu. Başkan, sigarasına sarılarak söylenenleri sabırla dinledi. Yanındakiler arada bir, "Lütfen hakaret etmeyelim arkadaşlar" diye, uyarıda bulunmak zorunda kaldılar.

En son ben konuştum.

"Benim gözümde; cumhuriyetini koruyamayan, demokrasisini işletemeyen halka nasıl ki çağdaş halk denilemezse, sen dikasını lekeleyen yöneticisine haddini bildirmeyen işçiye de gerçek işçi denilemez. Açık söylüyorum, A. Özçetin sendikanın gücünü kendine yontmak için kullanmış, eşi görülmedik bir kıyım yapmıştır. Ben aranızda olsam da olmasam da ona, bunun hesabını soracağınıza inanıyorum. Önemli olan, hesaplaşmayı, örgütü-

müzün bütünlüğüne ve güvenilirliğine zarar vermeden başarmaktır" dedim.

Sözleşmemizde tensikatın nasıl yapılması gerektiğini madde madde okuyarak, bu koşulların hangisinin bize uyduğunu sordum.

Rakibini işverenle anlaşarak temizlemenin, bunu yaparken, o işlerle hiçbir ilgisi olmayan kimseleri de ateşe atmaktan çekinmenin nasıl bir ahlak anlayışı olduğunu sordum.

Yapılanları, yasal bir işlemmiş gibi göstermeye kalkışmaninsa, sarı sendikacılığın en uç örneklerinden birini oluşturacağını söyledim. Soluklanmak için sustuğum bir anda, orada bulunanlar hep bir ağızdan konuşmaya başladılar.

Konuşmalar, küfürleşmeler doğrudan şube başkanına yönelince, sağduyulu arkadaşların da yardımıyla ortalığı sakinleştirdik.

Şimdi sıra, A. Özçetin'in sorularımıza vereceği yanıtta ve olanların, onun tarafından nasıl yorumlandığını öğrenmekteydi. Bir öksürük nöbetiyle başladı. Pancar gibi kızaran yüzünde, suçluların telaşını ve utancını gördüm.

İlk sözü, "Baştan söyleyim, Celal İlhan'ın ağzından çıkanı kulağı duymuyor. Ben onun kışkırtıcı üslubuyla konuşmayacağım" oldu. Sonra, "Hepiniz bilirsiniz ki şeriatın kestiği parmak acımaz" dedi. Ön sırada oturan M. Civan'ın, "Ne şeriatı kardeşim, hangi devirde yaşıyoruz" diyen sesi kesti başkanın sözünü. Pişkinliğe vurarak, "Sözün gelişi şeriat dedim, kanunun kestiği parmak acımaz demek istedim" diyerek, sürdürdü konuşmasını.

"Arkadaşlar, şimdi de ben bir yasa maddesi okuyacağım sizlere.

Bakalım buna ne diyeceksiniz? Elimde gördüğünüz yürürlükteki 1475 sayılı iş yasasıdır. Madde 13.

'Süresi belli olmayan, sürekli hizmet akitlerinin feshinden önce, durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.' Hepsı bu! İşverenin bir işçiyi, tazminatını verip işten çıkarması için uymak zorunda olduğu tek koşul, durumu ona önceden bildirmekten ibaret. Engel sayılabilecek başka hiçbir madde yok yasada. Sonra da işten çıkardığı

kişinin kendine iş araması için vereceti ücretli iş arama izinlerini sayıyor yasa. İki yıl çalışmışsa bir hafta, beş yıl çalışmışsa iki hafta gibi. Bu maddelerin hepsi arkadaşlarımızın işten çıkarılması işleminde eksiksiz uygulanmış, toplu sözleşmemizde yazıldığı biçimiyle kıdem tazminatları ve ihbar önelleri bir kalemde kendilerine ödenmiş bulunmaktadır." Şube Başkanı, dikkatlice dinlendiğini görünce bir çırpıda tamamlamak üzere konuşmasını sürdürüyor.

"Türkiye'nin neresine giderseniz gidin, işverenin, tazminatını ödediği işçiyi işten çıkarma hakkına sahip olduğunu görürsünüz. Ben, muhatabımın yasal hakkını kullanmasına nasıl karşı çıkabilirim?"

Bu sözleri duyan üç dört kişi birden ayağa fırladı, sözü Darıcı kaptı, "Vay vay vay, neler de bilirmişsin sen A. Özçetin Efendi. O zaman, ellerinle imzaladığın toplu iş sözleşmesinin 78. maddesinin ne işe yaradığını anlat bize" diye, bağırdı.

Başkan kendinden beklenen yanıtları veriyordu hep.

"Bu memlekette hangi toplu iş sözleşmesi baştan sona uygulanmış ki bizimki uygulansın. Gerçekleri görmezsek hiçbir gelişmeyi doğru düzgün yorumlayamayız. İşletmenin ikinci bir macera yaşamaya tahammülü var mı sizce?"

Dinleyenler, yine ayaklanıyor, bas bas bağıryorlar.

"Sen kimin yanındasın, bizi aptal mı sanıyorsun?"

"Ağacın kurdu özünden olur diye boşuna dememişler."

"Celal İlhan'ın başını yemek için kurduğun tezgâhı görmüyor muyuz?"

"Yazıklar olsun sana, bunun hesabını vereceksin!"

Başkanın, "Veremeyeceğim hesabım yok benim" dedikten sonra öksürüğü yetişiyor imdadına. Utançtan mı öksürmekten mi pancar gibi kızarıyor yüzü.

Homurdanmalar, küfürleşmeler, lanet okumalarla şubeden ayrıldık.

Haziran 1981

İstanbul'da eski şube başkanım Münip Tepeci'yle bir pastane-
de buluştuk. Arayıp, görüşmek isteyen bendim. Sendikadaki genel
saymanlık görevi sürüyordu. Hal hatır sormalardan sonra söz o
günlerden açıldı.

Tüm genel merkez ekibine kırgındım, bana yapılanlara nasıl
izin verebildiklerine bir türlü akıl erdirememiştim.

Alınmıştı, dost bakışlarını gözlerime dikti, öylece baktı bir süre.

"Sevgili Celal, adamın bizden izin istediğini nereden çıkarıyor-
sun? Beni iyi tanıdığını sanırdım... Yanılmışım demek" dedi.

"Elbette, her şey olup bittikten sonra haberimiz oldu rezalet-
ten. Duyar duymaz genel merkeze çağırdık. Yönetim kurulunu
topladık. Yalnız o konunun görüşüldüğü toplantıda, A. Özçetin'e
söylediklerimizi, tahmin bile edemezsin.

Ağladı, sızladı, kendini savunmaya da kalkışmadı. Yaptığı ha-
tanın büyüklüğünü anlamış bir hali vardı. Sendikal mücadelede,
tasfiyecilik diye bir tutumla karşılaşılmaz değildi ama böylesi bir
durumla ilk kez karşılaşıyorduk biz de. Fabrika yönetimine çok ya-
kın birinden, Özçetin'in, genel müdürü; 'Celal İlhan'ın varlığı iki-
miz için de risklidir,' diyerek, ikna ettiğini öğrendim" dedi.

Gülümseyerek, "Bunun böyle olduğunu, içerden birinden öğ-
renmeye gerek var mı başkanım?" dedim. "O işletmede dağıtılacak
en son birimin, Bakın Onarım Teknisyenliği olduğunu herkes bilir."

Bir süre sustuk. Sonra yine o konuştu.

"Sen işten çıkarıldıktan üç ay sonra mı ne, 12 Eylül darbesi oldu
biliyorsun. Başta A. Özçetin ve eşi olmak üzere neredeyse Mersin
şubesinin tamamı içeri alındı. Bir bölümü ilk sorgularından sonra
bırakıldı. TKP ile bağlantıları olduğu savıyla Asım ve eşi aylarca
içerde kaldı. Hayli işkence gördüklerini ancak sorgulanması ve tu-
tukluluğu süresince, arkadaşlarına zarar verecek, yanlış bir tavrı-
nın görülmediğini biliyoruz."

Onu dinlerken dalmış olmalıyım, elini omzuma koyarak, "Nerelere gittin Celal" dedi.

"Birlikte verdiğimiz onca mücadeleden sonra..." dedim.

"Unutma ki sen de biraz suçlusun" dedi gülümseyerek, "O derece korkutmaya ne gerek vardı adamı?"

"Boşuna korkmuş A. Özçetin, kendini o denli küçük düşüreceğine bana gelip, 'Celal, şu başkanlık işinden vazgeç, şube yönetimine seni de alalım, birlikte çalışalım,' diyebilseydi, aday bile olmayabilirdim."

İkimiz de duygulanmıştık, ne de olsa on beş yıla yaklaşan bir dostluğumuz vardı.

Kahvelerimizi içtikten sonra kucaklaşıp, gözlerimiz dolu ayrıldık.

BELGELER
YAZIŞMALAR

Petrol-İş
Genel Başkanlığına
Gayrettepe/İSTİ

Akdeniz Gübre Sanayii A.Ş. İşyerinde İşyeri Temsilcilerimizin isteği üzerine temsilcilik müessesesini yeniden düzenlenmiştir.

Şube Yürütme Kurulundaki Üyelerimizi İşyeri Sendika Temsilcilikler olarak;

Celal İlhan	İşyeri Sendika Temsilcisi
Krol rsehan	" " Temsilcisi
Buğra'n Akbay	" " "
Yusuf Yıldırım	" " "
Mustafa Beldek	" " "
Hayat Duran	" " "

Bilgilerinize ve saygılarımla sunarız.

Saygılarımla,

Münir Topcu
Şube Başkanı

Asım Öztin
İdari Sekreter

0825

10/ 3/97

PETROL-İŞ
Genel Başkanlığına
Gayrettepe/İST.

Şubemiz kapsamında bulunan Akdeniz Gübre Sanayi A.Ş. işyeri Sendika Temsilcimiz'in iş akdi Toplu İş Sözleşmemize kesinlikle aykırı bir şekilde fesh edilmiştir.

İşyerinde işverenin bu haksız girişimi karşısında işçi büyük infial göstermiş olacak, baste Temsilci ve Temsilcilerimizin gayretleriyle işyerinde direniş ölenmiştir.

Azınlıkta işveren aylardır işyerinde Mühendis ve işçi tayinlerine azon göstererek seçiyor, Sendikamızı güç durumda bırakmak için işerde ve dışarda örgütlü çalışmalar yapıyor ve bu çalışmalarına da devam ediyor.

İşyerinde bir direniş yaptırmak içinde sürekli tahrikler içinde bulunuyordu.

Şube Yönetim Kurulumuz, ve Temsilcilerimiz olayları soğukkanlılıkla karşılama mücadelesini kesinlikle vermiştir.

Mevcut Toplu İş Sözleşmemiz ve Yasalar önünde kesin haklılığımıza inanmışımızdan, Yasal yolları tercih etmeyi uygun bulduk.

İşyeri Sendika Temsilcimiz Day, Celâl İLHAN'a işe dönmüceye kadar, işe döndüğünde iade etmek üzere her ay 6.000.-T. ödenmesini istenmiştir.

Saygılarımla,
Muhir TETECİ
Şube Başkanı
Asım ÖZÇETİN
İdari Sekreter

MT/Şk.

Belge 4

bu itibarla temsilci Celal İlhanın işe iadetine gerek bulunup bulunmadığı hususunda kurulca karar verme yetkinci mevcut değildir. Tarafların evvelce tefair uyumculuğunu özel hakeme götürmeleri gerekliliğine toplu şikâyetine gereğidir. Toplu şikâyetine tarafları bu konuda dayanağı niteliktedir. O halde İl Hakek Kurulunca temsilcinin işe iadeti gerekli olup gerekmediği hususunda bir karar vermesi mahel olmadığı ve tefair uyumculuğuna gidileceği in tarafların özel hakeme dayanağı gerektiği oyundayan dedi.

SONUÇ : Taraflar toplu iş şikâyetininin 7 nci maddesinin 4 fıkrası ile 72 ve 73 nci maddelerde tefair uyumculuğuna dâhil olduğundan evvel emirde bu uyumculuğu gidirmek üzere toplu iş şikâyetininin 67 nci maddesi üzerine özel hakeme dayanağı gerektiğine, bu itibarla temsilcinin işe iadetine mahel olup olmadığı hususunda İl Hakek Kurulunca karar ittihanına mahel olmadığına üyelerden Bendik hakem Uğur Yürekli ve Hüseyin Elbek ile Bülge Çalgın Müdürlüğü temsilcisi Bülge Çalgın Müdürlüğü V. Tufan Batur'un kampa mahalefetine karşılık Üye Salih Şahin Üye Sami Özkay Üye Ahmet Tuncer Kutlu ve Baykan Mehmet Selahittin Selamettin oylarıyla ve oy çakılıyla kesin olarak KARAR verildi. 28.3.1977

Baykan
M. Selahittin Selamettin

Üye
Tufan Batur

Üye
Salih Şahin

Üye
Uğur Yürekli

Üye
Hüseyin Elbek

Üye
Ahmet Tuncer Kutlu

Üye
Samir Özkay

Edat Ben
İmportör

Akdeniz Gübre Sanayii A.Ş.
Genel Müdürliğüne

Hersin

Bilindiği gibi, sendikamız ıgıyemi Baş Temsilcisi Celal İlhan'ın ıg akdinin feshi konusu, şirketinle sendikamız arasında karşılıklı iyi ilişkileri etkileyecek boyutlarda bir uyumsuzluk konusu olarak değerlendirilmektedir.

Feshin işleminin Toplu Sözleşmeye aykırılığı bir süre önce Üyelik hakem kararı ile saptanmıştır. Tarafınızca teyis edilen bu karar, bu kere Yargıtayca da onaylanarak kesinlik kazanmıştır. Ancak, Üyelik hakem kararı Üzerine tarafınıza yaptığınız yazılı başvuruda, karara uyularak İlhan'ın işine idadi istenmişti. Bu isteğinize verdiğiniz cevapta, teyise başvurudağı, bu nedenle kesinleşmemiş bir karar Üzerine işlemin yapılamayacağı bildirildiği, Yargıtay komuyu kesinlikle saptadığınız göre, hâkızın feshin uygulanmasının toplu sözleşmeye uygun olarak iletilmesi gerekmektedir.

Yeni Üyelik toplu sözleşme görüşmelerinin karşılıklı haklara saygı ilkesi içinde yürütülüp sonuçlandırılması ve işyerine sürekli barış getirmesi bir işyeri karıştırmaması temel amacımızdır. Ancak, yapılacak yeni sözleşmenin işyerine huzur, işyeri güven verebilmesi, tarafların önceki sözleşmeye saygınlığı ölçüsünde olarak bulacaktır. Özellikle, sadece işyerinde çalışan Üyeliklerini değil, binlerce Üyelikle tüm sendikamızın işyerinde temsil eden en yetkili kişiye uygulanması ve Yargıtayca hâkızlığı kesinlikle saptanan işlemin iletmesi, atılan imzalar ve işyerine saygınlığın en etkin örneği olacaktır. Aksi halde, yeni ihlallere ve atılan imzaların uygulanması olanaklılığına yol açabilecek, bu olay kapanmadıkça ve işyeri açısından ağırla derin yara kapanmadıkça, yeni sözleşme görüşmelerinin karşılıklı güven içinde yürütülebilmesi olanaklı bulunamayacaktır. Toplumun ve ülke ekonomisinin çıkarı kişisel prestijlerin çok ötesinde ve üstünde olmak gerekir. Kaldı ki, kesin yargı kararlarına uyumak, ona uyanlara prestij kaybettirmes, ancak kâmadırır.

Sendikamız, Celal İlhan'ın işine idadi ile tüm geçmişi umutlu yeni pazarlık görüşmesine karşılıklı anlayış ve güven içinde başlamasını, özellikle Üyeliklerin ekonomik yükünden içinde bulunduğı bu sar günlerde vas geçilmesi bir zorunluluk olarak görmektedir.

Konunun bu yüleriyle tarafınızca yeniden incelenmesini ve alacağınız ıusudığınız olumlu kararın olmasını öğüşünde vakit geçirmeden tarafımıza bildirilmesini rica eder, gelecek günlerin sosyal adalet içinde iş barışı getirmesini dileriz.

Saygılarımla
İsmail Topkar Genel Başkan
Osman Yücel Genel Sekreter

06/03/978

PETROL-İŞ
Genel Başkanlığına
Gayrettepe/İST.

Uzun süreden beri bekliye alınmış bulunan Akdeniz Gübre Sanayii A.Ş. işyeri Sendika Temsilcimiz Celâl İLHAN'ın sorunu Üyelerimiz arasında ve Sendikamızda huzursuzluğu en üst düzeye çıkarmıştır.

Bilindiği gibi, Celâl İLHAN'ın hakları ve Toplu İş Sözleşmesine aykırı olarak işten çıkarılması sonucunda, ilgili yöntem yürütülmüş, İl Hakem Kurulu işveren temsilcilerinin dileklerine uyarak "Kararsızlık" kararı almış ve konunun Özel Hakeme götürülmesi ön görülmüştür.

Özel Hakem'in (TİS. - 78/C Yüksek Hakem Kurulu) verdiği ve haklılığını belgeleyen karar, işverence Yargıtayca temyiz edilmiş ve Onaylanmıştır. Onaydan sonra Genel Merkezimizce işverene yazılan bir yazı ile kararın uygulanması ve Celâl İLHAN'ın hemen işbağı yaptırılması istenmiştir.

Bugüne kadar yanıt alınamamış olan sözkonusu yazının, yanıtının hemen alınarak ona göre uygulanacak yöntemin belirlenmesi gerektiğini taktir ederiz.

Akdeniz Gübre Sanayii'nin Genel Müdürü Celâl İLHAN olayını kişisel onur sorunu yaparken, Petrol-İş Sendikasında bir onuru olduğunu aklına bile getirmemektedir.

Bugünkü koşullarda bile, Yargıtayca onanmış Yüksek Hakem Kurulu kararını Sendikamızın uygulaması durumunda, Üyelerimiz üzerindeki etkinliğinin büyük ölçüde yapacağını bilineceği inancı içindeyiz.

Akdeniz Gübre Üreticileri Üzerinde etkin bir baskı kurularak, Yüksek Hakem Kurulu kararının en kısa zamanda uygulanmasının sağlanmasını ısmınıza sunarız.

Saygılarımızla,

M. Kemal
Mehmet TEPER
Şube Başkanı

Mahir AYKAL
Mali Sekreter

